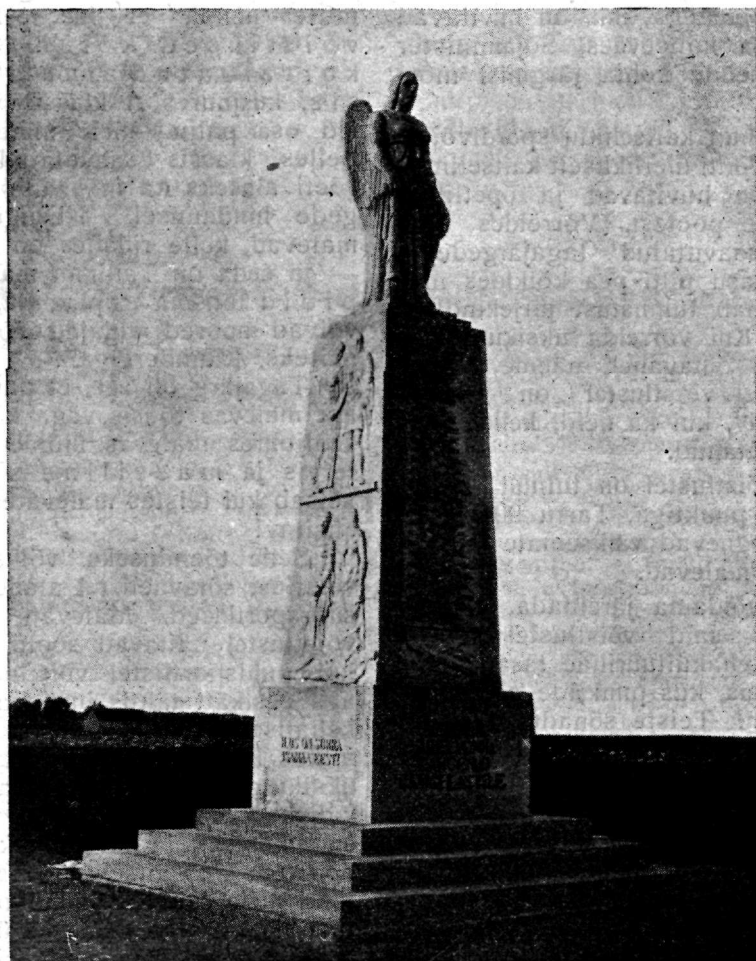

SÕDUR

№ 28/29.

Laupäeval, 16. juulil 1927.

IX aastakäik.

MÄLESTUSSAMMAS VABADUSSÕJAS LANGENUILE AMBLAS.

SISUSTIK: Sõjaministri tähepanekuid kaitseliidu spordivõistlustelt. — R. R. 10. jalaväe rügement 5-dat aastapäeva pühitsemas. — H. G. Noorte väljaõppe põhimõtteid. — M. T. Ohvitseride keskkogu tegevusest. — 6. jal. rügemendi esindajad vastukülaskäigul Läti 9. Rezekne jal. rügemendis. — Peeter Mey. Eesti rahvusväeosad Rootsi ajal. — A. S. Eesti olud Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790. (Järgneb.) — E. Ms. Purustatud raudteesildade parandamine Vabadussõjas. — Kustas. Lihtne ajalooline tõde. — Vabadusristi kavalerid leitn. L. Oesso ja leitn. J. Jürgenson. — H. J. Planeerimine õhuülesvõtete järele. — G. Leets. Luureteenistus N.-Vene patareis. — H. J. Reflektorid kaitseabinõuna vaenlase lennuväe vastu. — Ametlikke teateid. — Sõjaväelisi teateid. — Sõjakirjandust. — Kaitseväe elu. — Sport kaitseväs. — Kroonika.

Sõjaministri tähepanekuid kaitseliidu spordivõistlustelt.

Tutvunedes üksikasjaliselt kaitseliidupäeva puhul korraldatavate spordivõistlustega ja laagriõppustega, mis on huvitavad tähele panna ka kaitseväs, Sõjaminister on avaldanud nende kohta järgmisi mõtteid.

Hiljuti lõppenud kaitseliidu spordivõistlused, mis korraldati üleriikliselt kaitseliidupäeva puhul, on huvitavad ja õpetlikud oma tagajärgede poolest. Võrreldes neid läinud aastal saavutatud tagajärgedega, näeme üldist tõusu pilti pea kõikides malevates, mis annab tunnistust järjekindlast edukast tööst. Kui võrrelda üksikute malevate tagajärgi omavahel, näeme, et on olemas neid, kel võistlustel on nõnda ütelda „vedanud“, kui ka neid, kellele õnn on vähem naeratanud.

Esikohale võistlustel on tulnud Tallinna maleva 103 punktiga, Tartu 90 punkti vastu. Neile järgnevad väiksemate linnade ja maakondade malevad.

Siit peaks võidama järeldada, et neis malevates, kes said võistlustel rohkem punkte, üldine kehakultuuriline tasapind on kõrgemal kui neis, kus punktide arv võistlustel oli vähem. Teiste sõnadega: võistluste tagajärgede järele otsustades, meie rahva laiate kihtide füüsiline areng jaervis peaks olema kõige kõrgemal — Tallinnas ja kõige madalamal — Järvamaal.

Kas oleks küllalt õiglane teha niisugust laiaulatuslikku tähtsusega järeldust? Võistlustel saavutatud tagajärjed võimaldaksid seda küll, sest kõik malevad võtsid osa võistlustest ühesugustes tingimustes ja malevate ridadesse olid koondatud esitajad meie rahva laiematest kihtidest. Kuid siin kerkib üles küsimus: kas on võistlused sarnaselt korraldatud, et nad võiksid anda küllalt objektiivse, ülevaatliliku ja tõsioludeleva sata võrdleva pildi meie rahva laiemate kihtide kehalisest arenevusest

maakondades ja linnades? Küsimusega lähemalt tutvunedes, selgub, et see siiski mitte nõnda ei ole. Kaitseliidu võistlused kõigil aladel olid korraldatud ainult kahes klassis, kusjuures A klassis võistlustest võtsid osa paljud meie nimekad sportlased. Selles klassis saavutatud punktide arv võeti aluseks ka malevate üldiste tagajärgede hindamisel. Niisuguses olukorras malevad, kelle ridades on tuntud sportlasi — ja seda on Tallinna maleva eestkätt — pidid tõusma esiplaanile, sest — kuidas võivad noored algajad võistelda kas või näiteks Klumbergiga.

Tagajärg oli see, et punktide kogusumma malevas tõusis väga kõrgele. Kas aga sealjuures malevas üldine kehaline areng, tervis ja massiline sport kõrgemal seisab kui teistes malevates — see on veel küsitav!

Selle tõenduseks võiks tuua näitena võistlusi sõjaväelistel aladel, kus puudusid suursportlased. Malevate saavutused neil võistlustel näitavad sootu teistsugust pilti kui puhtsportlistel võistlustel. Meile on aga eestkätt tähtis just massilise spordi ja kehalise kasvatus arendamine rahva laiemate kihtides. Rahva tervise seisukohalt üksikute suursportlaste saavutused on kõrvalise tähtsusega, kuigi nad kahtlemata on tähisteks ja õhutajateks järeltulevatele noortele. Kaitseliidu malevates tehakse tööd meie rahva kehakultuurilise tasapinna tõstmiseks. Iga-aastased üleriiklikud võistlused peavad olema niiviisi korraldatud, et nad tõetruult ja objektiivselt väljendaksid selle töö tulemusi, võimaldades seda võrdlevalt hinnata.

Kaitseliidu spordivõistlused on alles veel noored, seega eksisammud alguses on paratamatud.

Kuid ilmsikstulnud vääratusi ei pea kordama tulevikus.

Selle ärahoidmiseks kaitseliidu spordivõistlusi tulevikus tuleks korraldada vähemalt kolmes klassis:

B klassi kuuluksid algajad, kes ei ole veel võistlustel saavutanud silmapaistvaid tagajärgi.

Kaitseliidu võistluste kokkuvõtetes selles klassis saavutatud tagajärjed on mõõduandvad malevate võimete hindamisel. Selles klassis kanda ka erilist hoolt rohkete ja hinnaliste ergutusabinõude eest, mis mehi tööle virgutab ja uusi värskeid jõude juure toob.

A klassi kuuluksid instruktorid ja pealikud, üldse juhtiv koosseis malevates.

Eriklassi tuleksid koondada nii A kui B klassist kõik need mehed, kes üleriiklistel, rahvusvahelistel või malevatevahelistel võistlustel on juba saavutanud silmapaistvaid tagajärgi. Selles klassis saavutatud tagajärjed ei võiks olla mõõduandvad malevate võimete hindamisel.

Peale selle võistlejate nimekirjade kokkuseadmisel malevates tuleks võtta arvesse ka seda, kuivõrra võistleja on osa võtnud kaitseliidu tegevusest.

Olgu tähendatud, et eeltoodud põhimõtetest on korraldatud käesoleval aastal üleriiklikud väeosade vahelised spordivõistlused — v. Sõjaministri käsukiri nr. 281, 7. juulist 1927. a.

Olen kindel, et nende põhimõtete maksimaalne panemine tulevikus ka kaitseliidu spordivõistlustel annab ainult häid tagajärgi.

Tuntud sportlased, võisteldes omavahel ja omasugustega, kahtlemata saavutavad kõrgemaid tagajärgi kui praeguses olukorras. Teiselt poolt nad ei pane teed kinni ka noortele, kel on huvi spordi vastu ja kes tahaks ka heameelega katsuda jõudu avalikus võistluses, kuid nendele võrdse vastasega.

Võistluste huvi peitub just võistlevate poolte töö pinevuses. Kerge võit või kaotus vastasele ei virguta ei võitjat ega kaotajat.

10. jalaväe rügement 5-dat aastapäeva pühitsemas.

1. juulil s. a. oli 10. jal. rügemendil, mille koosseisu kuuluvad sõjaaegse Kalevi- ja Scoutspataljoni osad, ning Tallinna vahipataljoni osad (3 pat.) 5. aastapäev.

Aastapäeva hommikul kell 10 ilmuvad Kalevi- ja Scoutspataljonid sirgetes kolonnides Uue kasarmu juure, kus nendega 3. pataljon ühineb, et koos paraadiplatsile, allohvitseride kooli spordiväljale minna. Kolonel-leitnant Rüüteli juhatusel rivistatakse pataljonid. Punkt kell 10.30 ilmub rügemendi ülem kolonel-leitnant Vende, kes pataljone tervitab ja aastapäeva puhul õnne soovib.

Vaevalt on vabriku torud kell 11 puhunud, kui paraadiplatsile ilmub Tallinna garnisoni ülem kindral Unt enda staabiülema kolonel Kauleri saatel.

Järgneb tervitus ja õnnesoov. Peale pataljoni rinde läbikäimist tervitab kindral Unt rügemendi Vabariigi Valitsuse ja sõjaministri nimel, ära märkides kodukaitse töö tähtsust ja iga ülemuse, alates jao- ja lõpetades rügemendi ülema peal lasuva töö tähtsusega. Toonitab, et töö korralik läbiviimine on pandiks meie kalli kodumaa heakäekäigule ja tahet töötada on rügemendil olnud, seda tõendavad õppe tagajärjed. Veel lühikese õnnesoovi ja orkestri helide saatel laulab rügement „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Rügemendi ülem laseb elada Vabariigi Valitsust, sõjaministrit ja Tallinna garnisoni ülemat. Rügement hüüab kolmekordse müriseva „elagu!“

Paraadikorras marsivad kompaniid kindral Unti ja kutsutud külaliste eest mööda kasarmute poole, et peale lõunat Kopli, Kalevi pataljoni sammuda, kus üldine pidustus korraldatakse.

Kell 16.15 algavad Kopli poolsaarel Kalevi pataljoni laskeplatsi lähedal merirannal üldised lõbustused, kus selleks otstarbeks isegi näitelava ehitatud. Kõrgematest külalistest ilmub kindral Unt kolonel Kauleriga.

Rügemendi ülem avab pidustused päevakohase sütitava kõnega, ära märkides Eesti endist vaprust ja seda, et tööd on igauks teinud innu ja armastusega, kuid tööd on veel palju teha. Toonitab, et meil tuleb rahvaga veel lähedam side luua, temale peensusteni selgeks teha, mida nõuab meilt isamaa kaitse. Meil ärge olgu lahkkelisid, olgu ühine hüüd „Mina sinuga, sina minuga, üks kõige eest, kõik ühe eest!“ Meie read olgu nii tugevad, et neid keegi murda ei suuda.

Rügement laulab orkestri saatel hümnid.

Järgnes laske, sõjaväe ja kergejõustiku võistluste auhindade väljajagamine rügemendi ülema poolt. Kindral Unt tervitab võitjaid ja avaldab headmeelt, et pikamaa jooksudest 5.000 ja 10.000 m. nii palju osavõtjaid oli.

Algavad lõbustused: kompaniide vaheline nalja teatejooks takistustega, paarisjooks ja traditsiooniline üksustevaheline kõievedu, kusjuures poolte ergutajad teineteist üle karjuda püüavad. Sõduritele jagatakse maiustusi.

Laval kannab rügemendi meeskoor ette paar isamaalist laulu ja näitetrupp mängib 2-vaatulist naljasisulist opereti „Õo kasarmus“. Järgneb õhtusöök ja jalakeerutus.

Järgmisel päeval, mis aastapäeva tõttu vaba, on aega jõudu koguda eelolevaks tööks. Aastapäev olgu muretu, sest töö tagajärgede peale võib rügement rahuldustundega tagasi vaadata.

R. R.

Noorte väljaõppe põhimõtteid.

Teenistuse aja vähendamine kaitseväes 18 kuu pealt ühe aasta peale on loomulikult seotud suurte raskustega, kuid tema läbiviimine ei tohi nõrgestada isamaakaitsete sõjalist väljaõppet. Tuleb leida abinõusid kaitseväe sõjalise väärtuse alandamiseks, tema edukaks arenguks. Tööd annab see keskasutusele, kuid jõupingutust nõuab see ka väeosadelt.

Ümberhindamisele tulevad noorte õppekavad. Neid tuleb paratamatult kokku suruda ja seda kokkusurumist ajas peab tasakaalustama intensiivne, jõurikas väljaõppe väeosades. Suuri nõudeid ja ennastsalgavat tööd esitab ta meie kaadrile. Revideerimisele tulevad ka suured väljaõppe meetodid, et muuta neid võimalikult elulisteks, ajakohasteks, mis võimaldaks minimaalse ajakuluga saavutada viljakaid tulemusi.

Sõdurkonna väljaõppe alal on meil kogemusi. Kasutame neid. Kuid mitte huvita pole ka jälgida välisriikides sel alal valitsevaid põhimõtteid ja ammutada sealt kõike kasutoovat ja mis kohane meie oludele. Toome siinkohal kindral Tanant'i huvitavast raamatust „L'officier de France“*) kokkuvõetult need põhimõtted sõdurite väljaõppe alal, mida ta soovib silmas pida ohvitseril.

* * *

Iga ohvitser peab meeletama, et sõdurite väljaõppe alal on temal kaks kohustust:

puht sõjaline väljaõppe ja kasvatus.

Sageli on kaldumus vaadelda neid kahte ülesannet kui täiesti erinevaid. See vaade on ekslik. Iga ohvitser on ühtlasi õpetaja ja kasvataja.

Samuti on paljud arvamisel, et sõduri kasvatus piirdub ainult teoreetiliste heade soovitude ettekandmisel „moraalse kasvatus“ loengutena. See on samuti suur eksitus. Hea kõneanniga ohvitser võib anda sõduritele suurepärase teoreetilise tunni, täis isamaa armastust, täis paremaid soove ja ülimaid tundeid, kuid järgmise päeva õppusel võib ta ise anda täitsa negatiivse tõenduse kõigest räägitust oma ülespidam

misega, oma riietusega, sõnadega ja tegudega. Ta õpetab sõduritele ilusaid sõnu, kuid annab ise halva eeskju.

Milline võib olla sarnase ohvitseri mõju alluvatele ja milliseid tulemusi loodab ta saavutada? Sarnane õppeviis ei vääri järeldamist.

Loomulikult, sõduritega tuleb rääkida ja isegi peame nendega kõnelema võimalikult sagedamini, kuid selleks pole vaja erilist loengut. Vaba, sõbralik kõnelus soodsal juhusel, kohasel ajal võimaldab väga hästi selgitada sõduritele neid nõudeid ja omadusi, mis vajalikud temal, kui isamaakaitsejal. Tarbetu on selleks määrata erilist moraalse kasvatus (théories morales) tundi.

On vajalik, et sarnane kõnelus leiaks täielist vastuvõttu sõduri hinges, et teda peetakse ajal, mil seda võimaldab soodne juhus. Isegi kui sarnane juhus peaks puuduma — on seda võimalik endalgi tekkitada. Hästi valitud ja veendumisega öeldud sõnad on enam mõju kui pikal loengul.

Igakord kui võimalik on näidata teatud tegevust kui kavatsetud kõneluse otsekohest tulemust — on eelmine eelistavam, sest temast saadakse kergemini aru. Sarnaseid juhuseid on palju sõjaväelises elus.

Sõdurite kasvatus, samuti kui väljaõppe, peab aset leidma iga päev, iga tund, üht tuleb pakkuda samal ajal kui teist. Kõigepealt kasvatus juures, nagu alati ja kõikjal, tuleb ise olla eeskujuks, sest kui enda teguviis on vastolus sõnadega, siis paratamatult lõhutakse kõik, mis püüti ehitada.

Ärge unustage kunagi, et olete õpetajad ja ühtlasi ka kasvatajad. Väljaõppe ja kasvatus on lahutamatud kaaslased.

Nagu lahingus, kriitilistel silmapilkudel, sõdurite tähelepanu pöördud juhi tegevusele, samuti sünnib see ka rahuajal. Võite kindlad olla, et ka rahuaja oludes iga teie tegevus arvustamist leiab ja õhtuti teid „liistule tõmmatakse“ ühiseluruumes.

Uskuge seda.

Nüüd väljaõppe peamistest printsiipidest.

Esimene printsiip. Väljaõppes oleneb kõik isikust. Järelikult: püüdke tundma õppida omi alluvaid individuaalselt, niihästi nende füüsilisi võimeid, kui ka moraalseid omadusi.

*) Général Tanant. „L'officier de France“. 264 lhk. Hind 10 franki. Väljaandja: „La renaissance du livre“. 78, Boulevard St. Michel, Paris.

Füüsiliselt: tundke nende kehaehitust, nende füüsilisi võimeid, et võimalus oleks neid määrata õigele kohale neis väljaõppe gruppides, millest kõnelus allpool.

Moraalselt: tundke nende intelligentsi, nende vaimlist tasapinda.

Jälgige oma sõdurite tegevust, kõnetage neid, õppige neid tundma. Paljud on iseloomult vaiksed, tagasihoidlikud. Püüdke võita nende usaldust — nad muutuvad elavamaiks.

Oma sõdurite moraalsete omaduste õige kasutamiseks on vajalik neid tunda. Püüdke tunda igatüht neist.

See tehtud, kuidas jagate neid väljaõppeks gruppidesse? Kas oleneb see jaotus sõdurite asetusest kasvu järele? Kui üldjagamine rühmadesse on tehtud kasvu järele, kas teostate siis väljaõppet rühmadena või jagudena?

Sarnaselt toimiti üldiselt enne ilmasõda. Arvan, see on mõtetus, rumalus.

Inimesed ei ole mitte eluta arvud. Neid ei saa vahetada vastavalt oma tahele. Ühed taipavad kiirelt, teised suure vaevaga, aeglaselt, ühed on elavad, liikuvad, teised tõlpinud, mannetud; on tugevaid, kuid on ka nõrke; on harituid, kuid on ka kirjaoskamataid.

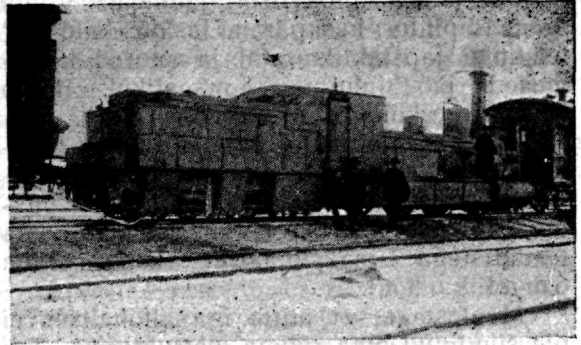
Püüda välja õpetada ühiselt ja ühise õppeviisiga sarnast erinevat inimkogu, kelledest igal ühel isesugune mõistus, erinev jõud ja hing — on asjatu ajakaotus.

Mõtetu on jagada intelligent ja arenenud sõdurile, kes omab kõik kiirelt, samu igavaid ja elementaarseid seletusi kui mõnele kohmakale kirjaoskamatale, kes on eelmise juhuseks naabriks ainult oma kasvult. Sellega röövime vaid eelmiste tööhimu.

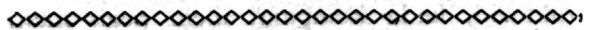
Osav ja elav sõdur õpib oma relva käsitamise kiirelt. Lasta sarnast sõdurit teha ühtlasi harjutusi päevade või isegi nädalate viisi oma saamatu naabriga — on lubamatu. Kui väljaõppet teostada sarnaselt, võite kindlad olla, et iga arenenud sõdur tuimaks jääb oma kohustuste vastu huvi puudumisel.

läreldusena 2-ne väljaõppe printsiip: Õige ja otstarbekohane väljaõppe peab olema individuaalne. Et aga sarnane eeskujulik väljaõppe tegelikult raskelt teostata — tuleb sõdureid väljaõppeks koondada gruppidesse. Püüdes moodustada neid grupe enam-vähem ühtlaselt arenenud, ühtlase vaimlise tasapinnaga sõduritest.

Vabadussõja päevilt.

Punastelt Võru jaamas 1. veebr. 1919. a. võetud soomustatud vedur. Teenis hiljem soomusrong „Kapten Irve“.

Nüüd aga, instruktorite-õpetajate küsimus. Kes saavad tegelikult õpetama neid grupe, mis enam ei vasta varem moodustatud üksustele?

Kompanii ülem peab tundma oma kaadrit ja oskama teda kasutada õppuste viljaka tulemuste saavutamiseks. Tuleb läbi viia instruktorite jaotus kompaniis vastavalt moodustatud väljaõppe gruppidele. Seda jaotust tuleb teostada oskusega.

Oletame, et kompaniis on tosin noori, kes oma vaimlise tasapinna, oma teadmistega ja oma intelligentsiga tugevalt ületavad oma kaaslasi. Kui nendele määrata instruktoriks tubli ja kõigiti korralik, kuid viletsalt kirjaoskaja kapral — piinlikuna, kohmetuna tunneb end instruktor, samuti kui ta õpilased. See on arusaadav.

Liig „tark“ instruktor samuti ei suuda edukalt õpetada vähearenenud maamehele kõige lihtsamaid algteadmisi. Higistab õpetaja, higistavad asjatult ka õpilased ühise arusaamise puudumisel.

Kompanii ülema muredes olgu leida igale grupile vastav instruktor.

Noorsõdurite üldteadmiste kõrval erinevate erialade väljaõppeks tuleb neid lasta läbi käia kõige parema vastava spetsialisti — eriteadlase juurest, millega tagatakse väljaõppe edukus.

See kõik osutub lihtsaks, kui kinnipidada 3-st väljaõppe printsiibist.

Õpetada ja juhtida on kaks täitsa erinevat mõistet, asja.

Näiteks kahurväe patarei ülem. Ta võib olla isiklikult väga halb sihtur, kuid siiski eeskujulik laskja, kes saavutanud kahurlaskmistel suurepäraseid tagajärgi. Ta ei suuda kuigi edukalt väljaõpetada oma pa-

tarei sihtureid, kuid ta oskab neid kasutada, oskab juhtida oma patareid.

Või jällegi allohvitser, jaoülem. Vilets granaadipildur, keskpärane laskur, kuid kel' teadmisi jao-taktika alal ja suured kogemused jao juhtimisel maastikul. Halb instruktor, kuid tubli jaoülem (juht).

Tähendab õpetada ja juhtida pole mitte võrdsed tegevused ning järelikult määrake ka iga noorte väljaõppe grupile vastav, kohane instruktor, kes suudab oma teadmistega maksimaalset kasu tuua oma l kohal.

Meelestage, et mitte iga allohvitser ei ole sündinud oma rühma instruktoriks. Tema vaid juhib teda.

Algõppuse läbiviimiseks ei tohi olla rühmi, jagusid; on vaid kompanii ja instruktorid, keda kompanii ülem peab hästi tundma ja oskama kasutada.

4-as printsiip. Püüdke leida noorte hulgas juba väljaõppe algpäevadel eliiti (paremikku), püüdke alati kõigi abinõudega tõsta nende väärtust ja kui võimalik nende arvu.

Selle põhimõtte teostamine võimaldab noorte omavahelise tulemusrikka võistluse otsekohest kasutamist. Teatud oskusega on võimalik moodustada eliit-sõdureid igal erialal: laskureid, granaadipildureid jne.

Seda eliiti tuleb eraldada teistest ja tema väljaõppele pöörata erilist tähelepanu.

Kui sõdurid näevad, et kõik eelistused ja eesõigused on vaid eeskujulikkudele — järgnevad nad kahtlemata nende eeskujule.

Vähehaaval kasvab eliit — eeskujulikkude osa oma arvult, samuti kui ka väärtuselt. Vastaval kogemusel ja teatud oskusel võib muuta pea kõiki noori eeskujulikkudeks sõduriteks, välja arvatud muidugi täitsa andetud.

5-es printsiip. Hoiduge igavusest kui üksluise, monotoonse õppuse tulemusest.

Ärge piinake noort nende liigutuste ja tegevuste kordamisega, mida ta oskab, mida ta isegi hästi oskab.

Loomulikult sõjalises väljaõppes on vajalik ka teatud treening. Kordamine ja aeg on tähtsad faktorid, kuid nende kasutamine ei tohi kuuluda algväljaõppe kavas. Treening esinegu alles algõppuse edaspidistes kasutus-harjutustes.

Hoiduge monotoonsusest. Igal õppusel ja harjutusel olgu oma kindel eesmärk, mille saavutamine tähendab edu. Kui ühed omavad kiiremalt kui teised, siis ärge jät-

kage õppust mahajäänute õpilaste kohases tempos kõigiga. Sõdur, kes on saavutanud õppusega kindlaksmääratud eesmärgi, tehku midagi muud, või... suitsetagu!

Alaliseks püüdeks, eesmärgiks olgu „edasi!“ ja ärge oodake kuni nõrgad järele jõuavad tugevamaile. Moodustage uus mahajäänute, nõrkade grupp.

Iseloomustav, mitte harva juhtuv näide.

20 sõdurist koosnev grupp teeb püssivõtteid. *) Neist teevad 15 eeskujulikult, kuna 5 eksivad igal liigutusel ja minutil.

Mida teeb instruktor?

Selle asemel, et jätkata õppust ainult nende 5 saamatuga, jätkab ta endiselt kõikidega ja midä kauemaks venib õppus, seda enam suureneb korratult täitjate arv. Miks? Eeskujulikud ja püüdjad noored väsivad korduvaist liigutustest ja teadmisest, et nende püüet, head tahet ei ole vääriliselt hinnatud. Energiliselt tegutseda on võimalik ainult lühikene aeg, aga mitte jätkata seda lõpmatuseni. Lõpuks kõik 20 tegutsevad halvasti ja siis? See on moment, mil instruktor katkestab õppuse, sest ettekirjutatud puhkeaeg on kätte jõudnud või ta näeb, et ei saavuta midagi.

Sarnane nähtus halvab väljaõppet, kui ka distsipliini.

6-es printsiip. Edu olgu õppuse juhiks, mitte tema ahelduseks.

Õppuste juhi poolt ülesseatud edukuse kiirus võib muutuda. Tema peab arvestama iga üksiku grupi võimetega ja mitte ennem astuma uutele ülesannetele kui õppusega ühel või teisel põhjusel pole saavutatud esialgselt ülesseatud eesmärk.

Pole ka loomulik külmaga teostada õppust, mis nõuab paigalseismist või erilist paenduvust.

Ohvitser või allohvitser, kelle hooleks on antud väljaõpe, saab kompanii ülemalt kindla ülesande. Õppus peab ka loomulikult lõppema siis, kui saavutatud see eesmärk, mida taheti kätte saada õppusega. Järelikult, esialgse kava järele ettenähtud õppuse vältus ei ole mitte sundnorm, millest kinni tuleb pidada ilma kõrvale kaldumisteta, vaid tuleb üle minna teisele tegevusele nii pea, kui saavutatud esialgne eesmärk. Sellega säästame aega, samuti ka noorte vastupanu.

Mitte ainult et võib, vaid sageli isegi peab muutma õppuse käiku oma enese

*) Prantslastel püssivõtted sarnanevad üldjoontes meie endistele ja on püsinud senini. Kuid näide on maksev meie oludes mõne teise nähtuse kohta.

algatusel vastavalt noorte edasijõudmisele. Ärge oodake selleks alati erilist käsku, kui on võimalik otsustada endil. Olge otsusvõimelised ja teguvõimelised. Kahtlemata teete ka vahel vigu, kuid see on kõikide saatus.

Ärge oodake kunagi homset päeva selleks, mida võite teha täna.

Homme võib puududa selleks võimalus.

Homme võite unustada.

Homme on see hilja.

7-es printsiip. Instruktorid õpetajad peavad omama initsiatiivi, algatusvõime, olles ühtlasi ka vastutavad oma tegudeks.

Vanemate juhtide püüdmine täita ka kõiki alluvate juhtide ülesandeid on usalduse puuduse tõenduseks ja tekitab passiivsust alluvais.

Initsiatiivi mõiste on vist küllalt selge, kuid siin kohal pole liigne meeletada kahte nõuet:

1) ettekääne, et olete jätnud oma alluvatele initsiatiivi tegutsemiseks, ei õigusta teid veel jääda passiivseks pealtvaatajaks nende toimingutes, isegi neis üksikasjades, mis paistavad tähtsusetud.

Vanem juht peab alati kasutama oma järelevalve, kontrolli õigust ja mitte rahustuma teadmiseaga: „käsk on antud“. Käsu andmisest on veel vähe, tuleb tagada ka käsu täitmine.

2) Tuleb hoiduda initsiatiivi andmisest alluvatele, kellele vastu puudub usaldus. Liig käremeelsete ja ägeda iseloomude, samuti kui saamatute algatusvõime võib tuua kahjulikke tagajärgi.

Alluvaid tuleb õpetada ja kasvatada sarnaselt, et nad tegutseksid ja mõtleksid vastavalt juhi soovidele. Ainult alates sellest momendist laske ohjad lõdvale ja mitte varem.

Tuleb meeletada, et lahingoludes pea alati sõdurid ja allohvitserid libisevad oma ülemuse otsekohese mõju alt. Kui neid on rahuajal õpetatud ja kasvatatud õigel põhimõtteil — oskavad nad ka lahingus tegutseda ja tegutseda edukalt. Wastupidi, kui juba rahuajal olete neilt võtnud võimaluse algatusvõime väljenduseks — jäävad nad ka lahingus käsku ootama, muutuvad passiivseks.

8-as printsiip. Õppustel ei tohi kunagi valitseda tegevusetus.

Õppustel, samuti kui igasugustel manöövril, on igal ajal täita oma kindel ülesanne,

Instruktorid ei tohi kunagi olla tegevusetad. Kurb on vaadata ohvitseri, kes suitsetavad õppeplatsil ja kasutavad õppeaega omavaheliseks kõneluseks. Seal kus vajalik on ohvitseri juuresolek, seal on temal ka alati midagi teha. Pole aga sarnast vajadust (teatud ülesanneteks on küllalt ka allohvitserist), siis kadugu ohvitser parem õppeplatsilt!

9-as printsiip. Arvestage temperatuuriga.

Iga õppuse jaoks olgu valitud vastav aeg, arvestates seejuures ka õhusoojusega.

Ainult kasutusõppustel maastikul tuleb nõuda ülimalt jõupingutust vaatamata aastajale ja ilmastikule.

10-es printsiip. Tegutseda võimalikult enam vabas õhus.

Kasarmu üksluine õhkkond ei elusta noori. Hoiduge temast. Liikuge, jookskel! Vahetage maastikku võimalikult sagedamini. Mitte alati ei saa end vabandada kohaste õppeplatside puudumisega garnisonide läheduses. Neid leidub alati ühe rüüma või kompaniile.

11-es printsiip. Tegutsege alati kiirelt.

Kasutage õppustel võimalikult rohkem kella, kui ajamõõtjat. Ta on parim abinõu tagajärgede kontrollimiseks.

Korraldage kõigil õppeafadel niihästi individuaalseid kui ka kollektiiv-võistlusi.

12-es printsiip. Kõigil õppustel valitsegu elavus, rõõmus meeleolu.

13-es printsiip. Kutsuge esile kõigi abinõudega omavahelist võistlust, arendage seltsimehelikkust vaimu, eneseohverdust.

14-es printsiip. Kogu õppetegevus sündigu energiliselt, kuid täielises korras ja kavalikult.

Tahe olgu alati esikohal kõigil õppustel, kuid tahta tuleb igakord ainult võimalikku.

Olge teadlikud selles, mida võite saavutada igal teatud erijuhusel ja püüdke sellele kogu energiaga.

15-es printsiip. Tegutsege.

Noortega on vaja rääkida, sageli rääkida, kuid kõigepealt on vaja alati tegutseda ja lasta tegutseda ka neil. Lihtsõduri mõistus ei ole kuigi vastuvõtlik abstraksetele seletustele.

Ärge esitage sõdurile kunagi küsimust, millele vastamiseks ta peab andma pika seletuse. See pole temale sageli jõudu-

mööda. Asetage sõdur parem alati konkreetseesse olukorda ja laske siis temal tegutseda. Tulemus on alati viljakam.

Sõjalise väljaõppe meetodi üldkokkuvõte

I. Sõjalise väljaõppe eesmärk on omada võiduuskust. Võita, tähendab edasi liikuda, milleks aga vajalik pealetung.

II. Sõduritele on vajalik õpetada edasi liikumist, kasutades seal juures oma tulevõimsust täies ulatuses. Mitte asetuse tihedus ei moodusta jõu, vaid tuli.

III. Tulevõimsust võib saavutada vaid oma relvade põhjaliku tundmisega ja nende kasutusoskusega.

IV. Ka kõige parem üksus ei suuda palju korda saata üksinda. Võiduks on vajalik veel arendada seltsimehelikkust ja eneseohverdust.

Sidepidamise vajaduses olgu teadlikud kõik. Õppige tundma sidevahendeid, kasutage neid.

On vaja tunda oma lahingkaaslasti teistest väeliikidest, mida kõige paremini võimaldab ühine tegutsemine nendega.

V. Liikuda, tulistada, manövrerida õppeplatsil ja maastikul on kerge, kuid tegelik lahing esitab ka teisi nõudmisi. Tegutsemine vastase tule all nõuab julgust ja distsipliini.

Koolitage ja kasvatage julgeid ja distsiplineeritud sõdureid, õpetades neid tunda hädaohtu ning ühtlasi selgitades abinõusid hädaohtu ületamiseks.

Moraalne kasvatus annab sõdurile tahe.

Füüsiline kasvatus — jõu.

Väljaõpe — teadmise.

Tahta, suuta ja teada on kõik, mida käsitama peab sõduri väljaõpe.

VI. Noorte väljaõppe tegelik läbiviimine oleneb suurel määral igast üksikust isikust — sõdurist.

Nende hulgas leidub mehiseid iseloomi, kuid olles füüsiliselt nõrgad, on nende väärtus sõjaliselt väike. On ka jõumehi, kuid nõrga moraaliga. Viimased on negatiivseks nähtuseks.

Väljaõppe edukaks läbiviimiseks on tarvis tunda iga noort, kui inimest. Tuleb tunda nende võimeid, nende väärtust.

Juba esimesel noorsõdurite õppepäeval viige nad välja ruumidest. Laske neid liikuda, rääkida, tegutseda. Vaadelge, kuulake neid, õppige neid tundma.

Looge tihe kontakt enda ja sõduri vahel. Püüdke võita nende usaldust, et teie juuresolek ei kujuneks neile koormavaks. Tulemusena kujuneb teil arenenud noortest peagi väike seltskond, algul võib olla veidi erinev, kuid igapäevase ühise eluga, tööga ja usalduses kõveneb ka sisemine liituvus.

Lõpuks. Sõja suuremat õpist võib väljendada kahe sõnaga: **solidarsus** ja **energia**.

Mõlemad on moraalsed tegurid.

Solidaarsus võimaldab jõukoondust ühiseks eesmärgiks ja tema lahutamataks kaaslasteks on eneseohverdus.

Energia on vajalik kõigis olukordis, samuti rahu- kui sõjaajal. Energia on vajalik kõikjal.

Ärge segage vaid jonni, vägivalda, ärritust energiaga!

Ärge segage karrikatuuri originaaliga!

H. G.

Ohvitseride keskkogu tegevusest.

Meie ohvitseride kogude arenemine on, teiste riikide kaitsevõimedega võrreldes, suundunud erinevat rada. Algusest saadik on tüüritud üleriiklise organisatsiooni poole. Puudusid kogemused, selle järeltulijad otsimised ja ka eksimised. Polnud selge, mis peab enesest kujutama keskkogu ja mis väeosade kogud, nende funktsioonid ja üksteisele suhtuvus.

Praegu maksev, 18. märtsil 1921. a. kinnitatud, põhikirja annab juba kindlad mõisted ja tõmbab tegevuse piirjooni. Nõnda: „§ 1. Ohvitseride kogud asutatakse igas üksikus väeosas;“ „§ 2. Kogud liituvad oma esitajate läbi üleriiklikuks ohvitseride keskkoguks.“

Senine üleriiklik ohvitseride kogu pärandab oma ülesanded tervelt väeosade ohvitseride ko-

gudele (§ 6). Keskkogule esitab põhikirja § 84 ülesanded:

„a) Ohvitseride kogude otsekohene juhtimine ja valvamine selleks, et kogud töötaksid käesoleva põhikirja järele.

b) V. R. ohvitserkonna kultuurilise ja sõjaväelise hariduse tasapinna tõstmine. Üldised hariduslised ja sõjaväelised pikemaajalised kursused, ekskursioonide korraldamine, raamatute, ajalehtede ja broshüüride väljaandmine.

d) Ohvitseride kogude majandusliste olude korraldamine ja parandamine, laenu-, vastastikkabiandmise ja matmise kassade asutamine jne.

e) Üksikute kogude vahelkordade selgitamine ja tegevuste ühtlustamine.

g) Vabariigi ohvitserkonna esitamine ja välisriikide kõrgemate sõjaväelaste vastuvõtmine.

h) Ohvitserkonna au kaitsmine avaliku arvamise ees.

i) Kõikide ohvitseride kogusse puutuvate küsimuste lahendamine, mis eelmistes punktides pole ette nähtud."

Kokkuvõetult, — keskkogu koordineerib väeosade kogude tegevust ja lahendab küsimusi, mis puudutavad tervet ohvitserkonda. Töö jaotus ei jäta teoreetiliselt soovida.

Kuivõrd uus organisatsioon oma konstruktsioonilt vastab nõuetele ja jaksab temale esitatud ülesandeid täita, ilmneb tema möödunud tegevuse vaatlemisest. Keskkogul on mitme-aastane praktika seljataga, millest juba teatava määranii ammutub materjale tegevuse vaatlemiseks ja hindamiseks ning ka edaspidisel võimalikul ja soovitalval arenemisteel mõningate tähiste püstitamiseks.

Juhatuse esimene koosolek 26. nov. 1919. a. pühendub kasiino küsimusele. Hiljem seltsib selle küsimusele veel teisi ja kujuneb majandusline ala, mis kogu tegevuse kestel on neelanud lõviosa juhatuse tööst ja kus on saavutatud kõige silmapaistvamaid tagajärgi. On arutatud laenukassa ja ohvitseride ehituslaenu nõutamise küsimusi.

Vaimlise tegevuse alal on olnud rohkeid algatusi, kuid nad pole teostunud. Juba esimesel aastal kerkib üles ja püsib mitu aastat päevakorral ohvitseride laulukoori asutamine. Otsustatakse asutada raamatukogu. Astutakse kontakti kindralstaabi raamatukoguga raamatute asjus. Kavatakse nõutada ja levitada ohvitserkonnas teateid võõrakeelsest sõjateaduslisest kirjandusest. Kõik see ei teostu. Mitu korda otsustatakse korraldada ohvitserkonnale loenguid. On olnud üksikud loengud. Avatakse lugemislaud, kuhu, näiteks, 1922. aastal tellitakse ajakirje ja ajalehti: eestikeelseid — 33, prantsuse — 9, saksa — 8, inglise — 6 ja soome — 2. On katsetatud raadio sisseseadmist.

1920. aastal otsustatakse asutada spordisektsioon, milleks kujuneb ka erifond. Iga aasta kõneldakse sellest, kuid seni on ta asutamata. On nõutatud Shnelli tiiki liuvälja korraldamiseks. On määratud rahalisi auhinde Tallinna kaitsevää spordikomisjonile.

Kasiino kasutamises on tähtis koht pidu- ja muusikaõhtutel ja ballidel. Neid korraldatakse algul väga sagedasti. Kuid viimastel aastatel on nendest loobutud; jäänud on ainult ballid. Palju askeldusi on juhatusel nõuetava korra maksmapanemisega pidudel.

Juhatusel vajaneb energiat ja visa võitlust ohvitserkonna hea nime ja au kaitseks avaliku arvamise ees. Esimesel kahel aastal on ajakirjanduse kallalekippumisi palju.

Sama energiliselt ja rohketel kordadel on rea-

geeritud väärnähtustele ohvitserkonna oma keskel Lahendatakse ohvitseride ja ametnikkude vahekordi.

Vabadussõja ja tema langenud kangelaste mälestuse jäädvustamise ja elustamise on juhatus algusest saadik omale südame ligi võtnud. Juba 1920. aasta algul otsustatakse kunstnikkudelt tellida Vabadussõda kujutavaid maale. Mõtte teostamist märkame 1926. aastast saadik. Samal ajal otsustatakse kasiinosse üles panna ülemjuhataja pilt ja tema esimene ning viimane käsikirjad kivile raiutuna. 1924. aasta peakoosolekul tõstatab II. diviisi staabi ohvitseride kogu esitaja küsimuse — kasiinosse asetada marmortahvliid Vabadussõjas langenud ohvitseride nimedega, mis on juba teostatud.

Esimesel kahel aastal seab juhatus omale tähelepanuväärivaks ülesandeks ohvitserkonna esitamise. Siin märkame välisriikide sõjaväeliste esitajate vastuvõtmisi ja saatmisi, tervitusi tähtpäevil välisriikide sõjavägedele ja valitsustele, ülikoolile ja tähtsatele tegelastele.

Peakoosolekul on peamiseks päevakorral punktiks aruanee, eelarve ja valimised. Teised küsimused tõusevad koosolekuil. Esimesed koosolekud on elavad, kus kerkivad kooperatiivsed küsimused. Põhikiri on alaliseks arutusteemiks. Ja terve rida küsimusi — väeosade kogude aineiline toetamine, Keskkogu koosolekutele sõidukulude katmine, vanade-kodu asutamine, mitmesugused kursused, ekskursioonid jne. Osa küsimusi, nagu kursused, ekskursioonid ja vanade-kodu asutamine jäävad teostamata.

Rahua ajal allub ohvitseride keskkogu sõjaministrile, kes valvab kogu tegevuse seaduspärasuse järele ja koolitseb temale tegevuse viljakust tagava soodsa olukorra kujunemise eest. On käimas võitlus põhikirja pärast. Administratsioon annab kogudele arvamise avaldamiseks teenistuskäigu seaduse ja esitusvormi küsimuse ning paneb ette koguda Vabadussõja eritlusmärke. Keskkogu juhatus omakord pöörab sagedasti ülemjuhataja ja sõjaministri poole ohvitserkonna au ja õiguste kaitse jalule seadmise pärast ja paljudes teistes ohvitserkonda puutuvate küsimuste korraldamises, nagu ohvitseride kogude aukohus, sanitaar-ohvitseride sunduslik vormikandmine jne.

Erilisele vaatlusele tahaksin võtta keskkogu ja väeosade kogude vahekorrad. Põhikirja § 84 järele asub keskkogu teiste kogude suhtes koordineeriva keskorgani seisukohal. Tegevuse vaatlemine selle nurga all peab väljendama, kuivõrd on keskkogul tema ülesannete täitmine nõuetavas sihis õnnestunud ja kuivõrd sarnane organisatsioon ja suhtuvus tegu võimsuse tagavad.

Keskkogule maksavad väeosade kogud liikmeraha. Nad peavad saatma läbivaatamiseks cma koosolekute protokollid, aruanded ja eelarved. Keskkogu juhatus annab väeosade kogu-

dele küsimusi lahendamiseks, nagu: kas ohvitserkonna osavõtt poliitilisest tegevusest on soovitatav, mil kujul ja määral; paneb ette toetada aineliselt spordisektsiooni. Ta otsustab 1920. a. igast oma protokollist saata ära kirja informatsiooniks väeosade kogudele. Väeosade kogud tõstavad küsimusi peakoosolekuil ja ka kirjalikult; nendest oli kõne peakoosolekute vaatlemisel.

Keskkoogu juhatus kutsus, alates 1920. a., Tallinna garnisoni kogude esitajaid ja ohvitseride sagedasti ühisele nõupidamisele, kus arutusaineiks — spordisektsiooni asutamine, pidude korraldamine kasiinos ja kõrd pidudel. Juhatus paneb ette väeosade kogudele omi koosviibimisi ja pidusid korraldada keskkogu kasiinos, milles ruumid maksuta.

Pealiskaudsel loetlusel paistab, nagu oleks keskkogu juhatuse töö haaranud kõiki temale põhikirjas määratud alasid. Kuid süvenedes ja olukorda ligemalt vaadeldes jõuame tahtmatult teistsuguste järeldusteni.

Kus juhatus tagajärjerikkalt on töötanud, see nend väeosade kogudele. Siin on isegi äärmusse siino ja internaati korraldamine ja juhtimine; laenu väeosade kogudele. Siin on isegi äärmusesse kaldunud — juhatus on sageli suure osa oma energiast ohverdanud majanduslikele küsimustele. Vaimline ala oma kõige mitmekesisemate avaldustega on varju jäänud. On olnud ainult kavatsusi ja otsuseid, teostamisi pole; vast ainult lugemislaua ja üksikud loengud. Spordifond seisab kasutamatu juhatusele peavalu sünnitajana. Ohvitserkonna esitamise, au kaitse ja teised sellisulised küsimused on juhatus täiel määral oma ülesandeks tunnistanud ainult kahel esimesel aastal, hiljem harvemini.

Vabadussõja mälestuste elustamine ja jäädvustamine, raamatukogu, laulukoor, spordisektsioon ja teised — need ideed on kõik tärkanud esimesel kahel aastal. Võitlus põhikirja pärast sumbutub 1921. a., tõustes veel kord kajana päevakorra 1924. a.

Silma paistab, et väeosade kogud on viimasel ajal ideede leidmises ja nende päevakorra tõstmises olnud elavamad kui keskkogu juhatus. Viimase osa kujuneb ainult teostajaks. Elavaid peakoosolekuid mäletame esimesilt aastailt. Kuid väeosade kogude sooviavaldused sumbutatakse ehk vaikitakse nendest, nii ekskursioonid, väliskirjanduse kohta informatsiooni nõutamine, põhikiri, vanade-kodud jne. Elavus kustub ja viimaseil peakoosolekuil olime tunnustajaks, kus terve päevakorra moodustavad ainult keskkogu majanduslike tegevuse aruanne, eelarve, valimised ja mõni juhuslik küsimus jooksvate asjade all. Puudunud on aruanne vaimlisest tegevusest ja sellest, mis keskkogu, kui väeosade kogude tegevuse juhataja ja ühflustaja, on teinud.

Algusest saadik tundub, et keskkogu tahes ehk tahtmatult rakendub peajasalikult Tallinna garnisoni ohvitserkonna huvide teenistusse. Neil on kõige rohkem tulu kasiinost, pidudest, lugemislauast, loenguist jne. Seisukord tunnistatakse ebaõigeks, tema vastu võideldakse peakoosolekuil ja ajakirjanduses („Sõdur“ nr. 39 — 1920 Heinrich Laretei „Tallinna garnisoni ohvitseride hegemoonia ohvitseride kogus“). Püütakse reguleerida sellega, et liikmeraha vähendatakse teiste garnisonide kogudele, Tallinnaga võrreldes, poolevõrd. Tallinna väeosade kogudel puudusid algul oma kasiinod, arvati keskkogu omaga läbi saada. Kuid olude sunnil on nüüd juba ka siin siginenud igal kogul oma kasiino, lugemislaua ja raamatukogu. Siin tegutsevad väeosade ohvitseride kogud samas ulatuses, kui teisteski garnisonides. Ainult erakorral astub Tallinna garnisoni ohvitser veel keskkogu kasiinosse. Selle järel — keskkogu oma avarate ruumide ja korraliku siseseadega on jäänud tühjaks ja nagu tarbetuks. Varemalt korraldati juhatuse poolt pidu- ja muusikaõhtuid, mis koondasid ohvitserkonna kasiinosse. Viimastel aastatel on loobunud nendest. Tänavune ainuke katse äpardus, nähtavasti on ohvitserkond rahuldatud ka pidude suhtes oma kogude poolt. Esimestel aastatel püüab juhatus ühiste nõupidamistega Tallinna garnisoni kogusid koondada ja nende huvi oma ettevõtete külge köita. Viimane sarnane koosolek on 1924. a. algul.

Keskkogu peaülesanne on — ühflustada ja juhtida väeosade kogude tegevust. Selleks on põhikirjas loetletud rida kohustusi. Et ülesanne teostuks, selleks vajaneb mõlemi vahel tihe ja alaline kontakt, vastastikune informatsioon. Keskkoogu juhatus mõistis seda juba esimesel aastal ja otsis ka vastavaid puutepunkte, need olid protokollide vahetamine jne. Seda aga pole tehtud, ainult üksikud kogud on omi protokolle, aruan- deid ja eelarveid esitanud. Praegu on ainukesteks puutepunktideks, kontakti alahoidjaks — peakoosolekud, mis kord aastas kokku kutsutakse.

Võrreldes keskkogu juhatuse tegevust peetud koosolekute arvu järele, saame: 1919./20. a. — 35, 1921. a. — 61, 1922. a. — 37, 1923. a. — 24, 1924. a. — 33, 1925. a. — 28 ja 1926. a. — 20 koosolekut.

Tegevuse viljakkuse ja mitmekesisuse poolest paistavad välja 1919./20., 1921. ja 1924. ja osalt ka 1925. aastad. Esimestel aastatel on, peale muu, tehtud põhipanevat tööd ka kasiino korraldamise alal. Järgnevad aastad on piirdunud sel alal ainult oleva juhtimisega.

Samadel aastatel on ka peakoosolekud olnud sisukamad. Selle ajajärgu elavus ja huvi kogu tegevuse vastu peegeldub ka „Sõduri“ veergudel. Väga elav ja mitmekülgne mõtetevahetus on 1921. aastal. Teine laine, kuid märksa nõrgem, tõuseb 1924. aastal.

Küsimine on, mis tingis omal ajal elavuse ohvitseride kogude tegevuses, peakoosolekutel ja ajakirjanduses? Oigemini peaks küll küsima, mis sumbutas selle elavuse ja huvi, mis loomulik ja enesestmõistetav organiseerimisvõimelisest rahvast võrsunud kaitseväge juhtidele-ohvitseridele nende oma korralduste — ohvitseride kogu — vastu. Vastus esimesele küsimusele oleks lihtne — see oli tungiv tarvidus ohvitserkonnal ennast oma koöperatiivsete, vaimliste, majandusliste ja õigusliste eesmärkide taotlemisel organiseerida, selle äratundmine ja püüe teostada. Teisele küsimusele vastust leida on raskem. On mõjutamas olnud mitmesugused tegurid. Esijoones peab märkima tagajärjetut võitlust põhikirja pärast ja selle kaasas käivat üldist tagasikiskumist. Teisest küljest on ka ohvitserkond ise ükskõiksemaks jäänud, sest tungivamad — majanduslised

küsimused on enam-vähem lahendatud, kuna vaimliste huvid rahuldamine väikestes organisatsioonides, igal omaette, esitab suuri raskusi, mille võitmiseks pole kerge küllalist energiat koondada; samal ajal on vaimliste huvid lahendamine leidnud võimalusi väljaspool omi organisatsioone. Meie väikearvuline ohvitserkond on killunud ja seltskonna mitmesuguste kihtide ja nende organisatsioonide keskele kadunud.

Seltskondline töö, nagu seda ka ohvitseride kogude juhatamine on, nõuab oskust, energiat ja väga palju head tahtmist, korporatiivsel alal suurt autoriteeti. Meie ohvitserkond on aga alles noor, väikearvuline ja tööga ülekoormatud, seepärast on väga loomulik tegelaste ja energia puudus.

Kõik need tegurid kokku on ka mõjutanud keskkogu juhatuse tegevuse sarnasena, nagu see selgunud käesolevas kirjutuses. M. T.

6. jal. rügemendi esindajad vastukülaskäigul Läti 9. Rezekne jal. rügemendis.

Teatavasti külastas Läti 9. Rezekne rügemendi ohvitseride delegatsioon möödunud talvel 6. jalaväe rügementi, ühtlasi ka teisi Pärnu garnisoni väeosi. 13.—16. juunini s. a. viibis 6. jalaväe rügemendi ohvitseride delegatsioon (major A. Häelme ja kapten J. Lukas) vastukülaskäigul 9. Rezekne jal. rügemendis.

Juba Riias võttis meie esindajaid vastu 9. Rezekne rügemendi ülema abi kol.-Int. Grosvalds, saates isiklikult külalisi kuni rügemendini. Meie ohvitserid paigutati korterisse ohvitseri perekonda, kus neid lilledega vastu võeti. Peale ametliku viisiidi rügemendi ülemale olid meie esindajad palutud lõunale ohvitseride kasiinosse. Peale lõunat tutvuneti III. pataljoniga. Sama päeva õhtul oli ametlik koosviibimine ohvitseride kasiinos, millest osavõtsid peale arvurikka ohvitseride pere ka oma valitsusasutuste ja seltskondlike organisatsioonide esindajad. Rügemendi ülem kolonel Shepko, tervitades esimesena külalisi, rõhutas omas kõnes Eesti-Läti sõjavägede koostööd Vabadussõjas, kriipsutades eriti alla eesti sõjaväe kaasabi. Sooje tervitussõnu ütlesid ka omavalitsusasutuste esindajad. Vastates tervitusele andis meie delegatsioon üle 9. Rezekne jalaväe rügemendile 6. jal. rügemendi albumi ja aadressi. Tervituskõnede lõpul mängis orkester riigi hümn.

Järgmisel päeval tutvunesid meie esindajad sõdurite õppustega ja rügemendi

spordiväljaga. Sama päeva õhtul võeti meie esindajad vastu kohalikus läti seltsis, kuhu oli kogunud rohkearvuline kutsutud võõraste kogu. Peale ametliku õhtusöögi, kus üksteist soojalt tervitati ja Eesti-Läti sõpruse vajadust rõhutati, algas ball, mis kestis hommikuni.

Jõudmine Rezekne jaama.

3-dal päeval oli nähtud ette: päeval väljasõit autodel Kārsavu jaama, mis Rezeknest eemal umbes 40 km., kus asuvad Nõukogude vene piiri läheduses rügemendi allüksused, õhtul ball ohvitseride kasiinos. Kārsavu jaama lähedal, Mālnavas, kus asub põllutöö keskkool, oli meie esindajaile valmistatud suurejooneline vastuvõtt: soojad tervitused, õpilaste paraad ning nende muusika- ja laulukoori ettekanded. Kool on ainukene Latgallias, juhitud

Salkkond ohvitseri 9. Rezekne rügemendi lasketiiris.

kogenud direktorist (agr. P. Sauleskalns) ja heast õpetajaskonnast. Autod, millel siia saabuti, ehiti Malavas õpilaste poolt lilled ja sireliokstega. Ärasõidul sadas autodesse lillevihma.

Ka Kär savu alevis oli korraldatud suurejooneline vastuvõtt: tervitused, orkester, murruna rahvast. — Kuid tuli rutata tagasi linna, kus ootas ball ohvitseride kasiinos.

Neljandal päeval peale lahkumise viisiite garnisoniülemale ja kodanliste valitsuste juhtidele, tutvunesid meie esindajad I ja II pataljoni ja komandode sisemise korraga. Sama päeva õhtul oli korraldatud „jumalagajätmise“ koosviibimine ohvitseride kasiinos ühes daamidega. Jälle soo-

jad, südamlikud tervitused. Rügemendi ülema poolt anti sel koosviibimisel meie esindajatele kaasa ülesvõtted, mida teinud rügemendi päevapiltnik meie esindajate sealviibimisest. Kui lauast tõusti raudteejaama minekuks, annetasid daamid meie esindajatele rooside kimbud. Jaamas olid saatmas rohkearvuline ohvitseride pere ühes daamidega.

Rongi liikudes kõlas eesti hümn.

Kokkuvõttes peab tähendama, et meie esindajate vastuvõtt oli Latvias korraldatud südamlikult ja suurejooneliselt.

Igal pool toonitati Eesti-Läti liidu süvendamise vajadust.

Eesti rahvusväeosad Rootsi ajal.

Peeter Mey.

Käesoleva aasta aprillis pühitseti Eesti rahvusväeosade 10 aasta juubelit. On igatahes huvitav sel puhul äramärkida asjaolu, et juba Rootsi valitsuse ajal olid eesti rahvusväeosad, mis „vana hea Rootsi aja“ algul tähtsat osa etendasid Rootsi riigivõimu kindlustamisel.

See oli 16. sajangu keskel, kus Läänemere-maadel tuli läbielada sündmusrikkaid ja raskeid aegi. Vägev Hansa oli langemas. Orduvalitsus oli sisemiste tülide, iganenud organisatsiooni ja viletsate kaitseabinõude tõttu niivõrd nõrk, et ta valitses ainult veel nimepidi. Jõu-

kaks saanud linnakodanikud sattusid teravasse vastolusse aadliga. Kuigi maa oli majandusliselt väga jõukas, puudus nii seisuste kui ka üksikute inimeste vahel kokkukõla ja koostöö; oli selge, et omal jõul ei suudeta enam olla iseisjavad ning kerkis päevakorrale küsimus, kelle kaitse alla ennast anda. Vägevaid naabreid oli küllalt, kes Vana-Liivimaad omale ihkasid. Naabrid nägid ka, et Liivimaa enese poolt suuremat vastupanu karta pole, seda enam aga teiste ihaldajate poolt. Tol ajal kasvasid vägevateks riikideks Taani, Poola, Rootsi ja Vene,

kes püüdsid omi võimupiire ja maid igalpool laiendada. Üldiseks ihaldusobjektiks olid Läänemeremaad. Nii Vene tsaar Ivan Hirmus, kes suure eduga omad idanaabrid, Kaasani- ja Ast-rahani tatarlaste khaaniriigid, alla heitis, pole kunagi varjanud oma tahtmist pääseda Läänemere rannikule. Jaanuarikuul 1558. saatis ta oma väejuhataja, võidetud Kasani khaani Sig Alei luurekäigule Liivimaale. See khaan oma metsikute tatari ratsameestega, kelle hirmsad teod veel praegugi rahva mälestuses püsivad („peninukid“ ja „koerakoondlased“), tungis takistuse ta üle piiri ja ei leidnud kusagil tõsise- mat vastupanu. Sellest tegi Ivan õige järelduse, et Orduriik on täitsa nõrk, ja et paras moment on Liivimaa vallutamiseks. Siin aga pörkasid tema kavatsused kokku Rootsi, Taani ja Poola samaste sihtidega. Puhkes lahti pik-kaajaline sõda Läänemeremaade omandamise pärast. Mitme riigi sõjaväed tungisid röövi-des, laastates, põletades ja kõiki tappes läbi kogu maa. Lühikese ajaga olid õitseval ja jõu- kal maal vaid ahervarred ja purustatud linnad ning lossid. Sõjapidamise kombad olid talolajal väga toored; jube tundmus on kroonikaid luge- des, milliste õudsus-tegudega siis inimesed toime said. Eriti toored olid venelased. Näi- teks, kui 1573. aastal venelased Paidet piirasid ja selle juures Ivan Hirmsa lemmik, oma vere- tööde poolest kuulus, Maljuta Skuratov surma sai, siis praeti terve võidetud garnison elusalt pannide peal ära.

Ivan Hirmsa kätte langesid kõik Eestimaa linnad. Ainult Tallinn, mis vahepeal Rootsi alla läks, suutis vaatamata mitmest piiramisest, vastu panna. Sinna tugevate linnaseinte ja kantside varju põgenesid kõik, kel iganes sel- leks võimalus leidis, nende hulgas ka palju talumehi, kes oma varanduse olid kaotanud. Ja nendest talumeestest vormeeritigi Tallinnas teise piiramise ajal kõige esimesed eesti rah- vusväeosad.

Algatus tuli eestlaste eneste poolt. Nimelt kirjutab toleaeagne Tallinna Püha-Vaimu kiriku õpetaja Balthasar Russow, omas raamatus „Chronika der Provints Lyffland“, et 26. juulil 1576. a., „läksid Rootsi omad venelastele ja tar- tarlastele kätte maksuma ja olivad teel Padise poole. Selsamal ööl läksid 50 m i t t e s a k s a sugu vabadikku salaja välja ööajal ja läksid teist teed, ja ei olnud nende hulgas mitte enam kui 16, kellel pikad torud (s. o. püssid) olivad.“ Ja kui tatarlased Padises Rootsi omade tule- misest teada saivad, läksid nad pakku ja juh- tusivad parajasti vabadikkude õnneks, aga kogemata, sest et ühed teistest pole midagi tead- nud. Vabadikud ei julgenud päevaajal tatar- lastele kallale tungida, sest et nad neile liiga nõrgad olivad, vaid hoidsivad end võsas ja rä-

gas varjul ja panivad teravasti tähele, kuhu tatarlased öösiks leeri jäävad. Ja kui nad Oru külas sügava jõe kalda peal, kus neil üks külg kaitstud oli, leeri asusivad, siis tungisid eel- nimetatud mitesaksad ööajal oma torudega nende kallale ja tegid suurt kisa Saksa keeli, niipalju kui keegi mõistis. Tatarlased ei tead- nud muud midagi arvata, kui et need on aina sakslased ja rootslased, ja põgenesid ära võ- sasse ja rägasse ja jätsivad neile kõik omad hobused ja sõjariistad saagiks.“

Sellest käigust saivad vabatahtlised üle 80 ho- buse ja kihutasid nendega Tallinna poole tagasi.

Sõjakäigu järelduseks oli Tallinna koman- dandi korraldus teenistusse panna üht lippu Harjumaa talupoegi, üle neljasaja mehe, „uhked, tüdimata mehed, suurelt osalt hark- püssimehed.“ Talupoegadest väeosa ülemaks nimetati ühe Tallinna rahataguja meistri sell I v o S c h e n k e n b e r g, „vapper, südikas noor- mees, kes oma talupojast sõjarahva saksa korra ja viisi järele välja õpetas. Ja need talupojad, ühes Saksa ja Rootsi maasulastega, ei tunnud midagi armsamat, kui igal päeval ja ööl vene- lastega taplust pidada, kus nad siis sagedasti ka võitjaks jäid, mispärast Ivo Schenkenberki need, kes kadedad olivad, „Hanibaliks“ nimeta- sivad ja tema talupoegi „Hanibali rahvaks“.

See esimene eesti väeosa, millele hiljem veel mitu uut osa, peaaesjalikult partisaan-salke juure tuli, võttis osa suure eduga pea kõigist operatsioonidest kuni sõja lõpuni, s. o. kuni 1583. aastani. „Hanibali rahva“ tegevusest võiks kirjutada terve raamatu, siinkohal loetlen vaid lühidalt tähtsamaid momente.

1577. aastal, Tallinna teise piiramise ajal, seati „Hanibali lipp“ linnapiiridesse langenud tulepomme leidma ja kahjutaks tegema. Iga tulekera eest anti sõdurile 3 marka tasu. Vahe- peal käidi ühes rootslastega ja linnakodanikke- dega piirajate kallal, kusjuures eestlased oma suure vaprusena ruttu kuulsaks said, nii et venelased neid rohkem kartsid, kui kedagi teisi.

6. veebruaril 1577. aastal võtsid eestlased ühes linna jalaväe osaga suure venelaste kantsi Tõnismäel ja põletasid ta ära. 9. märtsil kordus samane lugu Rannavärava ees.

Pärast venelaste äraminekut Tallinna alt algas Hanibali, nüüd juba kahe lipu, kõige hu- vitavam tegevus. Kasutades oma meeste head ümbruskonna tundmist, pole Hanibal vaenlas- tele silmapilgukski rahu andnud. „Ööd ja päe- vad varitsesivad Hanibali mehed venelasi ja tegid neid tervel Eestimaal nii araks, et need kuhugi ei julenud sõita ja just kui piiramises ehk vangis pidid majades (täh. — kindlustatud kohtades) paigal olema.“ Tolleaegse kombe järgi ei unustatud seal juures muidugi ka mitte röövimist, milles eestlased isegi teistest niivõrd

agaramad olid, et karta oli relvades kokkupõrget nende ja aadli mõisameeste vahel. Eesti väeosad olid eriti populaarsed linnakodanikkude juures, sest „Hanibali rahvas“ hoidis linnade ümbruse puhta vaenlaste röövsalkadest.

Terve rida lahinguid pidasid eesti lipud venelastega ühes partisaanidega ja teiste väeosadega, küll koostöötades, küll iseseisvalt. Detsembrikuul 1577. a. võtsid 100 sakslast, 80 poolakat ja 200 eestlast Võnnu linna ära. 1579. a. juulikuul tungisid mitutuhat tatarlast Rakverest jälle Harjumaale. Kaks lippu rootsi ja saksa jalaväge ja kaks lippu mõisamehi ühes suure hulga Ivo Schenkenbergi meestega kihutasid tatarlased Rakveresse tagasi.

27. juulil 1579. läksid eesti mehed iseseisvalt Rakveret äravõtma. Ivo Schenkenberg märkas aga, et vaenlasel on väga suur ülekaal ja otsustas lahingut pidada mitte linnas, vaid väljal, milleks tarvis oli venelasi müüride tagant välja meelitada. Kuid selle plaani rikkus tema vend Kristoffer, kes oma väheste meestega vapralt kaks korda linna peale tormi jooksis. Ivo läks vastutahtmist abiks. See ettevõtte lõppes halvasti, sest vaenlased, olles masendavas ülekaalus, piirasid terve Hanibali sõjaväe sisse. Suurem osa sai vahvas heitluses surma, nende seas ka Kristoffer Schenkenberg. Ivo Schenkenberg ühes 60 mehega langes vangi; viimastest aga pääsid välja imeilikul viisil umbes kolmkümmend sõdurit tor-

nist, kus nad raudus kinni peeti, ja tulid tagasi Tallinna. Ivo Schenkenbergi vangistamine tõi esile „suure hõiskamise ja rõõmu venelaste seas“. Küll pakuti vahetust kolme vangilangenud vene bojaari vastu, kuid see ei aitanud ja esimene eesti väeosade ülem hukati haledal kombel ühes seltsilistega Pihkvas Ivan Hirmsa juuresolekul.

Pealiku surm ei likvideerinud veel talumeeste tegevust. Sama aasta oktoobris näeme mitusada Hanibali meest iseseisvalt Haapsalu piiramisel.

28. detsembril 1580. a. võtsid rootslased jällegi talumeeste abil Padise kloostri tormijooksuga ära.

1583. aastal tehti Rootsi ja Vene vahel rahu ja eesti väeosadest ei ole enam midagi kuulda, nähtavasti aga teenisid väga paljud hiljem Rootsi rügementides.

Lõpuks ei või tähelepanematuks jääda see asjaolu, et ordu ajal Eesti iseseisvuse mõte visalt alles hoiti ja soodsal juhusel ellu viia katsuti. Nii tõusis 1569. a. Harju- ja Läänemaal talumeeste mäss. Seletati aadlimeestele, et kui viimased ei oska ega või oma alamaid venelaste eest kaitsta, siis ei maksa nemad ka maksusid ega tee tööpäevi. Need talumehed valisid omale ühe sepa valitsejaks ja piirasivad Lodise (Lohde) lossi, kuid see ettevõtte ei õnnestunud.

Eesti olud Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790.

A. S.

I.

Peale Rootsile õnnetat Uusikaupungi rahu aastal 1721, kus Rootsi toonlandvast suurriigist de jure muudeti mõjuta väikeriigiks, ei kutsunud Rootsis mõte tasuda kord Venele, tagasi võita kaotatud alad Balti mere idarannikul ja Ida-Soomes. Selle nõndanimetatud „revanshi“-mõtte tähe all näeme voogavat Rootsi poliitilist elu pea tervel 18. sajandil, kus mitte üks kabinetipoliitika vahendeid ei tarvitatud, vaid ka sõjaliste üritustega püüti seda uuesti tagasi saada, mis Põhja-sõja aegu kaotsi läks. Kuid kavatsused ei täitunud Rootsi-Vene vahelises sõjas aastal 1741—43, kus Rootsi ainult kaotusi sai. Ka edaspidised parteilised võitlused Rootsimaal ei lähendanud riiki ta soovide teostumisele.

Kui nüüd 1772. a. valitsema pääsis Rootsis Gustav III, siis näis esialgu, et „revanshi“-mõtte Venemaa suhtes muutunud on ja enam sõbraliku orientatsiooni püüetes avaldub. „Revanshi“ püüti aga Taani kulul läbi viia; Taani seeaegset liit-

last Venemaa katsuti välja meelitada liidust, et siis vallutada Taanilt Norramaa. Et eraldada Venemaa liidust Taaniga ja võita ta sõprust, seks käis Gustav III 1777. a. isiklikult Peeterburis; ka käis valitseja 1783. a. Haminas, Soomes. Kuid Rootsi ettepanekud ei leidnud Vene juures vastukõla ja see muutis Gustav III poliitilise orienteerumise suuna. On öieti öeldud, et kui Gustav III tuli arvest jätta välja Vene sõprus — siis tähendas see talle vaenu Venega. Gustav III, olles täis energiat, hiilgusehimu ja tihti ka ettevaatamatust, otsustab jätta maadevõtmise katset läänes (Norra) ja asetub vanale poliitilisele platvormile — revanshi-mõtte teostamisele Vene suhtes. Baltimere idaranniku maadega, Eesti-, Liivi- ja Kuramaaga, lähendab teda ka mõni muu asjaolu. Kuna a. 1785 oli vabanenud Kuramaa hertsogitroom Peeter Bironi surma järele, kellel poega ei olnud, astus kuningas salajastesse läbirääkimistesse Kuramaa aadliga, et hankida trooni oma vennale, Södermanlandi hertsog Karlile. Kas seeaeg juba väljakujunenud kavatsus Eesti- ja Liivimaa omis-

tamiseks kuningal oli, on veel selgusetu, kuid teatud vallutusplaanid idarindel olid kindlasti meeltes mõlkumas. Kui siin esijoones silmas peeti Viiburi lääni tagasivallutamist, siis on osalt lootsi pesitatud ka Baltimere provintside Rootsile allutamiseks. Allpool ilmneb veel, mistõttu need lootused osutusid täideviimatuiks. Igatahes on oodatud soodsat juhust aktsiooni avamiseks Vene vastu ja seejuures ei unustatud ka tundmaõppimast Baltimail valitsevat meeleolu. Juba 1786. aastal, kui Rootsi saatkonna liige Venemaal, valitsusnõunik v. Carisien, pidi reisima Peeterburist Berliini, tehti talle salajaseks ülesandeks teateid hankida Liivi- ja Kuramaal valitseva seisukorra üle. Carisien ongi kirjeldanud kohalisi olusuheteid.

Kui aastal 1787, augustis algas sõda Türgi ja Vene vahel Krimmi viimasele külge liitmise ja ka „kreeka monarhia“ projekti — Katariina II ja Austria keiser Joosep II seeaegne lemmikmõte — tõttu, siis arvati Rootsis aktiivse Vene vastu väljaastumise pooldajate ringkonnas kohase aja tulnud olevat, anda Venele revansh, sellega ühtlasi võita omal ajal idas kaotatud maad ja tõsta Rootsi jällegi riigi kõrgusele, kelle võimuga arvestada oleks tulnud Euroopas. Eestikätt püüti nüüd leida liitlasi ja toetajaid Vene vastu. Ka jätkati teadete kogumist alade kohta, mida mõeldi allutada. Selles mõttes saadeti Liivi- ja Eestimaaale Gustav III poolt leitnant Johan Albert Ehrenström, kelle ülesandeks jäi siis lähemalt tutvuda maa rahvastiku mitmesuguste kihtide meeleoluga. Leitnant Ehrenströmi poliitilisest missioonist on kirjutanud Tartu ülikooli Põhjamaade ajaloo professor A. R. Cederberg, avaldades ka kokkuvõttes Ehrenströmi ülesandeid ja kirju kuningale oma ülesande täitmise alalt.

Ehrenström, kes Soomest pärit, ohvitseri poeg ja oma ema poolt Balti aadliga suguluses, sattus samuti sõjalise elukute alale ning oli üks Soome iseseisvuse-mõtte pooldajatest, kes selle mõtte suurele harrastajale Yrjö Maunus Sprengportenile lähedal seisis. Oli viimasega lühemaks ajaks Venemaal rändanud, kuid hiljem tülli sattudes Sprengporteniga, tagasi pöördunud Rootsi, kus satub kuninga mõju alla ja kus talle juba eelpool mainitud ülesanne antakse. Ehrenström asus teele Liivi- ja Eestimaaale oktoobri lõpul 1787, ja nimelt Berliini ning Königsbergi kaudu. Tema ei kavatsenud mingit kihutustööd Rootsi kasuks Baltimail teha, vaid ettevaatlikult ja põhjalikult pidi ta sondeerima Rootsi kavatsustele pinda siin. Detsembri algul saabus E. Riiga.

Baltimail valitses kõneall oleval ajal kuumutatud õhkkond kohaliku aadli seas valitsuse korralduste, peajoonis asevalitsuse-korra („statthalterschafti“) vastu, kuna teiselt poolt jälle talurahvas, täiesti rakendatud orjaikkese, nii valitsuse korraldusi, mis osalt nendele kasuks tulema pidid (— talurahva vabastamise kavatsus!) umbusklikult võttis, kui ka mõisnikkude vastu viha või-

lõppude lõpuks *Vabadussõja päevilt.*

Vaenlase lennuki tulistamine meie soomusrongilt.

maluste korral ikka ähvardavamalt väljendas. Need olukorrad olid mõõduandvad aadli välispoliitiliste vaadete peale ja nende mõjul on teinudki Ehrenström oma, enamuses täiesti õiged hinnangud, hoidudes liigsetest optimistlikest illusioonidest ja tahtlikest olukorra kirjeldusist. Seetõttu võib neid kasutada teatud meeleolu-pildi saamiseks eriti Eesti ala rahvastiku kohta Rootsi - Vene sõja lahtipuhkemise eel.

Riias kuuleb Ehrenström, et Liivi- kui ka Eestimaa olevat Vene vägedest tühi, nii et kuningas kas või 4000 mehega Väina jõesuhu tulles võiks Liivimaa vallata. Rootsi vägede arvu üle ollakse arvamisel, et see õige suur. Baltimaa aadli seas valitsevat suur rahulolematust valitsuse vastu nende privileegide ja õiguste kaotamise pärast; asja parandamiseks on soovitud koguni Gustav III eestkostvat sõna. Kindralkuberner (seeaeg krahv Georg Browne) valitsevat despootselt ja tsentraliseerimis-püüde tõttu olevat hävitatud pea täiesti seni õitsenud kaubandus.

Riias on tulnud E. Tallinna, ja juba jõuluku 1787. a. Siin olid tal sugulased, ning nende juures maal elades avaneb talle võimalus tundma õppida ka maarahva olukorda. Liikudes elavalt kohalise aadli ringkonnas, leiab ta selle märksa julgema, iseseisvama ja protestivaimsema olevat kui seda Liivi aadel. Kuid nii siingi, kui Liivimaal, armastatakse üle kõige oma isiklikku vabadust ja sissetulekuid, kui et nende kaotuse riisikol midagi otustavamat juletaks ette võtta oma äravõetud privileegide tagasinõutamiseks. Sellest pahest saadakse ise hästi aru. Kuigi tuntakse sügavat

viha Vene valitsuse vastu ja laotatavat koguni valitsejanna, Katariina II, isiku üle kõiksuguseid kuulujutte laiali, mis just väga õilsed polnud, ei esildu siiski midagi kindlama vastupaneku taolist tehtud korraldustele. Selle Vene vaenu tõttu suhtunud esialgu Rootsi vastu suure sümpaatlaga, mis eriti elavamaks muutunud Türgi-Vene sõja algamisega. Loodetud, et Gustav III ei jäta unustusse alandust, mis tehtud Balti maid teiste Vene provintsidega sarnastamisega. Kõneldud Rootsi kuninga plaanidest Balti provintside kohta ja avaldatud lootust sõja lahtipuhkemiseks. Kohapeal valitsev üldine arvamine Rootsi sõjaväe tublidusest ja Rootsis siseolude alal alanud kindlat rahust ning nimetatud selle juures Vene vägede viletsat seisukorda, provintside lagesust sõjaväest jne. Üheks teguriks, miks Vene uute korralduste vastu nii vaeneliselt suhtuti, oli aadli kartus sõjateenistuse kohustuse kandmise eest.

Vaatamata rohke sümpaatia peale Rootsi vastu avaldati nii mõningaltki poolt kahtlust, kas Rootsi ise sooviks Balti provintside vallutamist. Kui aadel unustanud oli Karl XI ajal läbiviidud reduktsiooni valurikkad tulemused enda kulul osaliselt ja kui lihtne maarahvas aina kirglikult Rootsi liitumist ihaldas, siis ei võinud Rootsile endale siinsed provintsid tulundusliselt kuigi tähtsad olla. Arvestati, et vanade privileegide tagasandamisega sinisele aadlile Rootsi kroonu poolt jäävad viimasele suhteliselt amult väikesed sissetulekud tollide näol ja muudest kroonu varadest, mis maa kaitseks Vene vastu vajatava umb. 9—10.000 sõjaväe ülalpidamiseks ei jatkaks. Ka oleks Baltimaade pärast Venega tulevikus alalised konfliktid ette näha.

Ehrenström mainib aga veel üht asjaolu, mis aadli suurt osa mõjutas otse Rootsi võimu vastas teks ja mis meid eriti huvitada võib. Tema ütleb, et kui rootslased ilmuksid Vene võimu alt vabastajatena Baltimale, siis kohalikud pärisrahvad, orjad, eestlased ja lätlased, kes alati Rootsiaega tagasi ihanud olid, mässama hakkaks mõisaomanikkude vastu, hävitades nende majapidamist ja tappes neid endid igivana viha tõttu, ning vast siis liituksid nad rootslastega. Halvemalt ei võinud kohalik aadel endale üldse ette kujutada ja seepärast vaadati Rootsi-Vene vahel tekkida võiva sõja peale suure kartusega. Et mõisnikkude kartus talurahva rahutuste suhtes põhjendamata polnud, näeme järgnevas, kuid siin mainigem ainult, et juba enne sõja tegelikku lahtipuhket, kui alles kuulujutud selle võimalikkusest tsirkuleerisid, alam rahvas juba rõomustanud ja Tallinna kuberner Wrangel olevat lasknud mõningale eriliselt rõomustajale isegi kepinuhtlust anda. Sõja lahtipuhkemise kartusel Eestimaa varustamisest vägedega ja moonaga kõnelema veel allpool. — Need on peamiselt olulisemad märkused Ehrenströmi aruandeist. Ta ise lahku Tallinnast 1788. aastal hillskevad, elades pea kogu Venes viibi-

mise aeg politsei valve all ja pääsedes üle Helsingi Stokholmi, ajal, kus tema Tallinnas viibimine Vene sõjalisi võimusi nähtavasti huvitama hakkas.

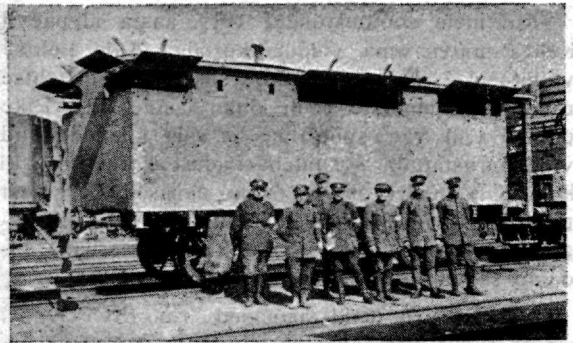
Kuigi oma teadustusis Ehrenström kirjeldab aadli osalt venevaenulisena, tuleb eeldada ikkagi valdaval määral Vene vastu valitsenud lojaalsust aadli seas, nagu seda mitte ükski ametlikud koosolekute otsused ei tunnista, vaid ka aadli enda üksikute liigete, kui endise Novgorodi kuberner, krahv Joh. Jacob Sieversi, von Sackeni ja veel mõne kirjades esinevad truualamised avaldused keisrinnale. Sest kuigi aadel oma mitmete eesõiguste kaotamise läbi võis pahandatud olla, ei lubanud talle purustada oma sidemeid Vene valitsevate ringkondadega juba eelmainitud kartus rahutute talupoegade eest. Uus asevalitsuskord määras, et iga talupoja eest tuli pearaha maksta 70 kopikat. See aeg kui see maks Vene sisemaal mõisnikkude endi poolt õiendati, tuli Läänemere provintsid talupojal endal pearaha tasuda, mis maarahva meeli ikka enam ärevamaks muutis. Et nimetatud pearahmaksu talupojad tihti maksta ei suutnud, tehti korraldus, mille põhjal mõisnik ise tasus talupoja terve või võlgneva osa pearaha, kuid talupojalt selle eest vastavalt õigustatud oli uusi orjusi ja koormusi nõudma. Need nõudmised ei püsinud tihti õiglaste kohustusmäärades, vaid muutusid täiesti ülekohtusteks vahenditeks ja võimaldasid seda järjekindlamalt ja põhjalikumalt ekspluateerida maarahvast. On tabavalt tähendatud, et need ülimalt nõudmised orjuste näol, mis tööraha viimse võimaluseni välja kurnasid — ei asjata pole kutsutud 18. sajandi lõppu meie maal orjuse kõrgusajaks —, rahvastiku täiesti tuimaks, osavõtmatuks ja töö vastu vastikustundvaks mõjutasid, ühtlasi teda ootama pannes hea juhu peale, kus tasumine võimalduks vihatud surujale. Rahutused puhkesid lahti õige paljudes kohtades Liivi- ja Eestimaal. Endastmõistetavalt võidi karta aadli seas, et rootslaste — rahva põliste sümpaatiaaluste — tulekul Eestimaale ja talurahva vabakkuulutamisel, kõige halvemaid asju rahva poolt mõisnikkudel oodata oleks. Õigustatud on siis ses suhtes ka Ehrenströmi märkus.

Kui meil otseseid kindlaid tõendusid pole Gustav III Balti provintside vallutamiskava kohta ja kui me näinud oleme, et kuningas siin amult ettevaatlikult mõnel omal agendil maad kuulata lasi, ilma et see mingit erilist rootsisõbralist agitatsiooni arendanud oleks, siis valitses Vene õueringkonna seas üldisem arvamine, et Rootsi temperamendikal valitsejal kavatsus on esijoones oma võimu alla saada Läänemere provintse, ja vast siis võis küsimuse alla tulla invasioon pealinna suunas. Peeterburis oldi, niipea kui Rootsi vaenulised kavatsused avalikumalt ilmsid, kohe sellasel arvamisel ja õue ringkonnas on sest mitmel puhul kõnet olnud, Katariina II olevat kurnud

Gustav III üle, et see laskvat Läänemere provint-sides Venemaa vastu agiteerida. Ja põhjendatud õigusega võidi karta Rootsi vallutuskatset siin. Kui juba selgunud oli, et sõda ei jää tulemata, kui kuuldi juba diplomaatilise läbikäimise lõpetamist Rootsi poolt ja Vene saadiku väljasaatmist Root-sist, siis olevat saadud ka täpsemaid andmeid Gustavi kavatsuste üle. Neist kõneleb üksikasja-likumalt keisrinna Katariina sekretär Hrapovitzky oma päevaraamatus, mis huvitavat ainet an-nab kõnealoleva sõja ajaloole. Nii olevat leidnud Vene saadik Varssavis krahv Stackelberg Preisi ja Rootsi kirjadest, mis keisrinna korral-dusel avatud, et Gustav tahtvat otsekohe Peeter-buri peale tungida, et siis keisrinnalt rahu läbi ta-gasi nõuda Soome idaosa ja Baltimaad. Ka tea-tab Hrapovitzky juba mõned päevad varem, et Kuramaa hertsog olevat mures Rootsi sõjaliste ettevalmistuste pärast, mille üle talle teateid tul-nud Liibavi kaudu. Kuid Katariina läheb oma tõendustes Gustav III kavatsuste kohta Eesti- ja Liivimaa suhtes veel kaugemale, kui ta, nähta-vasti ilma mingi aluseta, toonitab ühes deklaratsioonis Gustav III süüdistuskirja vastu, et Rootsil olnud veel 1788. a. suured lootused Kuramaa saavutamiseks, mis osalt lasunud lootuselgi Rootsi kasuks mässu lahtipuhkemise peale Liivi- ja Eestimaal. Ühele siinseist aadlikest olevat pakutud Rootsi riiginõuniku tiitlit, teisile Seraphimi-ordu tähti jne. Rootsi laevastikus, mis Karlskronast Helsingisse sõitnud, oodatud igapäev selle maa saadikuid; kõigi nende ootuste täitumatus kur-vastanud väga kuningat ja ta venda.

Kuivõrra kaugele tungis hirm Läänemere provint-sides kuulujuttude tõttu Rootsi-Vene sõja või-malikkusest ja kuidas püüti siin kaitset igaks juh-tumiseks teostada, selle üle kõneleb piltlikult veel Ehrenströmi üks viimseist aruandeist. Juba eel-pool oli mainitud, et alamrahvas rootslaste tuleku võimaluse üle elavalt rõõmustas; isegi Tallinna „pöõbli“ hulgas valitsenud tuline rõõm. Et vii-mast vähegi piirides hoida, arvas Tallinnamaa kuberner kindral Wrangell kohaseks täita linna ja eeslinna vigaste invaliidide pikettidega, kes erilisel rõõmustajale kepinuhtlust jagasid. Aadli seas valitses aga meeleolu-langus, mis iseäranis veel suurenes, kui kaks Vene kindralit, neist üks insener-kindral v. Tutschkov mõneks päevaks, ja admiral v. Balais Peeterburist ootamatult Tallinna saabusid, et siinset kindlust ja sadamat järele vaadata. Sest peale oodatud kokkumiseiga igal silmapilgul Rootsi laevastikku täies purjes jõud-vat Tallinna reidile. Mõningad valvsad silmad

Vabadussõja päevilt.

Meie Soomusrong Nr. 2 kuulipildujate platvorm.

märغانud juba silmapiiril üheksat rootsi liinilaeva. Vahepeal aeti aga rahvast, niipalju kui vähegi saadi, kokku, et sadamatamme kahurite kandmiseks korraldada. Aprillikuu 28. päeval 1788. a., teadustati avalikult alam-maakohtute kaudu (asevalitsus-ajal täitsid need kreisi-politsei kohustusi), et need, kes töölisi või materjali sadamaehituseks anda soovivad, sest admiral Balais'le teatagu. — Alamohvitserid saadeti jalgsi maad mööda laiali, et kaheksa rügemendi jaoks, kes linnast tulema pidid, maarahva juures korterit nõutada. Selle kavatsuse avalikustamise kaudu rahva seas loodetud talurahvast vaos hoida. — Tallinna kindluses otsitud välja isegi mõned vanad raudkahurid, puhastatud nad liivas ja pandud ilma lafettideta vallidele. Käsitöölisega, kes nüüd ööd-päevad läbi olevat töötanud, tehti kontrahid lafettide valmistamise suhtes, nagu ka sõlmiti lepingud mitmesuguste kaupmeestega pooleaasta-krediidi peale 8000 tündri vilja muretsemiseks, kusjuures suurem osa viljast Saksamaalt tulema pidanud. Komplek-teerimata rügemendid ja koguni invaliidid olnud kohustatud harjutusplatsile ilmuma. Kõneldud ka, et kaks kaardiväe-pataljoni olevat käsitatud Viiburis ja Haminasse ja samuti 3—4000 kasakat Peeterburi garnisonist ja ümbrusest (seda arvu suurendanud Stokholmis venemeelsed 40.000 peale); ka olevat võitlusvalmis seatud Kroonlinna galeerlaevastik. Ehrenström lisab, et vaatamata nende kaitseabinõude peale, maarahvas ei rahustunud. Ehrenströmi ärasõidul, aprilli lõpul või mai algul 1788, valitsenud maaelanikkude seas kahtlus, kas töötatud rügemendid tõesti tulevad, ja kas neid üldse olemas on. (Järgneb.)

Purustatud raudteesildade parandamine Vabadussõjas.

Kui meie soomusrongid 1919. aasta algpäevil Kehra juures oma võidukäiku algasid ja Lehtse vallutasid 7. jaanuari õhtul, siis leiti et Lehtse raudteesild punaste poolt õhku lastud oli. Rike polnud küll väga põhjalik, — silla alustoad olid vaid purustatud, — kuid parandustöö kestis siiski kuni 8. jaanuari õhtuni, kuna punased kergetest patareidest, ühest 6-toll. suurtükist ja soomusrongilt ühtelugu töökohta pommitasid ja sillaparan-dajad sageli sundisid varju otsima.

16. jaanuaril lasid punased Nõo-Elva vahel asuva Voika silla õhku ja samal õhtul kell 22. ka Elva silla. Voika silla parandamine jõudis 17. jaanuari õhtuks lõpule; Elva sild oli aga põhjalikult purustatud. Silla parandusmaterjaali kohalevedamiseks käsutati vallarahvas kokku. 18. jaanuari pärast lõunat hakkas punaste soomusrong silla parandustööde takistamiseks silla ümbrust pommitama ja jatkas seda ka 19. jaanuaril. Mürsud lõhkesid 40—50 sammu kaugusel sillast, nii et parandajad sageli sunnitud olid tööd katkestama, kuni viimaks meie soomusrongide kahurid vaenlase sundisid taanduma. Kell 14 sai Elva sild valmis ja meie soomusrongid sõitsid Elva.

28. jaanuaril, kui meie soomusrongid Sangaste vallutasid, oli Emajõe sild, nagu ka teised sillad eespool, punaste poolt põhjalikult purustatud. Emajõe silla parandamine jõudis lõpule 29. jaanuaril kell 16, vaatamata selle peale, et vaenlane oma jalaväega ja soomusrongidega, suurtükiväe- ja kuulipildujatule toetusel, sillaparan-dust kõigiti püüdis takistada. Kogu 30. ja 31. jaan. parandasid meie remontrongid punaste poolt õhkulastud raudteesildu Valga eel. Kahjuks puuduvad eelkirjel-datud sildade paranduse üle üksikasjalisemad andmed.

1919. aasta varakevadel, kui punaväed lõunarindel, eriti Pihkvaeesel liinil suurte jõududega peale tungisid, oli võitluskäigus üks moment eriti ärev: kevadine suurvesi viis Piusa jõelt suure raudteesilla ära. Kõik meie soomusrongid, samuti üks sanitaarrong, üks remont- ja üks kaubarong seisid Irboska pool silda. Punastel oli teada, et sild katki, samuti ka see, et silla taga meie rongid sulus on, ning nad algasid pealetungi, et läbi murda, sest sõjasaak oleks suur olnud.

Mäletan neid päevi, kus meie sõdurid ärevuses päevade kaupa järele pärisid — kas Piusa sild on valmis ja kas on võimalik ronge päästa? Sild tehtigi valmis soomusrongide diviisi inseneri Ed. Jürgens'i poolt, kui ei eksi, 6 päeva jooksul, kusjuures jõeale täiesti uus sild tehti, 15 silda pikk. Veesügavus silla kohal on 1,45—2,55 silda, jooksukiirus — 4,80 mtr. sek.

Kosheljahast (praegu Liivamäe) alates olid pu-

nased kõik sillad ja ka raudtee kohati purustanud. Kosheljaha silla hoidis ta ägeda kahurtule all, et parandustööd takistada. Kuid silla parandus võeti soomusrongide diviisi inseneri ja ta meeskonna poolt vaenlase mürskude all ette. Vana silla rused lõhuti ära ja ehitati 5 tunni kestel uus sild, 6 silda pikk ja 2 silda kõrge. Kogu selle silla ehituse ajal lõhkesid vaenlase granaadid siin-seal ehituse läheduses. Keegi julge väerinna-päevapiltnik usaldas silla juure tulla, et silla ehitajaist ja lõhkevaist mürskest ülesvõtet teha; kui ta aga parajasti oma aparaadi valmis seadis, lõi üks lõhkev granaat selle puruks ja päevapiltnik kaotas ühe silma.

Kosheljahast edasi Pihkva poole ehitati kahe ööpäeva kestel vaenlase suurtükitele all 6 silda ja pandi 128 raudteeroobast. Viimaseid pandi öösel tõrviktule valgusel. Tööd tegid remontronglased ja diviisi insener puhkuset ja söömata. Ka purustatud Moglino raudteesild ehitati 6 tunni jooksul samuti vaenlase tule all; sild oli 6 silda pikk ja 3 silda kõrge. Polkovoi ja Pihkva jaamade vahel asuv väike Pihkva sild ehitati 8 tunni jooksul; sild oli 6 silda kõrge ja sama pikk. Väiksemaid sildu ehitati palju, umbes 2—4 tunni jooksul iga sild.

Tahaks veel kolme suurema silla ehituse juures peatuda.

1919. a. kevadel olid punased taandumisel suure Stakkelni raudteesilla, mis samanimelise jaama juures Koiva jõel, põhjalikult õhku lasknud. Suurest raudfermast olid järele jäänud vaid teraskägarad, mis jõepõhjas lamasid. Asjatundjate arvamise järele pidi selle ehitus vähemalt 3 nädalat kestma. Soomusrongide diviisi inseneri poolt ehitati aga 4 päeva 10 tunni jooksul jõeale uus sild, 28 silda pikk ja 2½ silda kõrge (uue silla pilt on toodud 1926. a. „Sõduris“ nr. 7/8).

Teine suurem sild, Võnnu lähedal, Arrashi jaama juures, ehitati 4½ päeva jooksul. Silla lasid õhku landesvehrlased, kui nad Võnnu alt Riia poole põgenesid. Sild oli lõhutatud põhjalikult sihiga, et meie soomusrongid sellest niipea üle ei pääseks. Landesvehrlased olid aga väga imestunud, kui meie soomusrongid neid juba 29. juunil Rodenpoisi juures „tervitasid“. Arrashi sild on 8½ silda kõrge.

Lõpuks asume ühe põnevama sillaloo juure — nimelt Pihkva raudteesilla ehitamine 1919. a. suvel. Tookordsed ajalehed teatasid vaid lühidalt, et Pihkva raudteesild 27. juunil valmis on saanud ja üks meie soomusrong esimesena üle sõitnud, kuna huvitavad üksikasjad senini veel väga vähestele teada on.

Kui meie soomusrongid ja teised löökosad 25. mai õhtul Pihkva vallutasid, siis selgus, et

Vabadussõja päevilt.

Meie remont-rong Nr. 2 Vastselinna ja Piusa jaamade vahel Orava lahingu ajal.

suur raudteesild, mis üle Veliikaja viib, punaste poolt osaliselt õhkulastud oli. Punased olid nimelt purustanud ühe poole sillast, mis ulatab keskmiselt graniitsambalt parempoolsele kaldale. Soomusrongide diviisi ülem kutsus diviisi inseneri silla parandamiseks kohale, kuid et Vene valgeväe osad ka Pihkva olid jõudmas, siis jäeti ka silla ehitus nende hooleks.

Punaste väerind püsis linnale kaunis lähedal. Purustatud raudteesild sünnitas esimesil päevil, kus punaste jõud kaunis liikvel olid, linnarahvale suurt ärevust. Sillaküsimusest võis linna eluküsimus saada, sest Vene valgeid ei usaldatud. Meie soomusrongid pidid aga siinpool silda seisma. Venelastel ei jäänud muud üle, kui silla ehitusega rutulist algust teha. Kutsuti insenerid, igasugu asjatundjad ja mõnesugused komisjonid kokku, kes ehituse Vene kombel hea tükk aega juttu ajasid ja viimati siiski tööle asusid. Kaks nädalat jännati silla kallal, aeti isegi mõned kivikastid jõepõhja, mille peale silla puuvärk pidi tulema ja lõpuks jõuti otsusele, et silda sarnasel kujul täiesti võimata on ehitada. Arvati, et sillast vaid siis asja saab, kui rahu saabub ja tarvilist rauamaterjali saadakse.

Venelaste abituse ja saamatuse järeltulisel tuli silla ehitus ette võtta soomusrongide diviisil. Soomusrongide diviisi insener oma meeskonnaga kutsuti kohale ja töö algas.

Kõige pealt tulid venelaste poolt sisselastud kivikastid ära lõhkuda, sest et nad vildakult ja

upakile üksteise otsa olid paisatud. Kogu töö tuli alata uuesti. See edenes aga jõudsasti ja uued kivikastid olid peagi sees. Mitmel korral käis Vene asjatundjaist koosnev komisjon tööd segamas: nad otse painasid, et silla ehitus pooleli jäetaks, katsudes igasuguste abinõudega selgeks teha, et sellest tööst midagi välja ei tule, et sild ühtki rongi ei suuda kanda ja juba esimese veduri all kokku variseb. Diviisi insener ei lasknud aga enast venelaste „arvamisest“ eksitada, vaid ehitas rahulikult edasi. 16-päevalise ehituse järele sai sild 26. juunil valmis. Uuesti ehitatud sillaosa pikkus oli 31 silda, kõrgus — 9 silda, millest $3\frac{1}{2}$ silda vees. Esimesena sõitis 27. juunil sillast üle vedur, sealjuures vajus uus sillaosa vaid mõni toll. Selle järele sõitis sillast üle üks meie soomusrongest.

Tähendamata ei saa jätta, et retkärkudel, kus soomusrongid oma ägedamaid lahinguid löid, oli soomusrongide diviisi inseneril, remontrongidel ja nende meeskonnal purustatud sildade ja raudtee parandamisel alati kibe töö.

Sillad, mis otse muinasjutuliku kiirusega ehitati, olid kõvad sõjasillad. Jõgede põhja paigutati tugevad kivikastid ja nende aluste peale laoti palkide virnad. Sarnased sillad võivad püsida hulk aastaid. Auga täitsid nad oma peaülelase: nad võimaldasid meie soomusrongidele vaenlast lüüa imekspanemisväärse kiirusega.

Andmeil E. Ms.

Lihtne ajalooline tõde.

Kustas.

Lubatagu mulle mõned mõtteavaldused, mis esile kutsuvad „Sõduris“ nr. 22/23 ilmunud hra Juh. Libe kirjutust „Patriotismist ajaloo käsitlusel“.

Hra Libe kirjutuse sihiks on protesteerida „mineviku suureks ja tähtsaks puhumiste“ ja „kahjulikkude illusioonide loomise vastu“.

See on ju väga hea asi, kui tehakse midagi positiivset, kui protesteeritakse liialdamiste ja kahjulikkude illusioonide vastu. Meie rahvusline ideoloogia on alles saamil, sellepärast on meie pead väga vastuvõtlikud igale eredavärvilisele uudsusele, liialdustele ja kahjulikkudele illusioonidele. Aga neid peab hävitama, kui tahame tegutseda „kaine peaga“, „mõtelda reaalselt“ ja silmas pidada „teaduse“ aluseid — lühidalt olla mõistlik.

Kuivõrd on õigustatud hra Juh. Libe kirjutus sisuliselt: kui palju on meil püütud oma rahvuslikku minevikku „suureks ja tähtsaks puhuda“ ja „illusioone luua“? Kes ja kus on seda teinud? Kas hra Juh. Libe avaldab oma „näha oskamist“, oma iseseisvat arvamist? Kes, kus ja kunas „halisevad“, „käesolevat aega näruseks peavad“ ja otsivad lohutust minevikus oma masendatud rahvuslisele iseteadvusele?

Nendes küsimustes ei saa mina hra Juh. Libele õigust anda. Ta oleks ju võinud nimetada mõnda autorit, ettetuua selle „halisemise“, „liialdused“ ja „illusioonid“ ja „Trischka vammuse“ asemel meele tuletada sama Krölovi „Rooma anesid“ — et, vaadake, „lilla veri“ ei päästa praepannile panemise eest, kui ainult esivanemate teenuste tugesel elada tahetakse ilma et oma enese tööga ja loominguaga enesele võitla elamise õigus ja aukoht. Selle asemel aga hra Libe kirjutab kokku terve rea abstraktseid aksoomilisi tõdesid, käremeelse ratsionalismi mõttekildude, toonitab illusioonide loomist ja „mineviku suureks ja tähtsaks puhumist“ üldse ja segab kokku ühte patta C. R. Jacobsoni „Kolm isamaa kõned“, Hermann'i, Truusmann'i, A. Põrk'i ja dr. med. J. Luiga ning seab neile vastukaaluks kindral J. Laidoner'i kõne. See hra Libe elgam eestl autoritest ei taha kuidagi tunnistada hra Libe kaasuks, sest dr. J. Luiga ja kindral J. Laidoner, mõlemad nõuavad Eesti ajaloo iseseisvat, erapooletud uurimist ja lihtsa ajaloo tõde paljastamist, kuna eelmised autorid põhjendavad omad tööd senistel uurimustel, omalt poolt vaid juure lisades loogika vastaseid kiitusi ja ülistavaid sõnu. Nii siis hra Juh. Libe vaatelt kuuluks just dr. J. Luiga ja kindral J. Laidoner „halisejate“ hulka, kes peavad käesolevat aega näruseks ja otsivad Eesti rahva elamise õigustamist minevikus, seda suureks ja tähtsaks puhudes. Praegust aega nad ei loe aga näruseks, vaid suureks loomise ja ümberhitamise ajaks. Just nende suur näha oskamise

võime ja julge tegutsemise vaim on sünnitanud nendes ka püüde, jõuda Eesti ajaloo tõde jälgedele. Samalaadilise iseloomuga on ka teised „Eesti ajaloo“ nõudjad: just tegelik elu on neid viinud sellele arusaamisele, et Eesti ajalugu on võltsitud, lihtne ajalooline tõde peidetud risude alla.

„Halisejate“ ja „Rooma anede“ psühholoogia on hoopis teine. Nende iseloomus on passiivsus, üldise arvamise pühitsemine ja absoluutseks tõekspidamine. Nad vaid halisevad ja on võimetud midagi muutma ja mõistma.

Hra Libe artikli põhitoon — rahvustunde liialduseni arenemise kartus on juba ammu tuntud kui vari, mis saadab iga Eesti rahvuslist eneseavaldust. Nii on võideldud Eesti seltside, teatrihoonete, majandusliste ettevõtete jne. vastu kaine mõistuse ja reaalse mõtlemise nimel, muidugi toetudes teadusele, kahtlustades tegutsevat vastaspoolt rahvuslises liialdamises. Mida elulisema tähtsusega küsimus on olnud päevakorral, seda ägedam on olnud ikka ka vastutegevus — seda tumedam vari. 1917. aasta oli kriitiline hetk Eesti elus: emb-kumb, kas Eesti rahvas suudab enesele kätte võita vaba arenemise võimaluse ehk ta jääb võõra tahte ja väevõimu lõja otsa käsutada ja tantsitada. Siis tallati porri ja rebiti puruks Eesti lippe, areteeriti eesti avalikke tegelasi ja räägiti häälled ära rahvustunde liialdamise vastu sõides kaine mõistuse, reaalse mõtlemise ja teadusliste tõdede nimel. Mõni kuu hiljem tegid kommunistid oma lõpuarve sellega. Kui Saksa okupatsiooni väed vallutasid maa, siis oli endine tarkus otsas ja samad mehed ütlesid: „Nüüd ei aita enam muu abinõu, kui et peab hakkama õhutama schovinismi!“ (Sõnad on täpsed, nimed võin nimetada).

Nii siis tõestas asjade käik, et ei olnud seal mingit kaint mõistust, reaalselt mõtlemist, teaduslisi tõdesid ega näha oskamist, ent raamatutest kokkuloetud käremeelsed ratsionalismi mõttekildud ja nende fanaatiline uskumine. Reaalselt mõtlejateks ja ettenäha oskajateks osutusid aga need „rahvuslised fanaatikud“ ja „maksimalistid“, kes asutasid rahvuslisi väeosi, haarasid kinni omavalitsuse asutustest, löid rahvuslisi organisatsioone ja kutsusid rahvast koonduma rahvuslise lipu ümber ähvardaval silmapilgul.

Sama lugu on ka teistel aladel: meie majanduslised ettevõtted on meile määratu tähtsusega, meie teatrihooned on meie vaimlise kultuuri kindlused jne. ning praegu nende olemasolemise vastu ei protesteerinud enam keegi.

Kuid pöördugem tagasi ajaloo juure.

Mis kutsuvad esile aaimduse Eesti ajaloo võltsimisest ja uurimiste vajadusest?

Vabadussõja päevilt.

Soomusrong „Kapten Irv“ kuulipildujaplatvormi sisemus.

Vaatleme sisuliselt pilti, mis annab meie ametlik ajalooteadus eestlastest keskajal kuni VIII sajanguni, jättes kõrvale õige kauge mineviku — sumerlaste, panbabüloonlaste aja.

Truusmann, Grosschmidt, Prants, Põrk j. t. langevad põhijoontes ühte. Põrk erineb sellega, et püüab tõestada vaimlise kultuuri olemasolemist, kuid see temal äpardub, sest et ta ise toob vastolu, mis eitab arenenud vaimlise kultuuri olemasolu. Truusmann on järjekindlam. Ta usub kindlasti sakste ja vene ajaloolaste kirjutusi, jutustab need oma sõnadega ümber eesti keelde ja teeb ka otsuse, mis venelased, nimelt vene ametlik ajalooline vaade eestlaste suhtes ette ütleb: saamatu, vaimuvaene, laisk, vähese sigivusega tschuudi rahvas ei suutnud luua oma kultuuri ja kaob.

Üldse on pilt järgmine:

Eestlased ja teised soome hõimud elasid Läänemere kallastel juba 1500 aastat enne Kristust (Põrk vähendab aega kuni Kristuse sündimiseni). Nad valdasid laialdased maa-alad kogu põhjapoolses Euroopas. Ajajooksul surusid neid tugevamad, elujõulisemad ja kultuurilisemad rahvad ikka enam ja enam põhjapoole kokku. XIII sajangu algul (pärast Kr. sündimist) olid eestlaste etnograafilised piirid umbes samadel rajadel, kus praegugi, ainult Liivi ja Kura hõimulased esinesid siis veel elusa rahvana. Kui Sakslased tulid maale ristsõjaga, oli eestlaste seisukord küllalt vilets:

nad ei tundnud ktrja, neil puudus väljaarenenud riikline kord, kindel ühiskondline korraldus, nad kumardasid ebajumalaid ja töid nendele vereohvreid — härgi ja sõjavange. Vahest kukkusid nad röövima naabreid ja võõraid kaupmehi. Selle eest neid karistati ja sunniti maksma kahjutasu ja makse. Seda tegid nimelt venelased. Korralikul sõjaväel (nagu Venelastel oli) oli selle teostamine kerge asi, sest eestlastel ei olnud korraldatud sõjaväge, moodsaid sõjariistu, asjatundjaid väejuhte ega teadmisi kultuurmaade sõjakunstis. Kogemata kombel, tänu tormile merel, leidsid selle poolmetsiku maa saksa kaupmehed. Leitud paganatest said huvitatud ristiusu levitajad ja tulid uuele maale ristiusku kuulutama. Mungad ehitasid Väina kaldale Riia linna, töid Saksa maalt enesele kaitseks mõnisada möögavenda ja võitsid ära vähem kui 30 aastaga maa, mille pindala on mitukümmend tuhat ruutkilomeetrit ja elanikkude arv pidi võrduma vähemalt veerand miljonile. Kohe peale maa vallutamist, heitsid nad maa rahva pärisorjusesse, hakkasid neid suruma ja rusuma, aga ise pidutsema, prassima ja omavahel kisklema. Orjastatud maarahvas tõstis vahest mässi ja selle eest tehti talle veresauna.

Minule paistab see pilt kurvana, mitte kuidagi „mineviku suureks ja tähtsaks puhumisena“.

Tuletage enesele meele, et Rooma ajalugu algab vast 700 a. enne Kristust ja lõpeb 500 aastat pärast Kristust. Selle 1300 aasta jooksul suuda-

vad latinlased luua vägevama ilmariigi, äravõita kogu tolleaegse neile tuntud ilma, luua oma tähestiku, surematud kunstiteosed kõigil kunsti aladel, arhitektuurist kuni advokaadi kõnekunstini, arendada täiuseni riigivormid, luua seaduste kogud, suurlinnade varustamise vormid kõige tarvilikuga jne. jne., tsiviliseeruda ja kaduda.

Aga siin Läänemere kallastel elab rahvas peaaegu 2700 aastat ilma, et ta jõuaks kaugemale Aafrika sisemaa neegrите tasapinnast, jääb isegi nendest kaugemale maha mõnes väga tähtsas küsimuses, nimelt oma vabaduse kaitsemise küsimuses. Ükski sissetunginud noolte ja odadega varustatud sõjavägi ei ole suutnud senini vallutada ja orjusse heita neegrите massi.

Nagu näete ülaltoodud pildi järele, ei anna XIII sajangu eestlased kuidagi välja papuaaside mõõtu. Kõik kiitused, et vanad eestlased olid töökad, vaprad, vahvad, vabaduse armastajad ja et neil oli mingi vaimline kultuur, on siin loogika vastased, rumal illusate sõnade tegemine asja juures, kus neid teha ei saa.

Võidakse öelda, XIII sajangul seisid eestlased küll madalamal Vampukidest, kuid nüüd oleme, näe, iseseisvad — meie ise väärime midagi.

Kahjuks aga ei saa mina kaasa hõisata säärase meelitava iseteadvusega. Ja nimelt sellepärast, et too eelpool toodud pilt paistab halvasti luuletatud *anektoodina*. Niipea kui natukene sorida seda anekdooti, siis ta laguneb ja iseteadvusest tuleb loobuda — XII—XIII sajangu eestlased ületasid mitte ainult papuaase, aga ka meid, vähemalt ühes asjas, nimelt rahvuslises ideoloogias. Neil oli see hästi väljakujunenud tervik, meil aga puudub ta ja praegu puudub isegi üldine alus selle arenemiseks.

Kuid ideoloogia on raskelt mõistetav probleem, laskugem lihtsamate nähtuste vaatlemisele.

Mis ütleb XIII sajangu alguse etnograafiline kaart?

(Häda pärast võib kasutada vaatlemisel Sv. top. os. poolt J. Jung'i järele väljaantud kaarti.)

Eestlaste käes on kogu maa Peipsi ja Läänemere vahel, mererand peaaegu kuni Memelini ja suuremate jõgede alumised voolud. Kuna jõgede vahel rannamail riba laius kohati vaevast 10 kilomeetrit, ulatasid eestlaste asulad jõgesid mööda üles 50—60 kilomeetrit. Need kohad olid paremad kohad elamiseks. Vesi oli paremaks sidevahendiks ja ühenduse teeks, andis toitu kalade näol, luhahenimada võimaldasid suurte karjade pidamist ja paremat põldude rammutamist. Tähendab — kogu Läänemere idapoolseil maa-aladel olid paremad kohad eestlaste käes. Julgen arvata, et tolleaegsed lätlased, leedulased ja venelased olid oma põhiomaduste poolest umbes meie aja inimeste sarnased. Aga kaasaegsed inimesed ei jäta vabatahtlikult paremat pala teisele, kui nad suudavad seda hankida omale. Kaart ütleb, et

tolleaegsed eestlased suutsid omale võtta parema pala. Asi ei saa olla vastupidi, sest siis oleks olnud etnograafilise kaarti teravikud ka perivoolu — see on — jõgesid mööda alla oleks leedu, läti ja vene asulad enese sirutanud merele lähemale, kui jõgede vahelisel maal. Võrrelge suurvenelaste etnograafilise kaartiga XIX sajangul — vaadake kuidas seal esineb roheline värv. Võrrelge ka teiste koloniseerijate rahvaste etnograafiliste kaartidega.

Nagu näete, siin meie luuletada ei saa — mis on, see on.

Aga see kaart lööb uperkuuti:

1) muinasjutu Soome hõimude asumisest Läänemere ümbruskonnas 1500 aastat enne Kr. S.

Sarnane seisukord, kus üks rahvas asub nii kitsastel ribadel teiste rahvaste asukohtade sees, ei saa olla püsiv enam-vähema pikama aja jooksul; etnograafilised piirjooned võtavad kumerkuju õige ruttu. Kaart ütleb, et XIII sajangu algul oli eestlaste edasitungimine põhjast lõunasse ja edelasse alles täies hoos;

2) hüpoteesi soome hõimude asumisest kogu Euroopa põhjapoolses osas laialdasel maa-alal;

3) arvamise eestlaste madalal astmel seisvast sõjakunstist ja relvade alaväärsusest. Heameelega ei lahku rahvas omalt kohalt — pealetikkujad peab olema äravõitmata. Kui toreidalsed ja kuralased püsisid omal kitsal ribal, siis pidid neil olema head relvad, *sõdimise oskus ja seljataga vägev jõud*, mis hirmutas arviliselt üleolevat vastast — lätlasi ja leedulasi.

Sellele dokumentaalsete tõestuste otsimiseks ei kulu kuigi palju vaeva: Läti Hindriku kroonika tõendab,

1) et Valga-tagustel lätlastel oli loodud Pihkva venelastega liit eestlaste vastu;

2) et see liit lagunes siis, kui Riia sai küllalt tugevaks ja suutis pakkuda lätlastele abi eestlaste vastu;

3) et lätlased ütlesid üles liidulepingu pihkvalastele järgnevalt motiveeritult: „Teie ei ole suutnud ennastki kaitsta eestlaste vastu, aga pidite aitama meid. Mis õigus on teil nüüd nõuda lepingu täitmist meie poolt?!“

4) et peale lepingu sõlmimist lätlastega toimetasid Riia võimud ometigi väga ettevaatlikult Ugala ja Sakala suhtes.

Kaudselt tõestavad eestlaste pealetungimist läti keelses juured (umbes 300), mis kodunenud eesti keeles. Osa lätlasi, peaaesjalikult naised ja lapsed, jäid elama sissetungijate sekka Nendele tuli lisa sõjavangide näol. Nii jäid läti keelses sõnad eeste keelde ja kodunesid.

Mis ütleb Läänemere maade tolleaegne seisukord?

Ümberringi elasid sõjakad rahvad ja valitses elav kaubandusline liikumine Rootslased ajavad kabuhirmu peale hispaanlastele, tunnevad IX sajangul juba suurt kaubateed Soome lahe, Ilmen-

Vabadussõja päevilt.

Kalevlased Pihkva rindel, Irboska kindlustatud positsioonidel. Puhkus.

järve, Dnepri jõe ja Mustamere kaudu Konstantinopoli; legendaarsed väepealikud Ruurik vendadega asutavad eestlaste seljataga vürstiriike, perslased tunnevad kaubateesid Kaspiamere, Valg-jõe (Volga), Ilmanjärve — Soome lahe kaudu Öhtu-Euroopasse jne. Kuid Läänemere kuldsed idarannad jäävad ülesleidmata mitme pika aastasaja jooksul, kuni torm juhuslikult ajab Saksa kaubalaevad Väinajõe suhu.

See on ju anekdoot.

Saaremaa mehed rüüstavad ära vahvate sveedide pealinna, toovad ära nende kuldsed väravad. Sveedid on sunnitud oma pealinna ette ehitama merikindluse, mis neid siiski ei päästa ja nad poevad oma pealinnaga sügavamale maa sisse, kus julgem ja varjukam saarlaste eest. Seda teevad needsamad kuulsad sveedid, kes raudriides võitlesid ja kauplesid kogu Ida- ja Öhtu-Euroopas. Aga eestlased, nende võitjad ei tunne moodsaid relvu; raudriiet näevad esimest kord alles saksa mõõgavendade seljas jne.

Kas see pole anekdoot?

Kuidas pääsesid mööda Eesti randadest kaubalaevad, kui siin elasid metsikud inimesed, kellel aga oli niisuur sõjalaevastik, et võisid käta rüüstamas vägevaid ja rikkaid? Kas ikka suurearvulise relvastatud jõu kaitse all? See oleks teinud kaubad liig kalliks. Meie näeme hiljem orduvalitsuse ajal, et Tallinn suutis takistada merikaubandust, kui tahtis, ja see takistamise katse kutsub

esile ilmatu ärevuse kaubandusilmas ja suured diplomaatilised sekeldused.

Kuid vanad saarlased olid merel palju tugevamad, kuid hilisemal ajal Tallinn.

Ei saa olla teisiti, kui et neil pidid olema lepingud ja küllalt arusaamist rahvusvahelistest suhetest.

See oleks aga juba kultuur.

Kuidas võis juhtuda, et nogardlased sõdisid kõigis Venemaa nurkades, kuid jätsid puutumata ja koloniseerimata eestlaste maa-ala, kui siin elasid säärased metslased, nagu meile neid kujutatakse? Kuidas võis juhtuda see, et ümberringi valitses ristiusk, aga eestlased ei teadnud ristiusust midagi enne, kui Meinhard neid valgustama hakkas?

See pidi olema uskumata puupäine rahvas, kellele miski asi ega õppus külge ei hakkanud. Eel-pool juba nimetasin seda, kui kergelt, uskumata lapsikult on võetud sõda, mida nimetatakse sakslaste sissetungimiseks, eestlaste alla heitmiseks, viimisel ajal ka vabadusesõjaks. Tahan siin kohal esitada veel mõned küsimused.

Läti Hindrik loetleb Riiga tulnuid mõõgavendi ikka sadadega, lahingutest osa võtnuid vahest kümnetega. Kõige suurem arv tuli Alberti ajal kord 23 laevaga. Kui oletada, et need 23 laeva olid suured 3-me mastilised alused, mis võivad peale võtta ülemmäärana 100 meest, saame 2300 meest. Et ennetulnuist paljud olid tagasi läinud, teised surma saanud, siis ei võinud Läti Hindriku

andmeil mõõgavendade arv tõusta maksimaalselt üle 3000. Läti Hindrik ei lausu sellest sõnagi, et laevadega oleks kohale toodud ka hobuseid. Aga raudriides mõõgavend ei ole veel rüütel, vaid mühakas raske jalavägi. Kuidas aga sarnastega lahingus ümber käiakse, seda teame Taaveti ja Koljati loost, samuti kreeklaste sõdadest, nimelt Sparta raske-jalaväe lüüasaamisest, peaaegu täielikust ärahävitamisest, täiesti ilma relvadeta theblaste sulastest. Jällegi peame tegema hävitava otsuse tolleaegsetest eestlastest — nad pidid olema äärmiselt saamatud, kui nad ei oskanud maast kivi võtta ja sarnasele raudriides mühakale pähe virutada. Noorte, kergejalgsete poisikaste kari oleks kõige parem sõjavägi raskest raudriides jalaväe vastu, kelle relvaks on vaid kilp ja mõök.

Aga kui oletada, et nad sõdisid hobuste seljas, mida võtsid siit maalt — eestlastelt ja liivlastelt (Läti Hindrik tõendab, et nad sõdisid ratsa), siis tõstame eestlased kohe kõrgemasse kultuuri, sest hariilik hobune raudrüütlit ei kannu. Selleks oli kultiveeritud eritõug hobuseid. Järelikult pidi eestlastel tol ajal olema kultiveeritud eritõug raske koorma kandjaid sõjaväe ratsahobuseid. Tõepoolest — meie näeme veel tänini vahet saarte ja mandri hobuste vahel: saarlase kleper on kassipoeg, kes meest ei kannu, sest saarlased sõdisid merel — neil polnud tarvis rasket sv. ratsahobust. Mandri eestlane aga armastab kirglikult suurt täkku. See on tema psükoloogias jälg endisest idealoogiast.

Küsimine edasi.

Kui sarnane ratsa raudrüütlite vägi astus sõjateele, siis pidi neil kaasas olema kerge jalavägi. Ilma selleta ei oleks tohtinud nad edasi minna oma baasist poole päeva teedgi, eriti metsarikastel maadel. Raudrüüs ratsavägi on jõud vaid siis, kui ta kaitstud tiibadega „seanina“ rivis lõikab vastaspoole lahingriviisse. Muidu, eriti metsavahelistel teedel, on säärane ratsavägi vist paras saak jahimeesfele. Kust võtsid sakslased selle kerge jalaväe ja sulaste kariad? Lätlased. Ainult lätlasi oli vähe ja nad polnud küllalt usaldatavad sõjamehed tõsistel sõjakäikudel sügavale eestlaste maa sisse.

Läti Hindrik nimetab edaspidistel sõjakäikudel ikka ristitud abiväelastena. Suurel sõjakäigul Muhu ja Saaremaale oli Ordu vägede üldarv 20.000 meest. Naljapärast nii suurt väge kokku ei aetud. Teiseks, Saksamaalt nii suurt väge ära tuua laevadel ei suudetud. Tuletage meele, et vägev Taani suutis Tallinna alla saata dessanti vaid mõnituhat meest ja 700 aastat hiljem suutsid sakslased saata maale Saaremaal ainult ühe saksa diviisi, s. o. umbes 9—10.000 meest. — Tähendab, suurem osa neist 20.000 oli siit maa rahvas. Tõuseb küsimus: milliste abinõudega suut-

sid sakslased sundida allaheidetuid kaasa sõdima omakste vastu.

Mida enam süveneme tolleaegsetesse sündmustesse, seda keerulisemaks ja tõsisemaks muutub asi.

Ei jää midagi püsima, mida seni on peetud Eesti ajalooks ja mille revideerimise vastu sõdib teiste hulgas ka hra Juh. Libe.

Sellega võiksin lõpetada oma kirjutuse. Lisan juure mõned märkused, mis juhatavad tolleaegse Eesti kultuuri tasapinnaga tutvunemisele.

1. Eesti keele grammatilised vormid (ka soome ja ungari keeltes) on enam arenenud, kui saksa, prantsuse või inglise keele grammatilised vormid. Järelikult — neil peab seljataga olema ka pikem iseseisev arenemise aeg.

2. Meie vanavara tunnistab Hiie kultuse ja ainult positiivse moraalse aluse olemas olemisest muistsel ajal. Sellega seisab muistne eestlane lähedas ühenduses kõrgemate muistsete kultuuridega.

3. Vanem rahvalaul kuldsest naisest, mis tunnistatakse ka ehtsamaks rahvusliseks tooteks, tunnistab kallismetallide tundmist õige vanal ajal ja nende kasutamist kunstitöödeks.

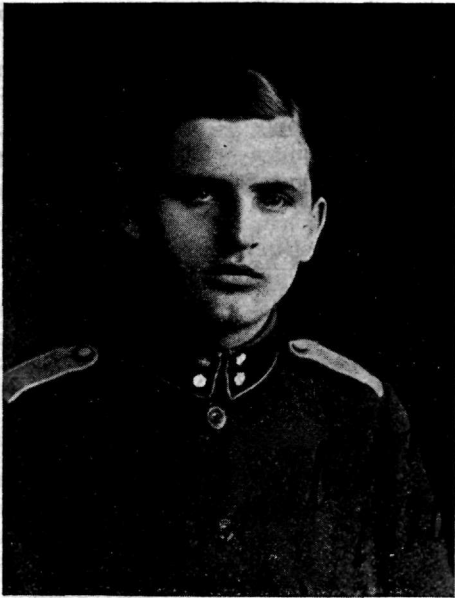
4. Kalevipoja lugu sisaldab erilist vaimu, mis sunnib arvama, et tema sünniaeg on igivana ja sünnikoht on mujal. Ajajooksul on sündinud nimele muutmine ja lugude ümber kohandamine vastavalt rahva uuele asukohale ja hilisematele sündmustele.

See rida ei lõpe veel nende punktidega, kuid täiendamine viiks liig pikale.

Kriipsutan alla ühe dokumendi hilisemast ajast, mille tähtsust toonitas kindral Laidoner oma kõnes. See on „Libris census Daniae“ — Taani hindamise raamat. Taanlased suutsid maadehindamise läbiviia kolme aastaga varsti pärast Põhja-Eesti Taani alla langemist. Maade hindamine tulukuse järele on võimalik ainult kõrge kultuuriga maadel. Väärib tähelepanu, et taanlased võisid selle töö ära teha nii lühikese aja jooksul. Endise Veneriigi pindalal oli see töö tehtud vaid osaliselt, kultuurilisemates kubermangudes.

Lõpuks teen veel ühe märkuse. Eestlaste kultuuri tasapinna kindlaks määramisel keelelisel, sõnavara uurimise ja võrdleva keeleteaduse aludel on tarvitatud keeleprintsipi ka negatiivselt, s. o., on oletatud, et kui keeles puudub mõistele vastav oma sõna ehk juur, siis tolleaegne eestlane ei tunnud ka vastavat mõistet, seisib kultuuris madalamal astmel. See on suur eksitus, sest sõnad ununevad, kui keelde tungib võõras sõna. Kui sarnast meetodi tarvitada prantslaste või inglaste suhtes, siis peaksiame oletama, et kõiges poolteisttuhat aastat tagasi olid viimased umbes neegrite arenemise astmel.

Vabaduse Risti kavalerid.

Leitnant Leonhard Oesso.

Vabaduse Risti I liigi 3. järgu kavaler.

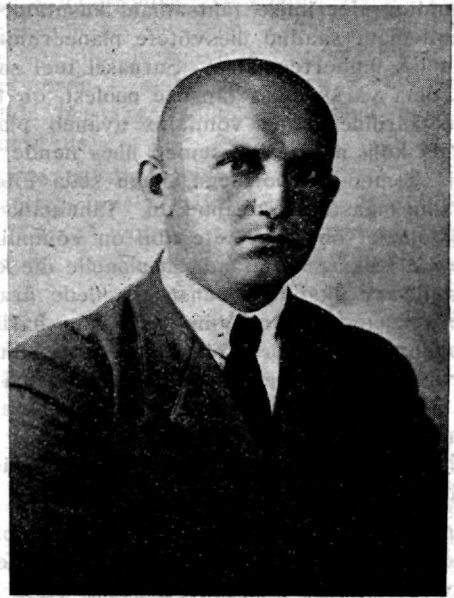
Leonhard Oesso sündis 6. juulil 1895. a. Tartu maakonnas Ropka wallas Rääni mõisas. Üldhariduse sai Ufa maamõõtjate koolis ja Tartu ülikooli kaubandusteaduskonnas, sõjalise — Kiievis, Nikolai sõjakoolis.

Astus 1917. a. suvel vabatahtlikult Kiievi Nikolai sõjakooli, mille sama aasta 1. okt. lipnikuna lõpetas. Teenis 24. Ukraina jalaväe polgus noorema ohvitserina. Lahkus Vene väest ja tuli 18. jaan. 1918. a. üle Tartu Eesti tagavara pataljoni, kus teenis kuni 24. veeb. 1918. a., mil pataljon sakslaste poolt laialisaadeti.

Eesti Vabadussõja algul, 3. dets. 1918. a. astus ohvitseride reservi, kust sama aasta 8. dets. üle viidi 5. jalgv. rüg., millega roodu noorema ohvitserina ja polgu adjutandi abina osa võttis sõjategevusest põhja- ja lõunarindel. 10. VII. 19. a. viidi II diviisi staapi käsutusohvitseriks. Ülendati 10. dets. 1919. a. n.-leitnandiks, ning 11. aprillil 1920. a. — leitnandiks.

Vabadussõja järele teenis Piirivalve Valitsuses ja 8. piiriküti pataljonis noor-ohvitserina kuni 28. sept. 1920. a., mil lahkus tegevteenistusest reservi, et oma poolelijäänud haridust jätkata. Lõpetas Tartu ülik. kaubandusteaduskonna. Praegu maamõõtja Tartus.

Vabadussõjas ülesnäidatud sõjaliste teenete eest on leitnant Leonhard Oesso'le annetatud I. l. 3. j. Vab. Rist, rahalist autasu, priikool kuni kõrgema kooli lõpetamiseni ja Vabadussõja mälestusmärk.

Leitnant Jaan Jürgenson.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

Jaan Jürgenson sündis 6. aug. 1891. a., Tartu maakonnas Kastre-Võnnu vallas. Üldharidus sai Tartu linnakoolis ja Tartu õhtugümnaasiumis, sõjalise — Gatchina lipnikkude koolis.

26. III. 1916. a. võeti Vene sõjaväe teenistusse ja määrati 171. jalg-tagavara pataljoni. Sõjategevusest sakslaste vastu võttis osa põhjarindel. 1. mail 1917. a. saadeti Gatchina lipnikkude kooli, mille sama aasta 1. septembril lõpetas lipnikuna. Teenis Soomes 2. tagavara pataljoni kuni 1917. a. detsembrini, mil tuli üle Tartu Eesti tagavara pataljoni, kus teenis kuni pataljoni laialisaatmiseni 23. veebruaril 1918. a.

Eesti Vabadussõja algul, 27. nov. 1918. a. astus ohvitseride reservi, kust 21. dets. s. a. üle viidi soomusrong Nr. 3-da peale. Võttis nimetatud rongiga osa kõigist lahinguist kogu Vabadussõja kestel kuulipild. k-do noorema ohvitserina, k-do ülema abina ja k-do ülemana. Sai haavata: 14. I. 19. a. Maramaa mõisa vallutamisel ja 17. V. s. a. Stakelni jaama juures. 21. veebr. 1920. a. annetati temale Vabariigi Valitsuse poolt II. l. 3. j. Vab. Rist.

Ülendatud: 12. jaan. 1920. a. — alam-leitnandiks ja 20. aprillil 1920. a. — leitnandiks. Lahkus tegevteenistusest reservi 15. III. 1921. a., et jätkata poolelijäänud haridust. Praegu õpib Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonnas.

Peale II. l. 3. j. Vab. Risti on leitn. Jürgenson'ile veel annetatud rahaline autasu ja Vabadussõja mälestusmärk.

Planeerimine õhuülesvõtete järele.

Õhufotograferimise tähtsamaid kasutamisalasi on kahtlemata saadud ülesvõtete planeerimine, s. o. plaaniks ümbertegemine. Sarnasel teel saadud plaan, oma värskuse ja täpsuse poolest, on täitsa usaldusvääriline, kuna võimalus avaneb plaanile ülekanda kõik nähtavad esemed ühes nende mõõtude ja konfiguratsioonidega, nagu seda fotoaparaadi silm maastikult tabanud on. Tähelepanu väärib asjaolu, et õhuülesvõtete abil on võimalik lühikese aja jooksul kättesaada ja plaanile üle kanda õige suur arv üksikuid peensusi, millede äramärgimiseks maapealse mõõtmise juures harilikult õige palju aega kulub. Võib endale ette kujutada olukordi, kus maa peal soovitatud peensusi üleüldse pole võimalik kätte saada, näit. maastik vaenlase selja taga, läbipääsemata sood jne. Viimastel juhustel tuleb õhufoto saavutusi iseäranis kõrgelt hinnata.

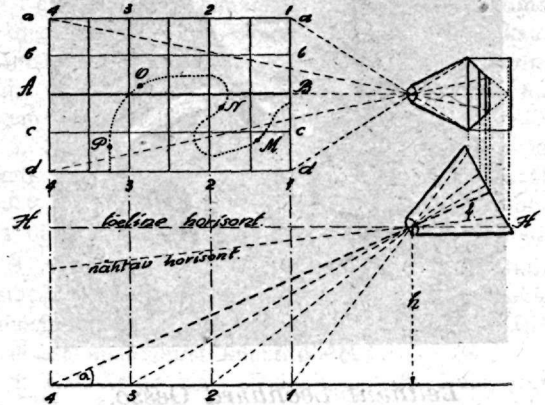
Peaküsimus seisab muidugi nendes täpsetes meetodides, mis võimaldavad maastikult tehtud fotoülesvõtet muuta täpselt plaaniks. Neid meetode on palju, mitmed nendest teoreetiliselt ja praktiliselt peenelt väljatöötatud; on olemas sisseadeid ja aparate, mis miljoneid maksavad ja mis automaatselt õhuülesvõtteid plaaniks ümber teevad, märkides viimasele koguniste maastiku reljeefi horisontaalides. Planeerimine õhufoto ülesvõtete järele on mitmes kohas (iseäranis Ameerikas) kodanlikes elus praktilisele tööle rakendatud igasuguste maamõõtmiste ja kaartide paranduste ja täienduste aladel.

Õhuülesvõte üldiselt kujutab perspektiivset pilti maastikust, plaan aga annab selle maastiku vertikaalse pildi. Ka õhuülesvõtteid võib teha otsekohe plaanis, asetades fotoaparaat lendmasinale nii, et ta vertikaalselt läbi kerepõhja saab ülesvõtteid teha. Sarnasel viisil saadud fotopilt moodustab juba iseenesest täpse plaani, — skeemaatiline plaan saadakse sellest pildist kerge vaevaga, pruugib ainult õieti tarvitada valitud maastaapi. Vertikaalülesvõtte puuduseks on vaid väikese maalapikese mahtuvus plaadile, mispärast peab tegema õige suur arv lendusid, et saada plaani suuremast pindalast. Võib muidugi fotograferida suurematel kõrgustel, kuid siis kaovad ülesvõtetel detailid ja ülesvõtteid on raske lugeda. Suuremate pindade ülesvõtmiseks tarvitatakse selle tõttu enamasti ikka perspektiivvõtteid.

Kuid kallak pilt maastikust annab kuju, mis õige tõsiselt lahku läheb nõuetavast vertikaalkujust ehk plaanist. Et seesuguste piltide järele kiiresti väljajoonestada plaane, on vaja tunda lihtsamaid ja otsekohe ülekandmise meetode, mis võimaldavad perspektiivülesvõtet muuta plaaniks. Nendest meetodidest on lihtsamad need, mis annavad planeerida tasast maastikku ja lagendikku.

Eesti maastik, oma vähese reljeefiga, pakub selleks väga häid võimalusi.

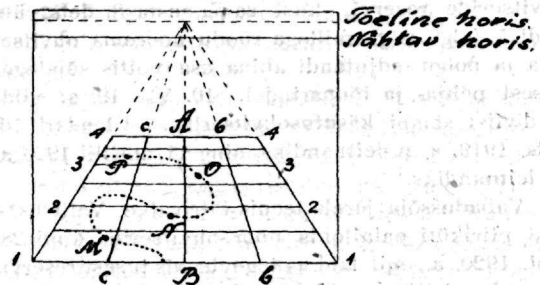
Tähenadatud meetodide põhimõtte arusaamiseks kujutagem endale ühe joonestuslehe, mis ärajatatud ruutudeks joonte 1—1, 2—2, 3—3 jne. abil ühelt poolt, ja joonte a—a, b—b, c—c jne. joonte abil, teiselt poolt (joon. 1). Oletame nüüd, et selle

Joon. nr. 1.

lehe peale, suunitud lehest veidi kõrgemal (kõrgus h), on asetatud fotokaamera, sümeetriliselt keskmise joonele AB ja anname kaamerale seesuguse kallaku, et fotoplaadile mahuks ära tähenadatud ruutude süsteem ja et ühtlasi satuks fotoplaadile ka tõeline horisondijoon HH.

Pilt, mis selle juures saadakse fookusil asuval mattplaadil või valgustundelisel fotoplaadil, on kujutatud joon. 2. Kõik jooned, mis on joo-

Joon. nr. 2.

nele AB tegelikult paralleelsed, asuvad plaadil kummagilt poolt seda joont viimasele teatud nurga all ja jooksevad kokku tõelise horisondi joonel. Jooned 1—1, 2—2, 3—3 jne., mis joonele AB per-

pendikulaarsed, jäävad ka plaadil selle joonele perpendikulaarseteks ja oma vahel paralleelse- teks; ainult vaheulatused nende põikjoonte vahel lähevad järjest väiksemateks, mida kaugemal nad fotokaamerast väljaspool asuvad.

Joon. nr. 1 kujutatud ruutude süsteemi täpse vormi ja mastaabi fotoplaadil leiame üsna kerge- sti, kui teada on objektiivi tsentri kõrgus h laust, kaamera kallaknurk a ja objektiivi fookus- kaugus f.

Kõrvaldame nüüd ruutudeks jaotatud lehe ja laua ning kujutame nende asemel tegeliku maapinna; oletame veel, et fotokaamera on võetud lendmasinale, mis lendab valitud maastiku kohal 500—1500 mtr. kõrgusel. Kui eespool tähendatud andmed on teada (s. t. kaamera kõrgus maapinnast, kaamera kallaknurk ülesvõtte momendil ja objektiivi fookuskaugus), siis võime meie kerge vaevaga konstrueerida ülesvõttel võrgu, mis sarnane joon. nr. 2 kujutatud võrgule. Tähendatud võrk annaks meile pildi sellest, kuidas näeks välja fotoplaadil mingisugune maastikul ettekujutatud ruutude võrk.

On seesugune pilt maastikul ettekujutatud ruutudest fotoplaadil või koopial kätte saadud ja ekvivalentne ruutude arv joonestuspaberile soovitud mastaabis väljajoonestatud, siis saab õige kerge vaevaga fotopildil nähtavaid punkte väljajoonestatud ruutudele üle kanda, kasutades perspektiivset võrku juhina. Sel viisil saame valmis ümberpööratud toiminguga — perspektiivpildist leiame plaani või kaardi.

Kuni senini paistab olema kõik väga lihtne. Kuid eespool sai nimetatud, et täpsete tagajärgede saavutamiseks on tarvis teada kaamera täpne kõrgus ja kaamera täpne kallaknurk ülesvõtte momendil. Peab aga tähendama, et neid andmeid (väljaarvatud objektiivi fookuskaugus) täpselt saada ei ole võimalik.

Kaamera kõrguse maapinnast leiame ligikaudu lendmasina kõrgusnäitajast (täpsus kuni 100 mtr.). On nüüd kõrgus teada ja võimaldab fotoaparaadi konstruktsioon tõelise horisondi asukoha fotopildil automaatselt äramärgida, siis leiame selle järele, ka kallaknurga. On aga fotoaparaat seesuguse ehitusega, mis automaatselt pildil ära märgib kallaknurga (joon. nr 3), siis leiame ümberpöörduvalt tõelise horisondi asukoha ülesvõttel. Selle asukoha leidmise otstarbeks tuleb kirjeldava meetodi juures alati tabada ülesvõttele ka nähtav horisont. Viimane asub ülesvõttel tõelisest horisondist madalamal ja see madalamal asumine oleneb kaamera tõelisest kõrgusest. Õnneks muudab tõeline horisont oma asukoha ühes kõrguse muutusega õige pikkamisi, nii et kõrgusenäitaja näide küllalt täpne on selleks, et leida täpselt tõelise horisondi asukoha (pealpool nähtavat horisonti) fotopildil.

Teades pildil tõelise horisondi asukoha, leiame objektiivi fookuskauguse abil ka fotokaamera kaldnurga a ülesvõtmise momendil. Kaldnurga teadmine iseenesest on juba küllaldane selleks, et leida käesoleval ülesvõttel perspektiivse võrgu täpse vormi — selle juures aga jääb võrgu elementide mastaap teadmataks, kuna pole teada lennukõrgus.

Täpne mastaap leidub ka viimasel juhusel, kui ülesvõttel on näha vähemalt kaks punkti (M ja N joon. 1 ja 2), millede vahekaugus mujalt teada on.

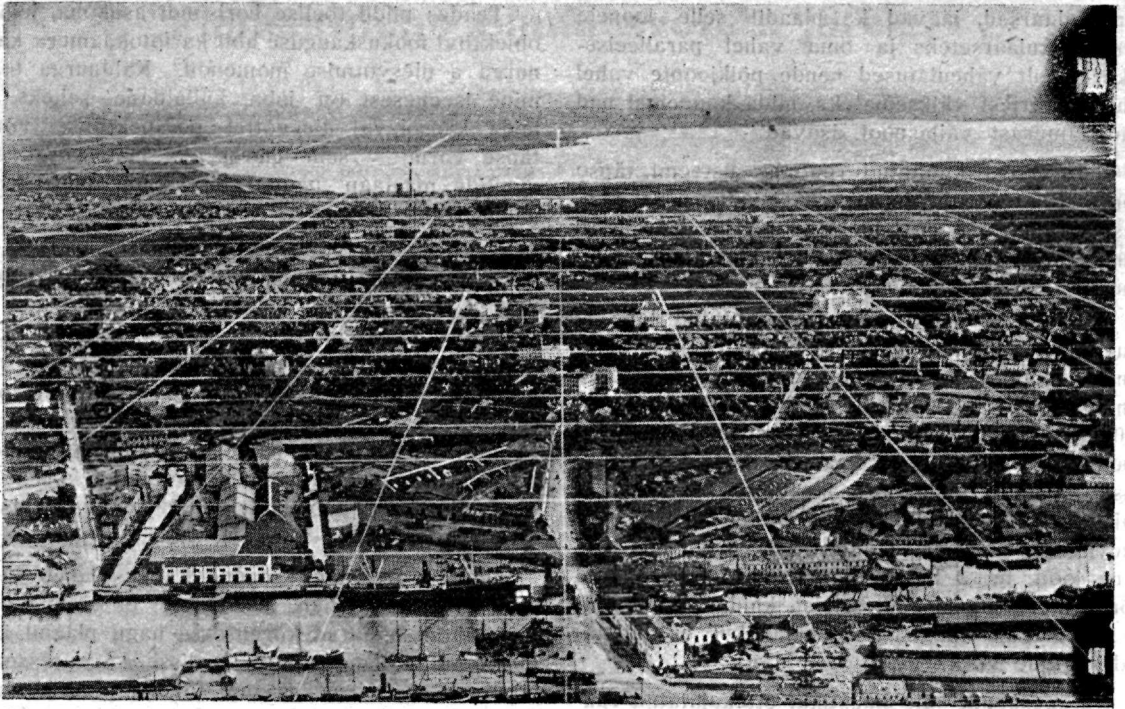
Võttes fotokaamera kõrguseks altimeetri (kõrgusenäitaja) näite ja joonestades ülesvõttele vastavalt selle kõrgusele ja teatud kallaknurgale perspektiivvõrgu, märgime ära sellel võrgul punktide M ja N asukohad, kanname üle ruutudele ja mõdame vahekaugused ära. Kui oletatud kõrgus on õige, siis peab ka plaanil saadud kaugus vastama tõelisele kaugusele M ja N vahel.

Juhtub, et plaanil saadud kaugus läheb tõelisest kaugusest lahku, siis teame, et tõeline kõrgus suhtub oletatud kõrgusesse nagu plaanil äramõõdetud kaugus suhtub tõelisse kaugusesse M ja N vahel. Seega saame lõpuks õige kõrguse ikkagi kätte ja joonestame ülesvõttele uue (õige) võrgu ja õige plaan leidub selle järele lihtsa ülekandmisega.

Praktiliselt ei tule iga ülesvõtte jaoks valmistada erilist võrku. Fotogrammeetrilistes kabinetides on olemas aegsasti valmistatud komplekt seesuguseid võrke igasuguse kõrguse ja kallaknurga jaoks. Need võrgud on tehtud läbipaistvatele tselluloid-plaatidele; tarvitamise juures asetatakse nad lihtsalt ülesvõtte peale. Ülesvõttel tuleb ainult leida ja äramärgida (kui see automaatselt pole sündinud) tõelise horisondi asukoht pealpool nähtavat horisonti ja horisontjoone lõikepunkti ülesvõtte sümmeetria teljega. See punkt leidub teatud kallaknurga abil.

Valides tselluloid-võrgu, mis vastab kallaknurgale ja ligikaudsele kõrgusele, asetame selle võrgu ülesvõttele; kontrolliks kanname üle plaanile ja mõdame ära vahekauguse kahe esiplaanil nähtava punkti vahel, millede kaugus oma vahel mujalt teada on. Selle järele leiame ülevalpool tähendatud proportsiooni abil õige kõrguse, võtame õige tselluloid-võrgu, asetame pildile ja hakkame punkte otsekohe plaanile ülekanama.

Paistab esialgul, et meetodi kordaminekuks on tarvis pildil näha vähemalt kaks punkti M ja N, millede vahekaugus mujalt teada. Tegelikult ei ole see tingimata tarvilik. Oletades, et joont AB mõõda on tehtud rida ülesvõtteid (joon. nr. 1), fikseerime esimesel ülesvõttel ära kahe punkti M ja N asukohad. Nende kahe punkti abil võime samal ülesvõttel fikseerida kaks teist nähtavat punkti näit, O ja P. Kui järgmisel ülesvõttel viimased kaks punkti esiplaanil nähtavale tulevad,

Joon, nr. 3.

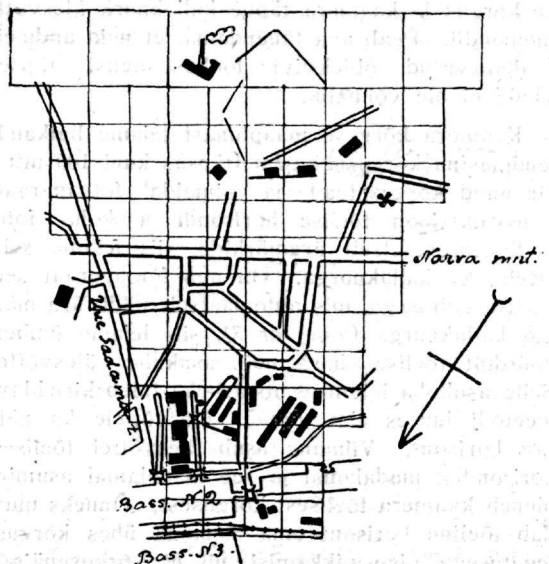
siis võivad nad sellel ülesvõttel täita sama otsust, mis punktid M ja N täitsid esimesel ülesvõttel.

Kirjeldatud planeerimise meetod on väga lihtne ja kiire, kuid, nagu tähendatud, kõlbab ta ainult seal, kus maastik on täiesti tasane. Iseäranis tähtis on kasutada seda meetodi seal, kus kaardid puudulikud, vanaks jäänud või vigadega kokkuseatud, kus esemed muutunud jne. — planeeritud ülesvõtte näitab kõik vead ära.

Joon. 3 kujutab perspektiivülesvõtet Tallinna linnast, mis tehtud sadama kohal (tagaplaanil Ülemiste järv) fotokaameraga, mille fookuskaugus 25 cm. Ülesvõtte kõrgus on 450 mtr. Paremal küljel olevaist märkidest võib väljalugeda, et kaamera kallaknurk ülesvõtte momendil on 10° . Nende andmete põhjal märgime ülesvõttele tõelise horisondi asukoha ja selle tsentripunkti (rist); selle järele joonistame välja perspektiivvõrgu. Samade andmete põhjal leiame ka pildi mastaabi pildil keskmisel joonel.

Tagaplaanil kipub pealejoonestatud võrk tihedaks minema, mille tõttu ka ruutude suurus on seal võetud, võrdlemisi esiplaaniga, kahekordselt. Kõige tagumisel plaanil on need ruudud veelgi kaks korda suurendatud. Muu seas peab aga tähendada, et tagaplaan oma väärtust tuntavalt kaotab pildi selles kohas tuhniks jäämise pärast. Täpsuse suurendamiseks peame keskmist joont mõõda eespool järgmise ülesvõtte tegema ja saadud plaani eelmisega koostama.

Joon. nr. 4 on kujutatud vabas mõõdus võetud ruutude süsteem, arvu poolest vastavalt joon, nr. 3 võrguruutude arvule. Selle ruutude süsteemile on ülekantud ülesvõttel nr. 3 nähtavad punktid, esemed ja kontuurid, nagu seda ruutude kaupa ka kontrollida võib.

Joon, nr. 4.

Ülesvõtted linna kohalt ei anna just kõige paremaid tagajärgi, kuna majade rägastikus tähtsamaid topograafilisi punkte on raske väljalgeda. Suurepäralisi tagajärgi aga saame maastikul, mis

metsade, järvede ja teedega kaetud ja iseäranis seal, kus uuemad kaardid puuduvad. Et sellel sõja-taktikalisesest küljest suur väärtus ei puudu, on selge.

H. J.

Luureteenistus N.-Vene patareis.

G. Leets.

1925. aasta sügisel ilmus N-Venes kahurväe luure määrustik*). See määrustik väärib meie tähelepanu: a) tema kokkuseadmisel kasutati ilmasõja kogemusi Ida (vene) kui ka Lääne rindel, b) ta käsitleb kahurväe tegevuse põhielementi — luuret, millest Euroopa sõjakirjanduses väga vähe kirjutatud, c) selles määrustikus peegeldub idanaabri korraldusi ja reegleid kahurväe luure alal, mis meile eriti tähtsad.

„Kahurväe luure on kahurväe lahinglise tegevuse tähtsam element. Ta nõuab eeskujuliku väljõppega meeskonda ja häid tehnilisi abinõusid“

„Kahurväe luure peab olema aktiivne, — s. o. peab iseseisvalt teateid koguma ja mitte ootama nende saabumist väljastpoolt.“

Kahurväe luure jaguneb maapealseks ja õhuluureks, ülemate luureks ja abiluureks. Abiluure jaguneb omakord kaugemaaluureks ja eelluureks. Ülemate luuret toimetavad kahurväe ülemad; ülemate luure tulemuste järele tehakse lõpuotsusi. Abiluuret teostavad nooremad juhid ja ratsaluurajad või ainult ratsaluurajad üks; abiluure eesmärgiks on harilikult orienteerimismaterjaali kogumine-ülematele.

Iseseisvalt tegutsevas patareis juhivad luuretegevust patarei ülem. Eelluure ülem (üks rühma ohvitserest) saab ülesande patarei ülemalt ja esitab viimasele luure tulemusi.

N.-Vene patarei koosseis (sõjaaegne) võimaldab tarbekorral asumist mitmele lahingpositsioonile. Sellega suureneb vaatluspunktide arv, ühtlasi esitatakse luurele suurendatud nõuded kiiruses ja täpsuses ning luure elementide koosteguvuse alal.

Suurim vaatluspunktide arv, mida suudab üks patarei väljapanna, on 6. Kuid harilikult patarei luure- ja sideorganide täieline kasutamine leiab harva aset, mis võimaldab pidada üksikuid luure ja side osi („lülisid“) varus selleks, et neid kasutada patarei (ehk selle üksikute osade) positsiooni vahetamisel.

Luure- ja sideorganide töö patareis pole jaotatav ei ajas ega ruumis.

Patarei luure- ja sideorganide tegevus peab

tagama soodsamaid tingimusi patareile tulevamiseks ühelt kui ka mitmelt positsioonilt. Sealjuures üksikute luure- ja side-„lülide“ funktsioone ei pea muutma ilma tungiva tarviduseta.

Patarei piilkondade näitlik koosseis kõikide luure- ja sideorganide kasutamisel on järgmine:

a) Patarei ülema eelluure piilkond:

	Mehi.	Hobuseid.
Patarei eelluure ülem	1	1
Hobusehoidja	1	1
Luurajate I lüli	5	5
Sidelülid I ja II	10	2
Sidekaarik (üks)	1	2 (veo)
Kokku	18	11

b) Patarei ülema abi eelluure piilkond:

Rühma ülem	1	1
Hobusehoidja	1	1
Luurajate II lüli	5	5
Sidelülid V ja VI	10	2
Sidekaarik (üks)	1	2 (veo)
Kokku	18	11

c) Patarei ülema piilkond:

Patarei ülem	1	1
„ side ülem	1	1
Hobusehoidja	1	1
Luurajate III-st lülist	2	2
Sidelülid III, IV ja IX	15	3
Sidekaarik (üks)	1	2 (veo)
Kokku	21	10

d) Patarei ülema abi piilkond:

Patarei ülema abi	1	1
Hobusehoidja	1	1
Luurajate III-st lülist	3	3
Sidelülid VII ja VIII	10	2
Sidekaarik (üks)	1	2 (veo)
Kokku	16	9

Sidelülis on 5 meest: üks ratsa telefonist (vanem) ja 4 jala telefonisti. Luurelülis on 5 ratsaluurajat.

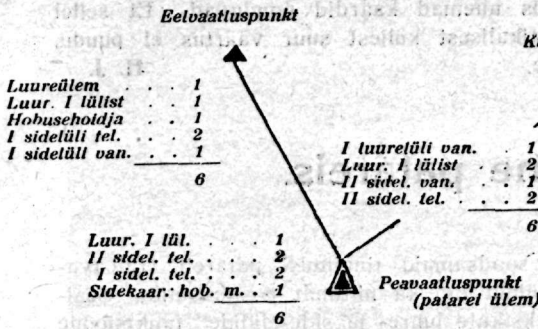
Patareis on 3 luurajate lüli — 15 ratsaluurajat 15 ratsahobusega, 9 sidelüli — 45 telefonisti 9 ratsa- ja 8 veohobusega ning 4 sidekaarikuga (sõjaaegne koosseis).

Üks rühma ülem patareis on luureülemaks, teine — sideülemaks.

Eelluure piilkondade paigutus peale vaatluspunktidesse asumist on järgmine:

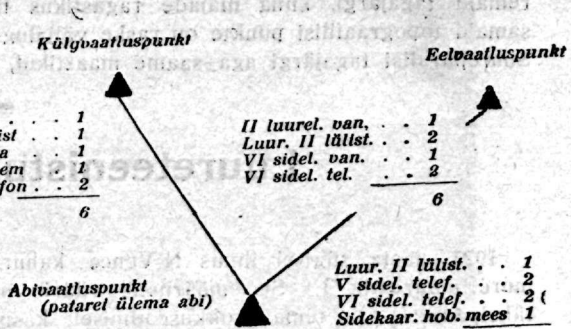
*) Временный боевой устав артиллерии РККА. Полевая служба: Разведывание в артиллерии (132 лк.). Москва, 1925.

A. Patarei ülema eelluure piilkond:

Joon. 1.

B. Patarei ülema abi eelluure piilkond.

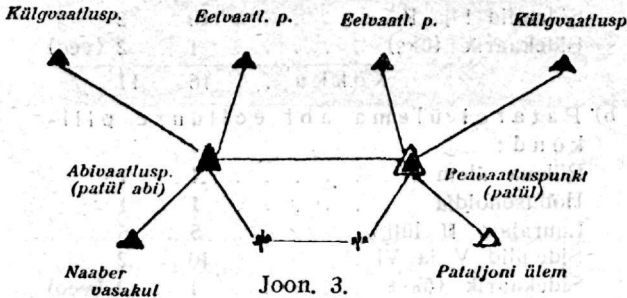

Joon. 2.

Joon nr. 3 on näidatud luure- ja sideorganide paigutus, kui patarei asub ühel positsioonil, ja

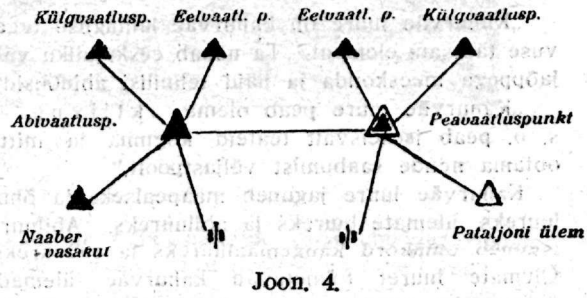
joon nr. 4 nende paigutus siis, kui patarei on asunud kahele positsioonile.

A. Patarei ühel positsioonil:

Joon. 3.

B. Patarei kahele positsioonil:

Joon. 4.

Patarei positsioonide piilkonnad: a) patarei asumisel ühele positsioonile — üks piilkond, kuhu kuuluvad üks rühma ülem, üks kahuri ülem ja üks hobusehoidja; b) patarei asumisel kahele positsioonile — kaks samasugust piilkonda, kuid nende ülemateks on siis rühmanemad.

punkt, abile — abivaatluspunkt) ja kaks täiendavat vaatluspunkti (eel- ja külgvaatluspunktid).

Piilkondade väljaastumisel antavad korraldused eelluure ülema poolt piilkondade ülematele on järgmised:

Luure- ja sidelülide asetus vaatluspunktide järgi on näidatud joonistustel nr. nr. 1—4. Üldreeglina, üks sidelüli (5 telefonisti) teenib üht telefoni liini.

1. Piilkonna ülesanne.
2. Luuramise piirkond (rajoon).
3. Teadaannete kogumise koht ja aeg.
4. Positsioonide ja nende elementide (vaatluspunktid, eelikud, reserv) kasulikum asetus kaardi ja meteoroloogiliste tingimuste järele.
5. Gaasihädaohtlikud kohad meie positsioonide rajoonis.
6. Kohad vaenlase seiskukohtades, kuhu võib edukalt tulistada keemiliste mürskudega.
7. Omavaheline side piilkondades ja side jalaväe eelosadega.

Eelluure piilkondade sidekaarikud asuvad maskeeritult peavaatluspunkti lähedusse.

Elava side alalhoidmine eelluure piilkondade südamikkuude ja sidekaarikute vahel (kaarikute juure asuvad jala telefonistid) on vastavate sidelülide vanemate (ratsa) kohuseks.

Eelluure piilkondade tegevust ühtlustab patarei luure ülem. Patarei ülema ja patarei ülema abi luurepiilkondade tegevust ühtlustab patarei ülem ise.

Eelluure piilkondade lahutamise järele side alalhoidmine patarei ülema abi eelpiilkonna ja patarei ülema eelpiilkonna vahel pannakse patarei ülema abi piilkonna ülema peale. Patarei ülema eelpiilkonna ülem (patarei luure ülem) määrab lahkunud piilkonnale koha ja aja teadaannete saatmiseks temale.

Side alalhoidmine igas eelpiilkonnas, mis jagunenud kahte ossa täiendavate vaatluspunktide sissevõtmiseks, pannakse vastavate sidelülide vanemate (ratsa) peale; viimased juhatavad oma lülide telefoniste juhede vedamises ja suunivad neid (telefoniste) hüpetega ühe kohaliku eseme juurest teise kohaliku eseme juurde.

Iga eelluure piilkond valib, reeglina, ühe peavaatluspunkti (patarei ülemale — peavaatlus-

Elava side alalhoidmine patarei eelluure piil-

konna ja patarei ülema vahel lasub patarei luure ülema peal (kes ühtlasi on ka patarei eelluure ülemaks).

Luure ülem saadab patarei ülema piilkonnale vastu vähemalt kaks teadaannet: ühe — esimeste teadete saamisel vaenlase üle, teise — piilkondade asumisel vaatluspunktidesse. Need teadaanded saadab teeluurajatega, kes siis patarei ülema käsutusse jäävad.

Ülemate piilkonnad liiguvad ühes sellekohaste positsioonipiilkondadega kolonni peas.

Kui kolonni ülemalt on ülesanne saadud, — ülemate piilkonnad nihutavad end kohe eelluure rajooni. Sealjuures kaks juhust: a) patarei ülema peal on teelluure käest tulnud enam-vähem täielikud andmed ja b) patarei ülem on eelluure poolt halvasti orienteeritud ehk pole saanud temalt ühtegi teadet.

Esimesel juhusel — patarei ülem lahutab ülemate piilkonnad (patarei ülema piilkond ja patarei ülema abi piilkond) ja iga luurepiilkond ühes sellekohase positsioonipiilkonnaga liiguvad patarei ülema poolt näidatud rajoonidesse vaatluspunkte ja positsioone valima. Samal ajal patarei ülem saadab patareisse korralduse, milles: a) juhatab patareile viimase peatuse asukohta ja b) määrab aja laskevalmis olekuks. See korraldus saadetakse teeluurajaga.

Teisel juhusel — patarei ülema abi piilkonna lahkumine patarei ülema piilkonnast on teadaannetest, mis saadud eelluure käest peale ülemate piilkonna ärasõitu kolonni juurest.

Patarei ülema abi piilkonna lahkumisel on patarei ülem kohustatud teadustama abile patarei viimase peatuse asukohta.

Lahingpositsioonide, eelikute ja patarei reservi asukohtade valik pannakse positsioonipiilkondade ülemate peale; patarei positsioonide ja patarei reservi rajoonid määrab kindlaks patarei ülem.

Positsioonipiilkondade lahkumisel ülemate piilkondade juurest näidatakse positsioonipiilkondade ülematele patarei viimase peatuse asukoht.

Positsioonipiilkonnad, liikudes näidatud rajoonidesse, määravad lõplikult kindlaks lahingpositsioonide, eelikute ja patarei reservi asukohad, mille järele piilkondade ülemad saavad kahuri ülemaid patareile vastu.

Patarei liigub täies koosseisus kuni viimase peatuseni, mis patarei ülema poolt kindlaksmääratud, ja sealt lahingpositsioonidele. Saatjateks sinna on teeluurajad ja piilkondadest tulnud kahuriülemad.

Patarei reserv, üldreeglina, asub ühte kohta — patarei lahingpositsioonide arvu peale vaatamata. Reservi asukoht määratakse kindlaks patarei ülema poolt.

Side organiseerimine liikumise ajal patarei lahutatud elementide vahel lasub tervikus elava side peal (ratsaluurajad ja sidelülide vanemad).

Ühendust patarei ülema ja patarei vahel rännakul, enne ülemate piilkonna lahkumist kolonni juurest, teostatakse luurajatega ülemate piilkonnast, hiljem — teeluurajatega. Selle side eest on vastutav patarei ülem.

Side jalaväega alluvuse redelit mööda (kolonni ülemaga) kuni ülesande saamiseni — on vahetu, isiklik. Ülemate piilkonna lahkumise järele kolonni juurest side kolonni ülemaga teostub: a) kolonni ülema juurde IV-da sidelüli jätmisega, b) patarei ülema teadaandega oma vaatluspunkti valimisest (selle asukoht) ja c) mõlemate ülemate asumisega ühte punkti. Side eest vastutab patarei ülem.

Sidet jalaväega koostegevuse suunas saavutatakse piilkondade ehk kahurväe vaatluspunktide kaudu pealetungivate kompaniide rajoonis. Side eest on vastutav nii eelluure piilkonna ülem kui ka kompanii ülem.

Sidet laskemoona juurdeveo suunas teostatakse:

a) Patarei ja selle reservi vahel kuni patarei lahkumiseni kolonnist — kastijuhil poolt reservist, kes liigub patarei vanema juures. Patarei lahkumise kolonnist kuni patarei viimase peatuseni enne positsioonile asumist — reservi ümberpaigutamise patarei juurde. Lahingus — kastijuhitidega patarei reservist.

Igal juhusel on side eest vastutav patarei reservi ülem.

b) Laskemoona pargi eelrühmaga — seeläbi, et kolonni ülem juhatab patarei ülemale eelrühma asukohta.

Vaatluspunktide sissevõtmisega kestab luure edasi. Selle ülesanded külge- ja eelvaatluspunktides on järgmised:

1. Vaenlase seisukohtade — eriti tema kahurväe positsioonide — kindlakstegemine ja vahetpidamata vaatlus nende järele.

2. Kõige tihedama side alalhoidmine oma jalaväega.

3. Laskemärkide leidmine ja uurimine.

4. Andmete ettevalmistamine „täpsustatud“ laskmiseks (oma seisukohtade ja orientiiride kindlaksmääramine, märkide „löikamine“ jne.).

5. Lasketagajärgede vaatlemine.

6. Eeloleva maastiku uurimine tulistatavate ja „surnud“ alade kindlaksmääramiseks.

7. Keemiline luure.

8. Andmete üleandmine patarei komandopunkti oma jalaväe paigutuse üle, informeerimine jalaväe kavatsustest ja soovidest.

9. Tulejuhtimine juhustel, kus patarei ülem ei näe märki.

Keemilise luure juures eelluurepiilkondade tegevus vaatluspunktide sissevõtmisel kujuneb märkide „keemiliseks“ uurimiseks: märgi pikkus ja sügavus; pind ja selle konfiguratsioon märgi ümbruses; kohalikud esemed märgi juures;

tuule suun ja kiirus sealsamas; märkide uurimine, missuguseid pole võimalik tabada harilikkude mürskudega, — nende tulistamiseks keemilise moonaga; maastiku uurimine oma vägede rajoonis ja gaasipilve arvatava suuna kindlaksmääramine; keemilise luure tulemuste märkimine skeemidele ja krokiididele.

Patarei ülema ja abi vaatluspunktides käib luuretegevus järgmise kava järele.

1. Kui patarei ülem jõuab piilkonna poolt valitud vaatluspunktide rajooni — tema toimetab isiklikult luuret ja määrab lõplikult kindlaks vaatluspunktide asukohad.

2. Annab sideülemale juhtnööre side alal: lahingpositsiooniga, patarei ülema abi vaatluspunktidega, grupi ülemaga, jalaväega, naabri-patareiga.

3. Kui aeg lubab, — need näpunäited võivad patarei ülema poolt antud saada ka enne tema asumist vaatluspunkti.

4. Annab juhtnööre tagavara positsioonide ja vaatluspunktide valimiseks.

5. Teeb korralduse ettevalmistuseks öiseks laskmiseks.

6. Valmistab ette andmed tuleavamiseks.

7. Annab juhtnööre laskeandmete ettevalmistamiseks teistest patarei vaatluspunktidest.

8. Valmistab ette andmed märkide kättejhatamiseks peavaatluspunktist (patarei ülema vaatluspunktist).

9. Detaliseerib piilkondadelt saadud keemilise luure andmed; arvestab andmed tulistamiseks

keemilise moonaga; leiab käesoleva olukorra kohaselt ligema piiri, milleni võib tulistada keemilise moonaga, ilma et see oleks hädaohtlik oma vägedele; alustab laskmist püsiva gaasiga täidetud moonaga ainult grupi ülema korraldusel.

10. Teatab grupi ülemale: oma vaatluspunkti ja patarei positsiooni asukohad, laskesektori piirid, surnud alad, nähtavad alad kõikidest vaatluspunktidest, tähtsamate märkide asukohad (igakord peale nende ülesleidmist), patarei asumisest lahingpositsioonile ja valmisolekust tuleavamiseks. Kui aeg lubab, — saadab ettekande luures skeemi, krokii ja panoraamjoonistuse.

Lahingu ajal kestab luure patareis vahetpidamata. Ülemate ja luuremeeskonna tegevus kujuneb lahingus järgmiseks:

1. Vaenlase luuramine ja uute laskemärkide kindlakstegemine.

2. Eelvaatluspunktide ettenihutamine edasi-liikuva jalaväe järele.

3. Uute positsioonide luuramine vanade vahetamise puhul.

4. Maastiku uurimise jätkamine.

5. Täiendavate laskeandmete kogumine, topograafiliste ja meteoroloogiliste andmete kasutamine laskmise täpsustamiseks.

6. Maskeerimise täiendamine.

7. Keemilise luure arendamine. Gaasikaitse organiseerimine ja sellekohase signalisatsiooni maksmapanemine.

Reflektorid kaitseabinõuna vaenlase lennuväe vastu.

Abiks suurtükiväele õhuvastases tegevuses öösel ehk pimedal ajal võib tarvitada reflektoreid. Viimaste ülesanne seisab selles, et tabada vaenlase lendmasinaid oma kiirtejoa sisse ja niiviisi neid valguskiirte sees hoida, kuni suurtükivägi saab mõjuvale tuleandmisele asuda või omad hävitajad kallale tungida.

On seesuguseid reflektoreid mitu, siis võivad nad oma tegevusega vaenlase lendurit ja vaatlejat pimestada, neid selle läbi demoraliseerides ja raskendades orienteerumist. Ilmasõja ajal tarvitati reflektoreid esialgul küll ainult kindluste ja väikindlustuste eesvälja valgustamiseks, samuti optiliseks signaliseerimiseks; alles hiljem selgus nende kasutamisevõimalus õhuvastase kaitse alal. Oma ehituse poolest ei lähe viimaseks otstarbeks tarvitatavad reflektorid harilikkudest millegipoolt lahku, vahest ehk ainult valgustugevuse poolest tarvitatakse siin võimsamaid (kaliibriga kuni 90, 120, 150 cm., mis normaalse ilma juures võimaldab näha 3500—5000 m. peale). Prantsuse sõjaväes olid tarvitusel kullatud metallist valmis-

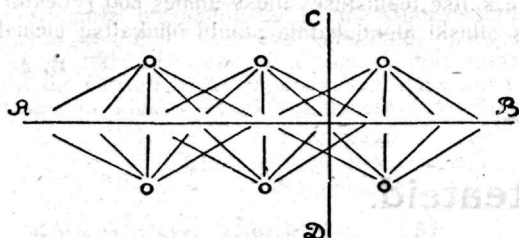
tehtud peeglid, sakslased ja austerlased selle vastu pruukisid hõbekorraga kaetud klaasi. Suurt olulist vahet see ei tee, vahest ehk kullatud metall ei karda nii läbilaskmist ja atmosfäärilisi mõjusid; klaaspeeglid annavad selle vastu suurema reflektsooni, teravama valgusjoa ja enam ultravioletti kiiri, kuid on õrnad, kardavad transporti ja tumenevad aja jooksul.

Reflektorite kasutamise meetode õhuvastases kaitstes oli palju, kuigi esimesed nendest olid väga puudulikud. Vangi langenud lendurid teadsid jutustada, et reflektorid aitavad mõjuvalt kaasa kaitsepositsiooni ülesleidmisel, samuti nagu teeb seda ka suurtükide tuli. Selle poolest häda ei olnud ehk mitte nii suur, kuna vaenlane kaitsepositsiooni ka muude abinõudega võis kindlaks teha. Kuid on palju teisi külg, mis teevad reflektorite tarvitamist ebatäpseks ja ebakindlaks.

Tabada vaenlase lennukit valgusjoa sisse ja teda selles pidada on õige raske. See valgusjuga on niivõrd kitsas, et lendur võib kerge vaevaga sellest välja lennata. Heades tingimustes

võib reflektor lendmasinat valgusjoa sees hoida mitte kauem kui 1 minut. Seda on aga suurtükiväele liig vähe. Selle tõttu reflektorite tarvitamine üksikult ei anna mingisuguseid tagajärgi, samuti peab neid tarvitama ainult ühenduses pealtkuulamise sisseseadetega. Ainult ühendades reflektoreid gruppidesse, on võimalik teatud juhustel häid tagajärgi saada. Grupid koosnevad 4, 6, 8 reflektorist, mis asetatud teineteisest umbes 3 km. kaugusele, et lennuk väljapääsedes ühe reflektori tegevuse piirkonnast võiks sattuda teise reflektori piirkonda.

Asetades reflektorid nagu seda joon. 1 näitab, leiame — et AB joont mööda lendavat lendmasinat (umbes 11 km.) saab valgustada 3—4 min. (reflek-

Joon. 1.

tor d-90 cm., hariliku ilma juures). Ülelendu CD joont mööda suudame siin valgustada ainult 2 min. Prantslaste reflektorite-kompanii asetati kolme ritta 8 reflektorit, mis võimaldas õhku valitseda 20 km. pikkuselt ja 8 km. laiuselt. Saadud tagajärjed olid üsna kindlusega, sageli tingitud ainult heast juhusest. Koostöötamisel suurtükiväega ja kuulajatega hakkas suurtükivägi laskma, otsustades kõige esmalt „kuulamise“ järele; selle järele püüdsid reflektorid lennukeid oma valgusjoa sisse tabada, et võimaldada laskmist „nägemise“ järele. Grupid asetati harilikult sagedamatele õhuteedele; nende seisukohti muudeti õige sagedasti, et tekitada vaenlasele ootamatust ja mitte muutuda temale orienteerimispunktideks. Kohati oli organiseeritud koostöö reflektorite kompanii ja hävitajate eskadrillide vahel, ilma suurtükiväeta. Sarnaseid grupeerimisi teostati harilikult eemal kaitse- ja toetuspunktidest.

Parisi kaitseorganisatsioonis kasutati reflektoreid kolme kaupa gruppides, igas grupis 100 m. reflektorite vahel. Üks kolmest oli suuniv reflektor, seisis telefoniühenduses kuulamise punktiga; teised kaks korraldasid oma tegevust esimese järele. Kuna seniitkahurite mõjupiirkond reflektorite mõjupiirkonnast suurem, alustasid suurtükid tuleandmist harilikult veel enne, kui lendmasinat valgustati, s. t. lasti kuulamise aparaatide järele. Niipea kui reflektorite-kompanii ülem teada sai, et liginemas on vaenlase lendmasin, pani ta omad kuulamise aparaadid aegsasti tegevusse juba siis, kui lendmasin 20—25

km. kaugel võis olla; ühtlasi lasi ta reflektorite dünamomasinad käima panna ja reflektorid kinnete katetega süüdata ja ligikaudu suuna järele pöörata, andes reflektoritele tõstenurga 40—45°. On alarmi teated tulnud kaugemalt (40—60 km.), siis laseb kompanii ülem ainult valmisolekut järelekontrollida ja paneb tegevusse ainult kuulamise aparaadid.

On lendmasin viimaste poolt avalikuks tehtud, siis algab reflektoritega manööverimine saadud andmete ja kompanii ülema paranduste järele. Võttes nüüd vastava suuna peal reflektoritel minimaalse nurga, mis antud kõrgusele veel mõjuvat valgusjõudu võiks saata, löödi kate lahti ja alustati otsimist. Kergete tõugetega, komando järele „kõrgemale“, „madalamale“, „paremale“, „vasakule“ pöörati reflektor seni kui lendmasin käes. See manööver kestis paarkümmend sekundit, kui vaenlast ei läinud kordagi tabada — kate löödi kinni ja oodati kuulamise punktidel uusi andmeid. Olid käes, asetati reflektor uude seisukorda ninga manööveriti uuesti jne. Ühes kõrvaliste reflektoritega saadi valgustatud väli, diameetriga umbes 600 m. 5000 m. kaugusel (reflektor d-150 m. annab välja d-200 m.).

Sai üks reflektor vaenlase lendmasina kätte, siis pöörasid teised kaks oma tuled otsekohe tema peale, et saada maksimaalset valgustust maksimaalse ulatuseni.

Tulid kuulamispostidelt teated teiste lendmasinate ilmumise kohta, siis alustati uut otsimist alles selle järele, kui esimene lendmasin oli järgmise reflektorite posti piirkonda sattunud ehk käesoleva posti mõjupiirkonnast eemale läinud. Kuulamise postid lõpetasid lendmasina jälgimist, niipea kui see reflektorite poolt tabati ja alustasid uusi otsima.

Kuulamispunktidel saadud andmeid tuli igakord dv võrra parandada (333,3 m. — heli

333,3

edasilangemise kiirus), mis aega võttis. Hiljem hakati reflektoreid ühendama kuulamise aparaatidega ja siduma esimeste liigutusi viimaste omadega. On reflektoril juba aegsasti parandus dv sisse võetud, siis asetub ta automaatselt 333,3

õige suuna järele.

Tegeliku töö juures selgus, et seistes reflektori taga või kõrval ei saa nii hästi taevast vaadelda, kui seistes eemal ja kõrval. See tuli ilmsiks eriti siis, kui õhus oli tolmu või niiskust. Inglased tarvitasid reflektorite suunimiseks pöörajaid, pikkusega 5 m. ja leidsid, et tähendatud kaugusel võib vaadelda rahuldavalt. Kuid see oli võimalik ainult väga heade atmosfääriliste tingimuste ja suurte tõstenurkade juures. Hea vaatlemise otsarbeits ja kiire tegevuse võimaldamiseks peab asuma reflektorist vähemalt 50 m. kõrval (vaadates ilma järele). Et sarnaselt ulatuselt auto-

maatset pöörämist võimaldada, konstrueerisid prantslased erilised elektriparaadid. Viimased osutusid aga liig komplitseerituks, nii et tuli nendest loobuda ja manööverida inglaste viisil 5 m pealt.

Reflektorite koondamisel gruppidesse on peale valgusjõu suurenemise ja otsimise kergendamise veel taktikaline tähtsus. Vaenlase lennukid püüavad igal juhusel suurtükitule punktidest kõrvale minna ja punktide vahelt mööda hiilida. Võib oletada, et reflektorite grupi asumine kahe patarei vahe peal, kus need vahed liig suured, aitab vaenlase masinaid patareide peale pöörata — ei paku ju lendurile huvi olla kogu aeg valgusjuga sees.

Vaatlejal, näit. omad hävitajad, kes asuvad reflektori ja märgi vahel, on vaatlusraadius suurem kui sellel, kes asub reflektori juures. Binokli tar-

vitamine suurendab vaatlust kuni 500 m. võrra. Teatud osa mängib ka lendmasinate värv ja tüüp. Õhulaevu on märgata hõlpsamini.

Reflektorite nägemise piirkond (meetrites).

	Kerge udu.		Keskmiselt selge.		Väga selge.	
	Tume L.	Hele L.	Tume L.	Hele L.	Tume L.	Hele L.
	D = 90 cm.	1900	2000	3000	3500	3600
D = 120 „	2300	2400	4000	4500	4900	5700
D = 150 „	2500	2600	4500	5000	5600	6500

Prantsuse sõjaväes oli ilmasõja lõpul õhuvaatase kaitse teenistuses üldse umbes 600 reflektorit, mis allusid ülemjuhataja staabi õhukaitsse ülemale.

H. J.

Ametlikke teateid.

Sõjaministri käsukiri nr. 194.

Tallinnas, 20./21. mail 1927. a.

(Kindralstaap.)

§ 1.

10.—15. augustini s. a. korraldatakse Tallinnas üleriiklised väeosadevahelised spordivõistlused järgmise kava järele:

Jooksud A ja B kl.

100, 400, 1000 ja 5000 m jooks; 110 m tõkkejooks (A kl. tõkke kõrgus — 106 sm, B kl. tõkke kõrgus — 91,4 sm); teatejooks 5 × 800 m; teatejooks murdmaastikul rakmetes 5 × 500 m; orienteerimisjooks rakmetes 4—6 km.

Hüpped A ja B kl.

Kaugus-, kõrgus- ja kolmikhüpe hooga; teivas-hüpe; teivaskaugushüpe rakmetes.

Visked A ja B kl.

Kuulitõuge; kettaheide; odaviske; granaadi (mills) kaugusviske rakmetes; granaadi (mills) märkviske 35 m peale.

Viihvõistlus ühes kl.

1) Kaugushüpe hooga, 2) odaviske, 3) 200 m jooks, 4) kettaheide ja 5) 1500 m jooks.

Ujumine A ja B kl.

100 ja 400 m vabaujumine; 50 m vabaujumine rakmetes.

Sõjaväeline seitsmევõistlus rakmetes ühes kl.

1) 60 m jooks, 2) granaadi (mills) kaugusviske, 3) kaugushüpe hooga, 4) 50 m vabaujumine, 5) laskmine vintpüssist 200 m peale (5 lasu) lamades käelt, 6) 100 m jooks 40 kg liivakotiga ja 7) 3 km jooks.

Sõjaväeline kolmევõistlus rakmetes B kl.

1) 100 m jooks, 2) granaadi (mills) märkviske 30 m peale ja 3) täägiga märkitorkamine kujudesse.

Meeskondade (kaheksamehelised kergekuulipilduja jaod) vaheline sõjaväe viievõistlus rakmetes ühes kl.

1) 5 km jooks (ränak), 2) 25 m pealt kahekümne ühe 25 kg liivakoti kandmine tulejoonele, 3) laskmine vintpüssist 200 m peale lamades toelt (5 lasku) ringmärki (peakuju), 4,35 m pealt granaadi (mills) märkviskekaevikusse ja 5) 100 m jooks ühes märkitorkamisega.

Jalgratta kahevõistlus ühes kl.

1) 10 km sõit vabas riietuses ja 2) 25 km sõit rakmetes.

Vehklemine ühes kl.

Vehklemine espadronidel; vehklemine tääkidel.

Jalgpall ühes kl.

Diviiside väeosade esimeeskondade (diviisi esimesele kohale tulnud) vaheline jalgpallivõistlus.

Võrkpall ühes kl.

Diviiside väeosade esimeeskondade (diviisi esimesele kohale tulnud) vaheline jalgpallivõistlus.

Korvpall ühes kl.

Diviiside väeosade esimeeskondade vaheline korvpallivõistlus.

Võistlejate A ja B klassi jaotamine sünnib „Määrused spordivõistlusteks kaitseväes“ §§ 6, 7, 8 ja 9 järele. Ühes klassis korraldatavatest võistlusnumbritest võtavad osa ühesugustel tingimustel A kui ka B klassi kuuluvad kaitsevälalased.

Iga väeosa võib igas individuaal võistlusnumbris A klassis kaks ja B ning ühes klassis võistlustele kuni kolm võistlejat saata ja meeskondade vahelistele võistlustele — mitte üle ühe meeskonna. Jalg-, võrk- ja korvpallivõistlustele saadab iga diviis oma väeosadevaheliste võistluste esimeeskonna ja Tallinna garnison — kaks meeskonda.

§ 2.

Võistlusteks tarvisminevate üksikasjaliste juhendite väljatöötamise ja nende teatavaks tegemise väeosadele ja võistluste läbiviimise panem

kaitseväe kehalise kasvatuse juhataja kolonel-leitnant Gustav Maser'i peale. Tema käsutusse võistluste ajaks määrati Tallinna garnisoni spordikomisjoni ja garnisoni väeosade spordiinstruktorid.

Väljaspoolt Tallinna garnisoni võistlejate keritisse paigutamise ja toitlustamise korralduse panen Tallinna garnisoni ülema peale.

Võistlejatel Tallinna ilmuda 9. augustil ja samal päeval kell 16 koguda garnisoni „Sõdurite kodusse“. Võistlustele ilmunud sõdurid olgu varustatud atestaatidega ehk toidurahaga võistluse kestvuse peale; võistlejad olgu varustatud korralikkude spordiülikondadega, võistlusteks tarvisminivate relvadega, rakmetega ja laskemoonaga. Väljaspoolt Tallinna garnisoni võistlustest tegelikult osa võtvatele ohvitseridele ja üleajateenijatele allohvitseridele maksta võistlustel viibimise aja eest komandeerimise raha.

Võistlustele ülesandmised saata Kindralstaabi, Kaitseväe kehalise kasvatuse juhatajale, hiljemalt 1-ks augustiks. Ülesandmised olgu ainult nimekirjalised, täpselt ära tähendades, missugustes numbrites ja klassis keegi võistlusest osa võtab.

N. Reek

Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjamineister.

Sõjamineistri käsukiri nr. 281.

Tallinnas, 7. juulil 1927. a.
(Kindralstaap).

Minu käsukirja nr. 194. 20./21. maist s. a., täienduseks ja osaliseks muutmiseks avaldan käesoleva aasta üleriikliste väeosadevaheliste spordivõistlustest osavõtjate klassidesse jaotuse. Kergejõuetiku individuaal ühevõistlused korraldatakse A, B ja eriklassis.

A klassis võistlevad: kadetid, kes üle pooleteise aasta kaitseväes teeninud, üleajateenijad, sõjaväe ametnikud ja ohvitserid.

B klassis võistlevad: kadetid, kes vähem kui pooleteist aastat kaitseväes teeninud, ja ajateenijad kaitseväelased.

Eriklassis võistlevad: ohvitserid, sõjaväe ametnikud, kadetid, üleajaja- ja ajateenijad kaitseväelased allpool tähendatud võistlusnumbrites, kui nad neis on saavutanud üleriiklistel kaitseväe, diviisi ehk garnisoni väeosade vahelistel, rahvusvahelistel, Eesti esi- ja rahvuslistel võistlustel vähemalt alljärgnevat tagajärjed: 100 m. jooksus — 12,2 sek.; 400 m. jooksus — 56 sek.; 1000 m. jooksus — 3 min. 5 sek.; 5000 m. jooksus — 18 min.; 110 m. tõkkejooksus 91,4 cm. tõketel — 17,5 sek. ja 106 cm. tõketel — 19,2 sek.; kaugushüppes hooga — 6 m.; kõrgushüppes hooga — 160 cm.; kolmikühüppes hooga — 12 m. 25 cm.; teivashüppes — 3 m.; kuulitõukes (kuuli raskus — 7,257 kg.) — 11 m. 50 cm.; kettaheitel — 35 m.; odaviskes — 45 m.

110 m. tõkkejooks A klassis korraldatakse üle 91,4 cm. ja eriklassis — üle 106 cm. tõkete.

Iga väeosa võib võistlustele igas eelpool tähendatud võistlusnumbris eriklassis kuni kaks võistlejat saata.

Võistlustest osavõtjad võivad omal soovil kõrgemas klassis võistelda.

Kaitseväelased, kes tegelikult osa võtnud maa ehk linna jalgpalli võistlustest A klassis, üleriiklistest väeosadevahelistest jalgpalli võistlustest osa ei võta.

Võistlejate klassidesse jaotamise eest vastutab väeosa ülem.

N. Reek,

kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjamineister.

Täiendavad juhendid üleriiklisteks väeosadevahelisteks spordivõistlusteks 1927. aastal.

(Alus: Sõjamineistri käsukiri nr. 194, 20./21. maist s. a., ja nr. 281, 7. juulist 1927. a.)

Võistlejate klassidesse jaotamine sünnib sõjamineistri käsukirja nr. 281, 7. juulist s. a. järele, seepärast „Määrused spordivõistlusteks kaitseväes“ §§ 6, 7, 8 ja 9 käesoleva aasta üleriikliste kaitseväe spordivõistluste korraldamisel (10.—15. augustini) ei ole maksvad.

A, B ja eriklassis sünnib võistlus ainult järgmistes võistlusnumbrites: 100, 400, 1000 ja 5000 m. jooksus; 110 m. tõkkejooksus; kaugus-, kõrgus- ja kolmikühüppes hooga; teivashüppes; kuulitõukes, kettaheitel ja odaviskes.

Eriklassis võistlevad kaitseväelased ainult neis võistlusnumbrites, milles nad on saavutanud vähemalt need tagajärjed, mis sõjamineistri käsukirjas nr. 281, 7. juulil s. a., on ette nähtud. Näiteks: kui kaitseväelane on saavutanud 100 m. jooksus vähemalt 12,2 sek. ja teistes A, B ja eriklassis korraldavates võistlusnumbrites halvema tagajärje kui eeltähendatud käsukirjas ette nähtud, siis võistleb tema eriklassis ainult 100 m. jooksus, kuna teistes võistlusnumbrites vastavalt teenistusaajale ja teenistuskäigule A ehk B klassis.

Teised võistlusnumbrid, mis sõjamineistri käsukirjas nr. 194, 20./21. maist s. a. ette nähtud, korraldatakse A ja B ehk ühes klassis, kusjuures neis võistlusnumbrites eriklassi ei ole, väljaarvatud teatejooks 5 × 800 m. kus A ja B klassis ei või osa võtta need kaitseväelased, kes üleriiklistel kaitseväe, diviisi ehk garnisoni väeosade vahelistel, rahvusvahelistel, Eesti esi- ehk rahvuslistel spordivõistlustel 800 m. on jooksnud vähemalt 2 min. 12 sek.

Jalgpallivõistlustest ei või osa võtta need kaitseväelased, kes riikide- (maa) ehk linnavahelistest (välisriigi linna ehitusmeeskonnaga) võistlustest A klassis on osa võtnud.

G. Maser,

kolonel-leitnant,
kv. kehalise kasvatuse juhataja.

A. Jõgi,
majoor,

kindst. VI osak. B isk. ülem.

Sõjaväelisi teateid.

Sõjamängud Läti sõjaväes.

Läti sõjaväes on väga arenenud sõjamängud. Kõik karnisonid korraldavad iga aasta ühe suure sõjamängu, mis kestab 4—5 päeva. Kui karnisonide sõjamängud on peetud, siis korraldab sõjaväe juhataja staap üldise suure sõjamängu Riias.

Sellest võtavad osa kõik vanemad juhid: sõjaväe juhataja oma staabiga, väeliikide inspektorid, diviiside ülemad oma staapidega, rügementide ülemad ja rivijuhid kuni pataljoni ülemateni. Käesoleval aastal lahendati kaks ülesannet, esimene pealetungi ja teine kaitse peale.

Riigikaitse nõukogu asutamine.

Läti sõjaministerium töötas välja seadusekava riigikaitse nõukogu asutamise asjus. Nimeetatud nõukogu oleks asutus, kes lahendaks riigi julgeoleku ja sõjalise ettevalmistuse küsimusi kõige laiemas ulatuses. Nõukogu esimees oleks vabariigi president, abiesimees — peaminister, sõja-, sise-, välis-, raha- ja teedeministrid, sõjaväe juhataja ja peastaabi ülem.

Enesetapmine Läti sõjaväes.

Läti sõjaväes oli viimase 3 kuu jooksul üle 12 enesetapmise juhuse. Sel puhul on seda küsimust püütud selgitada statistiliste andmete varal. Need andmed näitavad:

1921.—1925. aastani oli Läti sõjaväes üldse 94 enesetapmise juhust, neist lõppesid 74 surmaga. Enesetapjatest oli ohvitsere 14, allohvitsere — 16, sõdureid — 59 ja noorsõdureid — 5.

Enesetapmistepõhjused olid:

romantilised põhjused	— 20	juhusel,
elutüdimus	— 16	"
karistuse kartus	— 11	"
vaimuhaigus	— 10	"
parandamata suguhaigus	— 7	"
üleliigne joomine	— 3	"
perekondlised põhjused	— 5	"
mitteõiglase karistus	— 2	"
oma kohustuste mittetäitmine	— 1	"
teisele kohale üleviimine	— 1	"

mitteõiglase süüdistus kriminaal-
kuriteos — 1 "
selgitamata — 17 "

Aastate järele oli 1921. a. — 5 juhust, 1922. — 19 juhust, 1923. a. — 23 juhust, 1924. a. — 24 juhust ja 1925. a. — 25 juhust.

Nagu näha, kasvab enesetapjate arv iga aastaga. See nähtus ei ole mitte eriline ja ainult sõjaväes, vaid on üldine ja avaldub kogu rahvas. Põhjusi tuleb otsida pealesõjaaegses majanduslikes ja vaimlikes elus. Eriti mõjub selleks kaasa üleelatatav raske majandusline kriis. My.

Sõjaväe teenistusaja lühendamise küsimused Lätis.

Viimasel ajal on Lätis teenistusaja lühendamise küsimus kerkinud päevakorda. Praegune teenistusae on maaväes 18 kuud. On kavatsusi seda lühendada 15 kuu peale. Nimetatud küsimuse lahendamiseks ja igakülgeks valgustamiseks on moodustatud kaks komisjoni: valitsuse komisjon kuhu kuuluvad sõja- ja rahaminister ning riigi kontrolör ja sõjaministeriumi komisjon peastaabi ülemaga eesotsas. Esimene komisjon selgitab asja rahaliselt, teine — riigikaitse seisukohast. Peale seda tegi sõjaminister korralduse, et iga diviisi ülem uuriks ja selgitaks teenistusaja lühendamise hüvesid ja pahesid ja saadaks kindlaksmääratud tähepäevaks oma arvamise sõjaministeriumi komisjonile. Rahaliselt ei andvat sõjaväe teenistusaja vähendamine mingit kasu, sest üleajateenijate arvu olla tarvis suurendada.

Sõjakirjandust.

„Revue militaire française“.

Nr. 72, 1. juuni 1927.

„Ühe jalaväe diviisi tegevuse etapid sõjas“ (Järg). Kolonel-leitn. Laure kirjeldab 13. diviisi tegevust Souin'i positsioonide kaitseil 15.—18. juulini 1918., pakkudes rikkaliku materjali diviisi kaitselahingu uurimiseks. Autor tähendab „pea neli aastat vaenlase tule all kannatanud prantsuse armee saavutas lõpuks ise võidu tule võimsuse abil...“

„Pealetungi manööver“. Kolonel Moyrand, baseerudes 15., 36. ja 8. korpuste tegevusele 20.—30. oktoobri 1918. seab enesele ülesandeks, luua juhile toed, milledele tugeneb tema otsus, selle täitmine ja manöövri juhtimine. (Järgneb.)

„Suurte üksuste lahingvõime“. Kolonel Lucas oma artikli sissejuhatuses tähendab, et lahingvõime all mõistab ta mitte ainult teatud üksuse lahingrindede pikkust, vaid ka selle üksuse tegevuse kestvust lahingus. Enne ilmasõda muretseti ainult lahingrindede pikkuse eest, ehk küll teada oli, et iga lahingust osavõttev üksus vaenlase tule all kiiresti kokku sulab. Ettekujutus relvade tulevõimsusest ei lubanud siiski oletada, et näiteks jalaväe diviisi võiks oma lahingvõimet niivõrd kaotada, et sunnitud ollakse teda vahetama isegi lahingu kestvusel. Enne 1914. a. maksvad määrustikud mõetsid suurte üksuste lahingvõimet nende lahingrindete pikkusega. Nii „Jalaväe määrustik 20. apr. 1914. a.“ nägi ette pealetungilahingus järgmisi rindepikkusi: pataljon — 500 mtr., brigaad — 2000 mtr., diviis — 4000 mtr., korpus — 4—8 klm.

Kaitselahingus olid teised pikkuse normid.

Juba 1914.—1915. a.a. tekkis tarvidus lahingrindete lühendamiseks. Juhtnõuõrides 16. apr. 1915. a. määratakse kindlaks: „suured üksused järgustatakse sügavusse ja tegutsevad kitsastel rindel (diviisile 1000—1200 mtr., kus antakse pealööki)... „Tegutsedes 120 mtr. pikkusel rindel, võib oletada, et diviis suudab mitme päeva kestvusel teha tugevaid ja katkestamatuid jõupingutusi...“

1916. a. vähendati jalaväe rügementide arvu diviis 4-st—3 peale. Ühes sellega piirati diviisi ülesandeid pealetungil. Diviisi lahingrindede pikkus suurenes 1200 mtr. — 2500 mtr. peale.

Nii siis peaseb mõjule enne 1914. a. maksnud püüe: anda suurtele üksustele sarnased rinded, et nad suudaksid tegevusse rakendada kõik oma abinõud. (Järgneb.)

„Tannenbergi katastroof“ (vaata „Sõdur“ nr. 24, 18. 6. 27., lhk 593). Kindral Camon, arvustades vene juhatust leiab, et viimane oleks pidanud omale eeskujuks võtma Napoleoni korraldusi ja lahingkordi sissetungimisel Saksi 1806. a. Kindral Samsonov tungis peale, asetades oma korpused pea ühele joonele; Napoleon aga, tungides Saksi, moodustas oma korpustest nelinurga (carré) sügavusse, hoides sellega vaenlast alalise haaramise ähvarduse all. Autori arvates oleksid venelased pidanud andma I armeele (Rennenkampfi) puht demonstratsiooni ülesande — meelitada saksa VIII armee võimalikult kaugele põhja. Vene II armee (Samsonov) oleks siis kujutanud enesest rusikat, kes hoolimata ja kiire löögiga Deutsch-Eilau-Osterode suunas oleks läbi

õiganud Elbing-Königsbergi raudtee. Nimetatud ülesannetele vastavalt oleks pidanud kujunema ka jõudude jaotus. II armee oleks pidanud koosnema vähemalt 7. korpusest — I armee arvel.

„Uurimus Shanghaist“. Andmeid Shanghai elanikkude arvu, rahvuse, kaubanduse ja tööstuse kohta. Shanghai julgeolekut kindlustab vabatahtlikkude korpus, inglise kolonel Cordoni juhatusel. Mainitud korpus moodustati ja peetakse üleval Shanghai linnavalitsuse poolt. Korpuse koosseisust on inglasi 53%. Ohvitserid on valitud. Vabatahtlikud saavad tõsise sõjaväelise õppuse ja alistuvad kõvale distsipliinile.

Korpuse koosseis on järgmine:

1. staap: 19 meest, 6 arsti, 5 vaimuliku ja 252 meest varus;

2. jalavägi: „A“ kompanii (inglise) — 117 meest; „B“ kompanii (inglise) — 69 meest; iirlaste kompanii — 137 meest; jaapanlaste kompanii — 125 meest; hiinlaste kompanii — 124 meest; skandinaavlaste kompanii („C“) — 66 meest; itaalaste — 50 meest; prantslaste — 3 meest; portugaalaste — 102 meest; ameeriklaste — 111 meest; tolli kompanii — 83 meest; merekompanii — 52 meest; varu kompanii — 83 meest ja kuulipildujate kompanii 193 meest.

Kaitseväe elu.

Meie mereväe tegevusest.

Möödunud aasta navigatsioon lõppes esiksõjalaeva „Lembitu“ lahkumisega, mis lammutamiseks üle anti sadamafehastele. Ühtlasi asuti 2 miinipanija ümberelitamiseks ja kordaseadmisel ning nende isikliku koosseisu ettevalmistamiseks erikursustel.

Möödunud talveperioodil jätkati sihikindlat juhtiva koosseisu erialalist täiendamist (artilleeria ja miini-torpeedoala kursused) ja allohvitseride-spetsialistide täiendamist (miinalal); ühtlasi töötati välja uus merijõudude kaldaasutuste organisatsioon.

Noorte ettevalmistamine möödus harilikus elavas tempos ja juba mai kuul olid laevad täies kompleksis navigatsioonivalmis.

Esialgused navigatsiooni õppused algasid Tallinna reidil. Ka siirdusid laevastikku juba varakaval Sõjakoolist merikadetid. Alguses möödub

3. suurtükivägi: 1 patarei — 74 meest.
4. insenerivägi: 1 kompanii — 42 meest.
5. ratsavägi: ratsaluurajad — 112 meest ja ameerika ratsavägi — 58 meest.

Kokku umbes 1900 meest.

Relvastus: 2800 püssi, 594 revolvril, 44 kuulipld., 4—45“ haubitsat, 4—75m/m, kahurit ja 7 soomusautod, 1 kuulipilduja.

Rahvusvaheline politsei on 2982 meest (inglased, ameeriklased, venelased, hiinlased, jaapanlased).

Uudiseid välisriikide sõjavägedest.

Sõjakirjandust.

R. Tck.

„The Royal Tank Corps Journal“ toob 1927. a. aprilli numbris kolonel-leitnant Hope-Cardoni sulest pikema kirjutuse pealkirja all: „Briti lahing-jõumasinad Loode-Venes“: Kirjutuse VI. peatükki — „Gatshina“, kirjeldatakse võitlust Gatshina all 1919. a. oktoobris. Sama autori sulest ilmus sama ajakirja I. a. 87-as n-ris kirjutus Inglise soomusautomeeskonna elamustest Judenitschi armee taandumisel Pihkvast 1919. a. augustis. E. Ms.

nende suvine õppus miiniristlejail, kuna hiljem esimesena valminev miinipanija õppelaeva kohuseid hakkab täitma.

Ka tuleb käesoleval aastal vahetusole navigatsiooni platsdärm, mis möödunud aastal asus Loksa lahes. Sel aastal on jällegi peatuma jäädud — otstarbekohasusest välja minnes — Muhu väina peale.

Suviste õppuste lõpul on ettenäha suuremad praktilised merisõidud, mis piirduvad kodumaa vetega.

Välisvetes, Soomes, on käesoleval aastal juba viibinud suurtükilaev „Laine“ ja abilaev „Kompass“ — meie Sõjaväe Ühendatud Õppesatuste ohvitseridega ja kadettidega.

Ka sportiline liikumine on arenenud laiaulatusliseks, mis võimaldab vaba aega kasulikult mööda saata.

E. Lgs'.

Sport kaitseväes.

10. jalav. rüg. kergejõustiku võistlused.

25. juunil s. a. kell 9.30 avas rügemendi ülem kol.-lt. Vende s. s. „Kalevi“ aias rügemendi omavahelised võistlused. Võistlustest võitis osa: 5 ohvitseri, 16 üleajateenijat ja 168 ajateenijat. Kohal oli ka rügemendi orkester. Võistlustel, mis 25. juunil kell 9.30 algasid ja 26. juunil kell 17.15 lõppesid — saavutati järgmisi tagajärgi:

100 mtr. jooks A klassis:

1) v. a. o. Morgenrot, Ferdinand	12,3 sek.
2) n. a. o. Laur, Johannes	12,4 „

200 mtr. jooks A klassis:

1) n. a. o. Laur, Johannes	25,2 sek.
2) v. a. o. Morgenrot, Ferdinand	26,0 „

400 mtr. jooks A klassis:

1) n. a. o. Laur, Johannes	55,0 sek.
2) n.-lt. Parek, Karl	56,0 „

1500 mtr. jooks A klassis:

1) n.-lt. Parek, Karl	4 : 26,6 sek.
2) n. a. o. Lipp, Johannes	4 : 47,2 „

5.000 mtr. jooks ühes klassis:

1) n.-lt. Parek, Karl	18 : 25,4 sek.
2) rms. Sjöestrem	18 : 25,8 „
3) rms. Vahtra, Hermann	18 : 27,0 „

10.000 mtr. ühes klassis:

1) kpr. Püü, Rudolf	37 : 34,9 sek.
2) rms. Neivelt, August	38 : 22,6 „
3) „ Maasik, Arnold	38 : 41,0 „

110 mtr. tõkkejooks ühes klassis:

1) kpr. Kõvamees, Johannes	17,1 sek.

2) rms. Keit, Voldemar	19,1 "	3) noors. Siider, Heinrich	25,50 "
3) v. a. o. Morgenrot, Ferdinand	19,2 "	Odaheide B klassis:	
100 mtr. jooks B klassis:		1) kpr. Aamer, Erich	38,93 mtr.
1) noors. Nider, Karl	12,1 sek.	2) noors. Siider, Heinrich	37,95 "
2) rms. Keit, Voldemar	12,5 "	3) rms. Schütz, Kurt	36,48 "
3) noors. Koit, Villem	12,6 "	Kuulitõuge B klassis:	
200 mtr. jooks B klassis:		1) rms. Lukin, Valter	10,44 mtr.
1) rms. Keit, Voldemar	25,7 sek.	2) noors. Koimberg, Oskar	10,38 "
2) noors. Sommer, Eedi	27,3 "	3) rms. Adamson, Artur	9,85 "
3) noors. Biltse, Karl	27,4 "	3-võistlus üldklass. (200 mtr. jooks	
800 mtr. jooks B klassis:		granaadiviske ja kaugushüpe):	
1) rms. Keit, Voldemar	2:18,8 sek.	1) kpr. Kõvamees, Johannes	11 punkti
2) kpr. Trui, Johannes	2:19,3 "	2) v. a. o. Morgenrot, Ferdinand	11 "
3) noors. Lind, Oskar	2:19,7 "	3) v. a. o. Lorents, Mihkel	9 "
Kaugushüpe hooga A klassis:		Pataljonide vahelise teatejooksu: 4×100 mtr.	
1) kpr. Kõvamees, Joh.	6,09 m. (uus rekord)	rakmes ja padrunikastiga võitis Scoutspataljon,	
2) n.-ltn. Parek, Karl	5,59 "	aeg 1 m. 4 sek. (uus rekord).	
3) v. a. o. Morgenrot F.	5,56 "	Pataljonide vahelise teatejooksu 800+400+	
Kõrgushüpe hooga A klassis:		2×200 mtr. võitis samuti Scoutspataljon, aeg	
1) kpr. Kõvamees, Joh.	1,65 m. (uus rekord)	4 m. 04 sek. (uus rekord).	
2) n. a. o. Laur, Joh.	1,60 "	Võistluste tagajärjed on täiesti rahuldava-	
3) v. a. o. Tõnts, Eduard	1,60 "	vad, kohati isegi päris head; vaatamata selle	
Kettaheide A klassis:		peale, et 26. juunil, mil lõpuvõistlusi peeti, ilm	
1) kpr. Kõvamees, Johannes	32,33 mtr.	vihmane, väli pehme ja porine oli.	R. R.
2) veltv. Tasa, August	30,67 "		
3) n.-ltn. Brinkmann, Valfrid	30,33 "		
Odaheide A klassis:			
1) kpr. Kõvamees, Johannes	41,98 mtr.		
2) n. a. o. Tõnts, Eduard	34,92 "		
3) n.-ltn. Parek, Karl	34,72 "		
Kuulitõuge A klassis:			
1) kpr. Kõvamees, Johannes	11,29 mtr.		
2) n.-ltn. Brinkmann, Valfrid	10,90 "		
3) veltv. Tasa, August	10,74 "		
Kolmikhüpe hooga ühes klassis:			
1) n. a. o. Laur, Johannes	11,60 mtr.		
2) kpr. Kõvamees, Johannes	11,40 "		
3) n. a. o. Luberg, Kristjan	11,16 "		
Teivashüpe ühes klassis:			
1) n. a. o. Laur, Johannes	3,10 m. (uus rekord)		
2) kpr. Kõvamees, Joh.	3,00 "		
3) n. a. o. Luuberg, Kristj.	2,70 "		
Granaadiviske ühes klassis:			
1) kpr. Kõvamees, Johannes	69,32 mtr.		
2) n. a. o. Tõnts, Eduard	65,52 "		
3) v. a. o. Toop, Martin	63,70 "		
Kaugushüpe hooga B klassis:			
1) noors. Kipper, Julius	5,47 mtr.		
2) rms. Keit, Voldemar	5,44 "		
3) noors. Nider, Karl	5,38 "		
Kõrgushüpe hooga B klassis:			
1) kpr. Aamer, Erich	1,50 mtr.		
2) noors. Sommer, Fedi	1,45 "		
3) rms. Pihlak, Paul	1,45 "		
Kettaheide B klassis:			
1) rms. Pihlak, Paul	26,95 mtr.		
2) noors. Tanis, Johannes	26,27 "		

Jalgpall mereväs.

25. ja 26. juunil s. a. korraldas Merejõudude Sporditoimkond Merejõudude väeosade vahelise vältturniiri jalgpallis, paremate mängijate väljalülitamiseks Merejõudude koondmeeskonda.

Võistlused peeti Merevää Ekipashi spordiväljal. Osa võttis 7 meeskonda; igal meeskonnal tuli mängida 6 korda, kuna mängusid oli 21. Iga mäng kestis 30 minutit.

Tagajärjed osutusid järgmisteks:

Mereside — 9 punkti,

Suuropi komandantuur — 9 punkti,

M.-r. „Vambola“ — 8 punkti,

Merevää Ekipash — 5 punkti,

Aegnasaare komandantuur — 5 punkti,

M.-r. „Lennuk“ — 5 punkti,

Naissaare komandantuur — 1 punkt,

kujuures võit arvestati 2, viik 1 ja kaotus 0 punkti.

Tugevamaks meeskonnaks oli Mereside, kes oma üleoleva mängu juures Suuropi komandantuurile küll kaotas 1:0, üldiselt aga rohkem mängusid võitis.

28. juunil s. a. peeti jalgpallivõistlus s.-s. „Kalevi“ väljal meie värskest kokkuseatud koondusmeeskonna ja küllasoitnud Inglise allveelaevade meeskondade vahel, mis lõppes meie merevää kasuks 3:0.

Tagajärge võib lugeda heaks, kuna eelmistel aastatel inglased meid alati kuivalt on löönud ja pealegi kaunis suurte arvudega.

Kroonika.

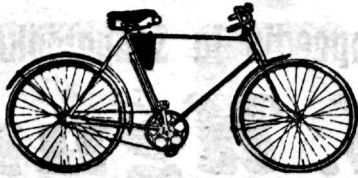
Vabadussõjas langenute mälestussamba avamine Rāpinas.

26. juunil s. a. avati Rāpinas mälestussammas Vabadussõjas langenuile. Vaatamata vihmases ilmast oli samba avamisele ja paraadile ilmunud palju rahvast ja kaitseliitlasi. Vabariigi Valitsuse, sõjaministri ja II diviisi esitajana vabastas samba kattedest ja tunnistas avatuks II diviisi ülema kohustetäitja kolonel Ed. Kubbo. Vaimuliku talitust toimisid Kanepi õpetaja ja Rāpina preester.

Pärgi mälestussambale panid: Vabariigi Valitsuse, Sõjaministri ja II diviisi nimel — kolonel Ed. Kubbo, Võru maavalitsus, Rāpina haridusselts, Eesti Rahvaerakonna Rāpina osakond ja Rāpina tuletõrje.

Mälestussammas kujutab enesest graniitobeliski, mis püstitatud graniitalusele; samba külgedesse on raiutud langenute nimed.

E. Ms.

Meie paljunõutud jalgratta mudelid, missugused kõrge väärtuse, meeldiva kuju, elegantse väljatõõttuse ja meie väikese vahekasu läbi madalate hindadega kiirelt Eesti turu võitnud, on jälle kohale jõudnud järgmistest kuulsatest Saksa ja Inglis vabrikutest

Naumann, Mars, Juno ja Royal.

Täielik vastutus! Kerged maksutingimised!

Müük suurel ja väikesel arvul.

Suurem ja vanem jalgrattaäri Eestis

Kr. Saar & Ko.

Tallinnas, Tartus, Rakveres, Jõhvis.

Kindralstaabi VI. osakonna kirjastusel
on ilmunud

Soome kaitseküsimus.

Tõlgitud Soome ametliku esitisi järele
Soome riigikaitse ümberkorraldamise
kohta.

Tõlkele on kirjutatud saatesõna kindralstaabi
kindral-major N. Reek.

Hind 120 marka.

Müügil „Sõduri“ talituses,
Tallinn, Uus tän. 10.

Kindralstaabi VI. osakonna väljaandel ilmus

Jalaväe eeskiri

II. osa

Jalavägi lahingus.

Kinnitatud Sõjaministri poolt 16. mail 1927. a.

Hind 100 marka.

Müügil „Sõduri“ talituses,
Tallinn, Uus tän. 10.

Müügil „Sõduri“ talituses:

Rühle v. Lielienstern

Müncheni sõjakooli major

Jalgväe jagu.

Näitlik jalgväe jao väljaõpetamine ilmasõja
kogemuste põhjal.

Tõlkinud H. Dunkel.
Leitnant.

Hind 30 marka.

Kindralstaabi VI. osakonna kirjastusel ilmus

Sõjaväe tervishoid

ühes lühikese

Anatoomia ja füsioloogia õpetusega

38 pildiga tekstis.

Kokku seadnud sanitaar-kapten **Th. Jürgenson**,
sanitaar-kapten **O. Palu** ja Dr. **A. Veiss**. Läbi
vaadatud Kaitseväe Tervishoiu Valitsuse poolt.

Hind 165 marka.

Müügil „Sõduri“ talituses,
Tallinn, Uus tän. 10.

Ortopeedia ja Saapatöökoda

J. Ugur,

Tallinn, Suur Karja tänav 16.

Tel. 28-53.

Valmistakse kunstjalgu ja -käsa,
toeaparaate, korsette selgroo
kõverduste ravitsemiseks, me-
tallplaate lampjalgade jaoks,
kubeme rihme ja igasuguseid
bandaashe.

Ortopeedilisi saapaid.

A-S. Rotermann'i tehased

endine Chr. Rotermann (asut. 1829. a.)

TALLINNAS, Jaama nr. 1, tel. nr. nr. 34-01 kuni 34-05

Osakonnad: NARVAS, TARTUS VILJANDIS.

ESIMENE JA KÕIGE SUUREM
NISUPÜÜLI VESKI EESTIS.

Valmistab ainult puhast nisupüüli ilma
mingisuguse juureseguta.

Rukkijahu- ja püüliveskid.
Auru kruubiveski.

I. auru leivavabrik Eestis.

Mehaanika töökojad.
Külmetusmaja.

Telegr. aadr.: Rotermann — Tallinn.

